

KESKKONNAAGENTUUR

ESTONIAN ENVIRONMENT AGENCY

**ULUKIASURKONDADE SEISUND JA
KÜTTIMISSOOVITUS 2014**

*Status of Game populations in Estonia and proposal
for hunting in 2014*

Koostajad: Rauno Veeroja
Peep Männil

Tartu 2014

SISUKORD

SISSEJUHATUS	2
ANALÜÜSITUD MATERJAL JA SELLE KVALITEET	5
ASURKONDADE SEISUNDIT JA SELLE MUUTUSI KIRJELDAVAD NÄITAJAD	10
SEIRE TULEMUSED JA KÜTTIMISSOOVITUSED LIIGITI.....	14
PÕDER (ALCES ALCES).....	14
METSSIGA (SUS SCROFA)	26
PUNAHIRV (CERVUS ELAPHUS)	32
METSKITIS (CAPREOLUS CAPREOLUS)	37
KARU (URSUS ARCTOS).....	42
HUNT (CANIS LUPUS)	48
ILVES (LYNX LYNX)	55
REBANE (VULPES VULPES).....	61
KÄHRIKKOER (NYCTEREUTES PROCYONOIDES)	64
KOBRA (CASTOR FIBER)	67
HALLJÄNES (LEPUS EUROPAEUS).....	70
VALGEJÄNES (LEPUS TIMIDUS)	72
METSNUGIS (MARTES MARTES).....	74
MINK (NEOVISON VISON)	77
TUHKUR (MUSTELA PUTORIUS)	79
MÄGER (MELES MELES)	81
HARILIK ŠAAKAL (CANIS AUREUS)	83
JAHILINNUD	85
KOKKUVÕTE	91
SUMMARY	93

SISSEJUHATUS

Möödunud aastal jõustunud uue jahiseadusega muutus ulukiasurkondade kasutamise korraldamisel väikesemaks riigi ja suuremaks jahimeeste ja maaomanike roll. Peamiselt puudutab see sõralisi, kelle küttimismahtude määrad otsustab nüüdsest riigi asemel jahimaa kasutaja ning sealjuures tuleb tal varasemast enam arvestada maaomanike soovidega. Riigi ülesandeks on olukorra jälgimine ja jahimeeste, maaomanike ja nende esinduste (jahindusnõukogude) regulaarne nõustamine ulukiasurkondade kasutuse osas, ennetamiseks võimalikke negatiivseid tagajärgi.

Keskkonnaagentuuri ulukiseireosakonna riiklikuks põhiülesandeks on jahiulukite asurkondade seisundi jälgimine ja ettepanekute tegemine asurkondade soodsa seisundi säilitamiseks ja tasakaalustatud arenguks. Ulukiseireosakond koondab jahimeeste kogutavaid seireandmeid ning teeb nende analüüsil saadud tulemuste põhjal iga-aastaselt soovitusi ulukite küttimismahtude ja –struktuuri määramiseks.

Erinevate meetoditega (küttimisstatistika, ruutloendus, jahimeeste hinnang arvukusele, ulukivaatlused, kütitud isendite info) kogutud andmete võrdleva analüüsi tulemusel antakse erinevate parameetrite (levik, arvukus, sooline-vanuseline struktuur) jälgimise kaudu hinnang asurkonna seisundis toimunud muutustele, prognoositud juurdekasvule ja küttimishooaja eelsele seisundile ning tehakse vastavalt sellele küttimisettepanekud. Enamuse liikide (peamiselt väikeulukid) kohta tehtavad küttimisettepanekud ei ole numbrilised, vaid näitavad soovitatavate muudatuste suunda võrreldes varasemate aastatega.

Jahindusnõukogude sisuline tööle hakkamine ja kompromisside leidmine kulges paljudes maakondades läbi raskuste, kus algul domineerisid emotsioonid ja oletused teadmiste ees. Ebarealistlikud olid ootused osadel maaomanike esindajatel, kes proovisid läbi suruda põhjendamatult kõrgeid küttimismahtusid. Sellega seoses olid suured ka jahimeeste esindajate hirmud, avalikkust kutsuti üles astuma välja tapatalgute vastu ja kaitsma näiteks põdra väljasuremise eest. Ulukiseireosakonna tehtud põdra küttimisettepanekut nimetati jätkusuutmatuks. Praktika näitas aga, et ettepanek oli objektiivne, jahindusnõukogudes jõuti kõikjal mõistlike kompromissideni, põdra varasematest aastatest oluliselt suurema küttimislimiidi realiseerimisega said jahimehed edukalt hakkama ning põdra arvukus kahanes soovitud ulatuses. Kentsakas on möödunud põdrajahihooaja eelse paanika valguses see, et praeguses olukorras, kus põdra arvukus on

märgatavalt alla viidud, soovivad jahimehed küttida põtru suuremas koguses, kui nad seda möödunud hooajal soovisid. Ulukiseireosakond ei näe põhjust, miks peaks põdra arvukust jätkuvalt möödunud hooajaga samas kiires tempos alandama ning pakub välja mõnevõrra tagasihoidlikumad küttimismahud.

Uue jahiseaduse jõustumisega kaotasid kehtivuse jahipiirkondadele koostatud jahimaakorralduskavad. Jahimaakorralduskavadega määratud maksimaalselt lubatavad ulukite arvukused olid põhjuseks, miks jahimehed olid sunnitud teatud olukordades võimalike sanktsioonide hirmus näitama liigi arvukust madalamana, kui nad seda tegelikult hindasid. Loodetavasti ei tee tänaseks loodud maakondlikud jahindusnõukogud selliseid otsuseid, mis sama teed jätkaks. Ainult objektiivsed andmed on need, mille alusel tehtavad otsused saavad olla kasulikud nii jahindusele kui ka maaomanikele.

Detailse usaldusväärse informatsiooni puudumise (riiklikul tasemel puudub selleks ka vajadus) tõttu ei tee ulukiseireosakond ettepanekuid mitte jahipiirkondade tasemel, vaid puudutab väikseima üksusena maakondi. Jahipiirkonna põhise usaldusväärse informatsiooni saamiseks tuleks rakendada uusi seiremeetodeid, näiteks hirvlaste puhul jahipiirkondi katvat pabulaloendust ning koguma märgatavalt suuremas koguses infot ulukikahjustuste kohta jahipiirkondades.

Nende liikide puhul, kus küttimisettepanekud on väljendatud arvuliselt, peaks maakonnasisene küttimismahtude ja -struktuuri jaotus saama korraldatud jahindusnõukogudes vastavalt olemasolevale kohalikule informatsioonile ja eelnenud praktikale.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse jahiulukite asurkondade seisundis aastate jooksul toimunud muutusi ning analüüsitakse nende põhjusi, antakse hinnang asurkondade seisundile 2013/2014. aastal ning tehakse küttimisettepanekud 2014. aasta jahihooajaks. Küttimisettepanekud on liigiti erinevad ning sõltuvad vastava liigi kohta kogutava informatsiooni hulgast ja vajadusest. Hundi ja ilvese kohta käesolevas aruandes konkreetseid küttimisettepanekuid ei tehta, need esitatakse käesoleva aruande lisana enne jahihooaja algust. Aruandes antakse vaid esmast informatsiooni hundi ja ilvese asurkondades toimunud muutuste kohta ning viidatakse eeldatavale küttimismahu muutmise suunale. Uut jahiulukiliiki hallhüljest käesolevas aruandes veel ei käsitleta, kuna hülgejahi kohta puudub veel selge otsus ja piisav regulatsioon. Uue liigina käsitletakse jahiulukite hulka mitte kuuluvat šaakalit, keda möödunud hooajal ka kütiti.

Seireandmete kogumise meetodilised juhendid ja vormid, aga ka ulukite rakendusuringute ja inventuuride aruanded ja tegevuskava suurkiskjate kaitse- ja

ohjamise korraldamiseks on kättesaadavad Keskkonnaagentuuri kodulehelt www.keskkonnainfo.ee .

Käesolev aruanne on koostatud ulukiseireosakonna poolt, kuhu andsid lisaks koostajatena märgitud isikutele olulise panuse ka Jüri Tõnisson, Inga Jõgisalu, Marko Kübarsepp ja Liisi Laos. Ulukiseireosakond tänab käesolevaga kõiki seireandmete kogumisega seotud jahimehi ja Keskkonnaameti töötajaid.

ANALÜÜSITUD MATERJAL JA SELLE KVALITEET

Seirearuande koostamisel on kasutatud erinevate ulukiliikide küttime, ruutloenduse, vaatluste, jahimeeste hinnangupõhise loenduse ning ulukikahjustuste andmeid. Sõraliste, suurkiskjate, rebase ja kähriku puhul on kasutatud ka kogutud bioproovide analüüsides saadud tulemusi. Suur enamus seire algandmetest ja bioproovidest on kogutud jahimeeste poolt vastavalt keskkonnaministri määrusele „Jahiulukite seireandmete loetelu ja kogumise kord ning seiret korraldama volitatud asutus“ (RT I, 29.05.2013, 7) järgides Keskkonnaagentuuri (KAUR) kodulehel (www.keskkonnainfo.ee) olevaid andmeedastusvorme ja meetodilisi juhendeid. Kogutud andmed ja biomaterjal on analüüsitud KAUR ulukiseireosakonnas, va rebase ja kähriku vanused, mis on määratud Veterinaar- ja Toiduameti poolt ning suurkiskjate kahjustused, millega tegeleb Keskkonnaamet.

Uus jahiseadus ei toonud kaasa võrreldes varasemaga mingeid olulisi muudatusi seireandmete sisulise kogumise, küll aga nende edastamise osas: Keskkonnaamet ei tegele enam vahendusega ning küttimestatistika, vaatluste andmed ning biomaterjal tuleb jahimaa kasutajatel nüüd otse Keskkonnaagentuurile edastada. Enamuses maakondades toimus üleminek sujuvalt ning maakondlikud jahindusorganisatsioonid said andmete ja materjali koondamise ja edastamisega kenasti hakkama. Osades piirkondades toetas selle funktsiooni täitmist üleminekuajal jätkuvalt ka Keskkonnaamet. Siiski, osa olulisi andmeid, nt jahindusstatistika, saadi osadelt jahipiirkonna kasutajatelt kätte suure vaeva ja märkimisväärse hilinemisega, mistõttu venis ka koondi koostamine. Maakondlikest organisatsioonidest tuleks siinkohal ära mainida Valgamaa JKÜ, kust andmed laekusid tähtaegadest oluliselt hiljem. Andmete hilise laekumise tulemusel hilineb ka nende analüüs ning koondite ja küttimeettepanekute koostamine, mida tähtajaliselt ootavad aga jahindusnõukogud. Seetõttu tuleks seireandmete esitamise tähtaegadest kinnipidamist edaspidi hoolikamalt jälgida ning seda just jahimaa kasutajate endi poolt. Riigi ülesanne ei ole pidevalt jahimeestele meelde tuletada kohustusi, mis tulenevad seadusest. See ülesanne on maakondlikel jahindusorganisatsioonidel ja seda eriti juhul, kui nad on ise jahimaa kasutajad. Vastasel juhul on põhjust nende vajalikkuses tõsiselt kahelda.

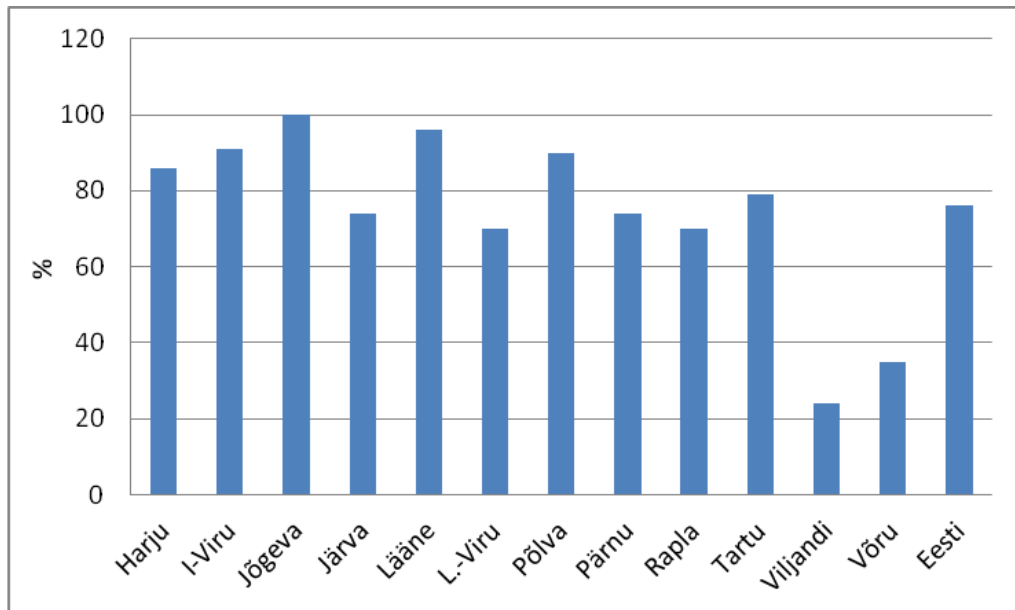
Järgnevalt anname ülevaate 2013. a kogutud algmaterjali kohta, mille analüüsides alusel on käesolev aruanne koostatud. Kuna seire põhineb sarnaste andmete järjepidevusel, on

võrdlusena kasutatud ka varasematel aastatel võrdlusväärsetes kogustes kogutud võrdlusväärse kvaliteediga materjali.

Lisaks kõikidest jahipiirkondadest laekunud küttemisandmetele ja arvukuse/arvukuse muutuse hinnangutele analüüsiti 409 põdra, 376 metskitse, 327 metssea, 44 punahirve, 197 hundi ja ilvese ning 175 karu vaatluslehele märgitud andmeid. Biomaterjalina analüüsiti kütitud põtrade vanuse määramiseks hammaste kulumise järgi 5675 lõualuud ning lõikehammastest tehtud ristlõikeid kokku 1016, mõõdeti 1768 põdra sarve. Põdra emakaid analüüsiti 610 (proove kokku 871, neist osa kõlbmatud), suurkiskjate emakaid 43 ning vanuse määramiseks kogutud suurkiskjate hambaproove 116 .

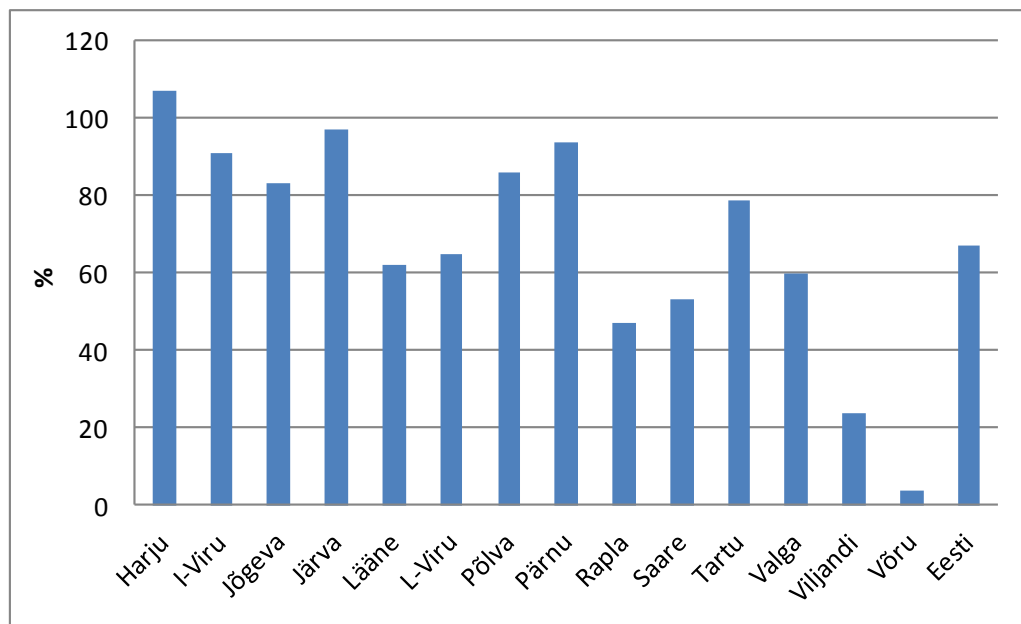
2014 a. kevadel viidud värske põdrakahjustuse seire hõlmas 737 proovitükki männinoorendikes ja 431 proovitükki koorimiskahjustuste eas kuusikuis, kus fikseeriti lisaks kahjustustele ka 100x4 m transektidel põtrade talvist koormust esile toov pabulahunnikute arv. Pabulaloendust tehti seirealadel Harju, Hiiu, Järva, Lääne, Lääne-Viru, Põlva, Pärnu, Saare, Tartu ja Valga maakonnas kokku ~545 km transektidel.

2013. a kohta laekus varasemate aastatega võrreldes märgatavalt vähem nii karu kui ka hundi-ilvese vaatluslehti. Eelneva kahe aasta keskmisega võrreldes saadi suurkiskjate arvukuse ja leviku hindamisel kasutada vaid 76 % karu ning 67 % hundi-ilvese vaatluslehti. Alla 50 % varasematest aastate keskmisest saadi karu vaatluslehti Viljandi (24 %) ja Võru (35 %) maakondadest, hundi-ilvese vaatluslehti Võru (4 %), Viljandi (24 %) ja Rapla (47 %) maakondadest. Hiiumaalt ei saadud ühtegi hundi-ilvese vaatluslehti. Puudulike andmete tõttu ei ole võimalik adekvaatselt hinnata populatsiooni suuruse ja juurdekasvu muutusi neis maakondades ning paratamatult mõjutab see ka kogu Eesti kohta käivaid arvukushinnanguid. Samas tuleb siinkohal kiita seda suurt enamust jahimaa kasutajatest, kes vaatlusandmeid korralikult kogusid ja õigeaegselt edastasid.

Jahipiirkondade 2013. a karu vaatluslehtede arv võrreldes eelneva kahe aasta keskmisega.

Proportion of bear observation sheets comparing to the medium of previous two years.

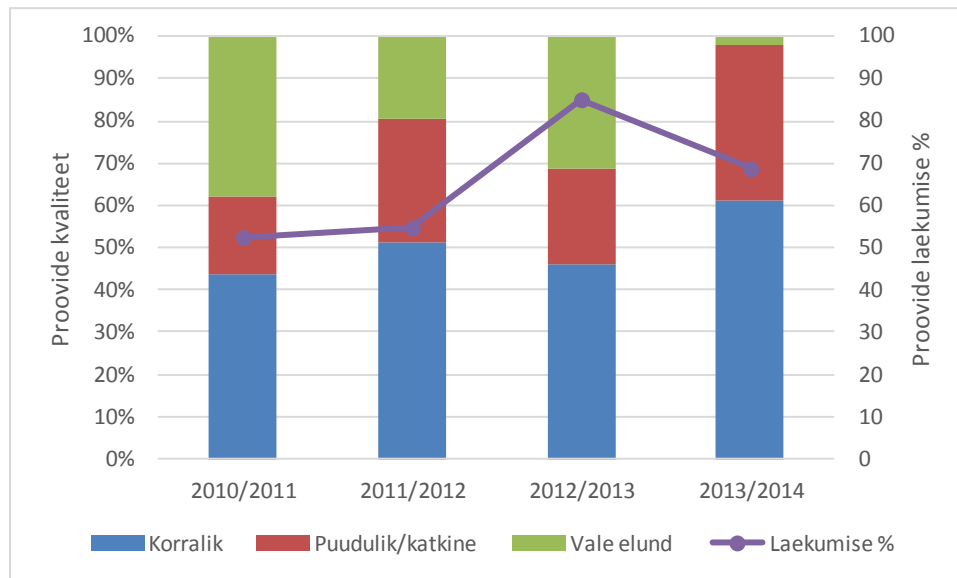
Jahipiirkondade 2013. a hundi ja ilvese vaatluslehtede arv võrreldes eelneva kahe aasta keskmisega.

Proportion of wolf and lynx observation sheets comparing to the medium of previous two years.

Kütitud suurkiskjatel saadud bioproovide osas saab jahimehi nii kiita kui ka laita. Vanuse määranguks vajalike hambaproove saadi kütitud karudelt enam, kütitud huntidelt samaväärselt ning kütitud ilvestelt vähem, kui eelneval aastal. Kütitud emastelt loomadelt saadi sigimiselundkondade proove eelmise aastaga võrreldes suhteliselt vähem, kuid nende kvaliteet oli märgatavalt paranenud (suur kiitus jahimeestele!), mistõttu saadi

vastavaid andmeid paremini kasutada. Loodame, et tänavu valminud ja kõikidele jahimaa kasutajatele jaotatavat ulukite biomaterjali kogumist käsitlevat õppefilmi näevad kõik jahimehed (või vähemalt kõik seireandmete ja -materjali kogujad) ning et sellega kaasneb kogutavate seireandmete ja biomaterjali kvaliteedi jätkuv tõus.

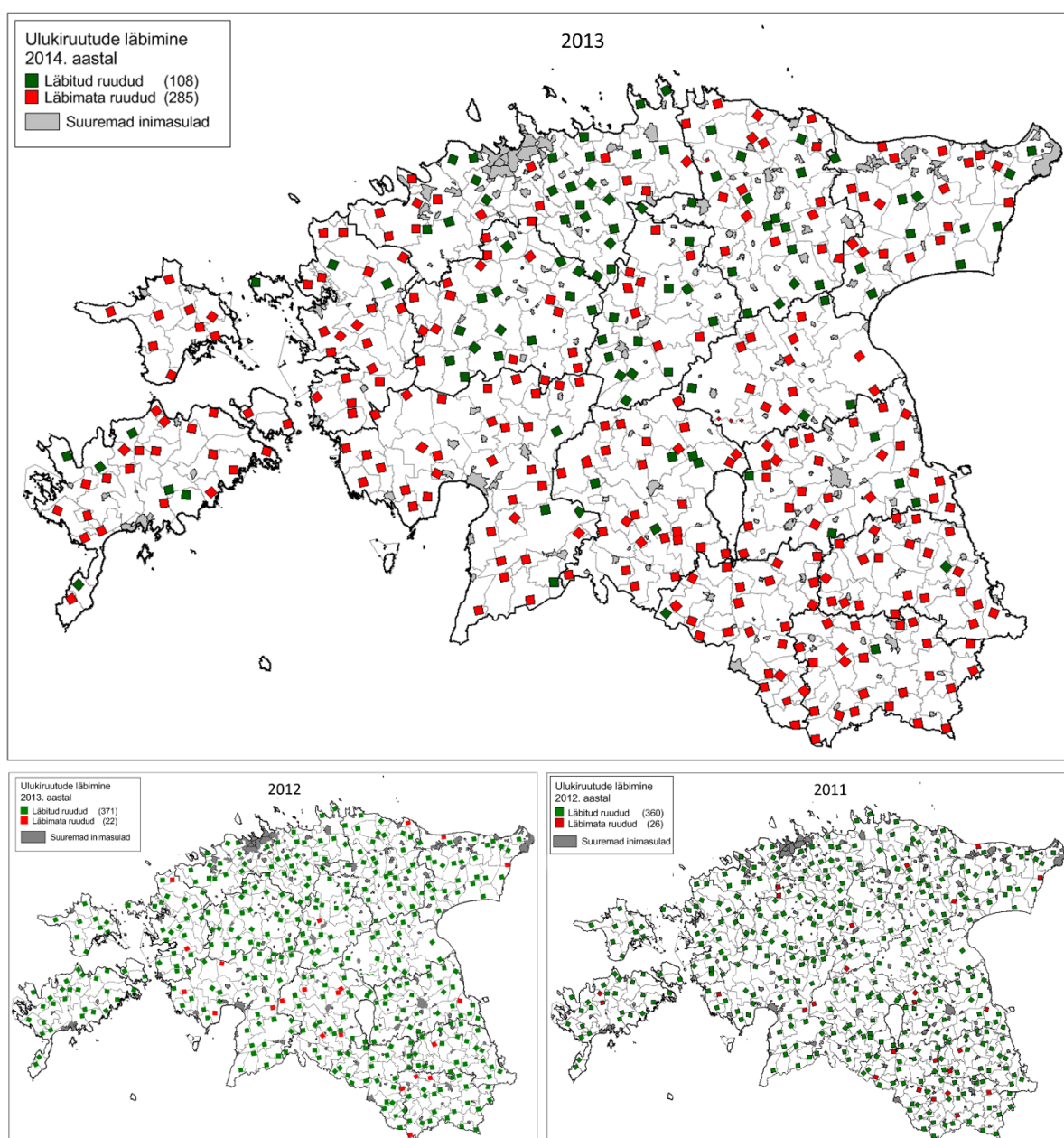
Kütitud emastelt suurkisjatelt kogutud sigimiselundkondade hulk ja kvaliteet
Quantity and quality of uteri samples collected from hunted females of large predators

Möödunud talve iseloomustas ebatavaliselt kõrge õhutemperatuur, mistõttu sadas enamus sademetest alla vihmana ning meile harjumuspärasest püsivat lumikatet ei tekkinudki. Värske lumega päevi, kus oli võimalik lugeda värskaid jälgi oli suhteliselt vähe ja seda eriti Lõuna-, ja Lääne-Eestis. Pehme ja lumevaene talv oli soodne paljudele liikidele, kuna madalast temperatuurist ja toidupuudusest tingitud isendite looduslik suremus jäi madalaks ning isendite konditsioon sigimisperioodi alguseks heaks. Loomade talvist suremust kahandas seegi, et osade jahipidamisviiside eduka kasutamise eelduseks olevaid värsket lumikattega päevi oli möödunud talvel tavapärasest märksa vähem. Neist asjaoludest tingituna võib käesoleval aastal oodata paljude liikide puhul head juurdekasvumäära.

Ulukiseire seisukohalt oli möödunud talv ebasoodne, kuna mitmed seiremeetodid põhinevad just jälgede loendusel lumelt. Nii jäid küllaltki kesiseks ruutloenduse tulemused, kuna jäljeloendus suudeti läbi viia vähem kui kolmandikul Eesti ruutudest (108 ruutu 386-st). Eelmiste aastatega võrreldavaid andmeid, kus läbiti vähemalt 50 % loendusruutudest, saadi vaid viiest maakonnast: Harju, Ida-Viru, Järva, Lääne-Viru ja

Rapla. Sellest tingituna tuli siiani kasutatud analüüsimeetodeid mõnevõrra korrigeerida ning üle-eestilised tulemused on kahtlemata varasemast ebatäpsemad.

Lühiajaline lumikate mõjutas kindlasti ka hundi ja ilvese vaatluste tegemist ning vaatluste arv jäi arvatavalt väikesemaks, kui see paremate lumeolude korral olnud oleks. Tehtud vaatluste hulka ning suhteliselt madalast asustustihedusest tingitud eluterritooriumide suurus ja isendite liikumisaktiivsust arvestades võib siiski eeldada, et oluline enamus ilvese pesakondadest ja hundi karjadest sai siiski ära märgitud, välja arvatud muidugi neis maakondades, kus ebapiisaval hulgal jahipiirkondi vaatlusi kogus.

Ulukijälgede loendusruutude läbimine 2014. aastal ning võrdlus 2013. ja 2012. aasta loendustega. Location of 12 km long (quadrat shape 4x3 km) permanent transects of winter track counts. The color of the quadrats indicates whether the counts were carried out (green) or not (red) in current year.

ASURKONDADE SEISUNDIT JA SELLE MUUTUSI KIRJELDAVAD NÄITAJAD

Küttimismahu muutus – kütitud isendite arvu suhteline muutus (KM) protsentides võrreldes eelneva jahihooajaga. $KM = 100 * (K_{(A)} - K_{(A-1)}) / K_{(A-1)}$, kus A on aasta. Käesolevas aruandes esitatud 2013. aasta küttimise muutus võrreldes 2012. a jahihooajaga.

Pesakondade arv – kasutatakse suurkiskjate karu, hundi ja ilvese puhul. Välja on toodud vaatlusandmete analüüsi käigus saadud eraldi pesakonnad maakonniti. Kui pesakondade territooriumid asuvad mitme maakonna piires, on pesakond pandud maakonda, kuhu jäi suurem osa pesakonna territooriumist (kus oli tehtud suurem hulk vaatlusi). Karu puhul on välja toodud vaid sama-aastaste poegadega pesakonnad.

Pesakondade arvu muutus – väljendatakse märkidega +, - või =. Muutuste hindamisel arvestatakse hundi ja ilvese puhul kahte viimast aastat. Karu puhul on võrdluses kasutatud kahe järjestikuse aasta pesakondade arvu keskmist $K = (P_{(A)} + P_{(A-1)}) / 2$, kuna sama emaste põlvkond sigib reeglina iga kahe aasta tagant.

Siinkohal tuleb arvestada sellega, et pesakondade arvu muutus väljendab olukorda enne jahihooaega, jäljeindeksi muutus ja jahimeeste hinnang arvukuse muutusele aga jahihooaja järgset olukorda.

Jäljeindeks (JI)

Käesoleva aruande tabelites on esitatud jäljeradade võimaliku maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud jäljeindeksite väärtused e **jäljeindeks** on loendusmarsruudiga ristuvate jäljeradade arv 1 km loendusmarsruudi kohta jagatud jälgede võimaliku maksimaalse vanusega päevades (24h -1; 36h - 1,5; 48h - 2; 60h - 2,5). Jälgede võimaliku maksimaalse vanuse leidmisel on aluseks võetus viimase vanu jälgi katva lumesaju lõpu orienteeruv kellaeg.

Jälgede vanuse suhtes korrigeerimata jäljeindeks – ruutloenduse käigus loendatud keskmine jäljeradade arv 1 km loendusmarsruudi kohta.

Üle-eestilist asustustiheduse ja küttimise dünaamikat iseloomustavatel graafikutel on eraldi välja toodud nii jäljeradade vanuse suhtes korrigeeritud (aastatel 2010 - 2013) kui

ka korrigeerimata jäljeindeksi muutused (aastatel 2006 – 2011). Kuna 2014. a lumeolud võimaldasid ruutloenduse läbiviimist vaid ca 30% kõikidest loendusruutudes ning läbitud loendusruutude paiknemine oli piirkonniti väga ebaühtlane, on andmete võrreldavuse huvides esitatud joonistel täiendavalt ka vaid selline jäljeindeks (jälje vanuse suhte korrigeeritud), mille puhul on eelneva kolme aasta jäljeindeksite arvutamisel võetud aluseks vaid nende loendusruutude andmed, mis läbiti ka 2014. aastal. Graafikutel on see tähistatud kui **2014 loendusruutude põhine jäljeindeks**.

Jäljeindeksi muutus – Erinevate ulukiliikide jäljeindeksite suhteline muutus protsentides (JM). $JM = 100 * (JI_{(A)} - JI_{(A-1)}) / JI_{(A-1)}$, kus A on aasta. Erinevalt eelnevatest seirearuannetest on käesolevas aruandes esitatud 2014. aasta jäljeindeksi muutus võrreldes 2013. aasta omaga, võttes 2013. aasta loendustulemustest arvesse vaid nende ruutude andmed mis läbiti ka 2014. aastal.

Jäljeindeksi kasv (R_t) – $R_t = \ln(JI_{(t)}+1) / (JI_{(t-1)}+1)$, kus t on aasta. Erinevalt seirearuande tabelites esitatud erinevate näitajate suhtelistest muutustest, mis iseloomustavad konkreetse parameetri maakondlike keskväärtuste muutusi on jäljeindeksi kasv (R_t) eelnevalt iga loendusruudu kohta eraldi välja arvutatud ning aruande tabelites on esitatud loendusruudu põhiste jäljeindeksi kasvude keskmine. Konkreetse liigi jäljeindeksi kasvu keskmise leidmisel on arvesse võetud vaid nende loendusruutude andmed, kus kahest võrreldavast aastast on vähemalt ühel aastal vaatlusaluse liigi jäljeindeksi väärtus suurem nullist. Ülevaattetabelites on maakonna keskmine jäljeindeksi kasv esitatud vaid juhul kui see näitaja oli võimalik välja arvutada vähemalt kahe erineva loendusruudu kohta.

Värske ulukikahjustus (VUK) – antud aruandes esitatud eeskätt põdra tekitatud värsket kahjustustega puude osakaal seirealadel. Värskelt kahjustatud puude hulka loetakse edasise kasvu seisukohast nii olulisel kui ka ebaolulisel määral kahjustatud okaspuid.

Jahimeeste hinnang arvukusele – jahimeeste poolt antud hinnangud ulukite arvukuse kohta jahipiirkonnas. Maakondlikud isendite arvud näitavad jahipiirkondade hinnangute summat, mis on ümardatud kümneni (punahirv viieni).

Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele – suurulukite ja kopra puhul saadud jahimeeste 2014. aasta arvukuse hinnangu andmete võrdlemisel eelneva 2013. aasta

omaga, väikeelukite ja suurkiskjate puhul väljendab jahimeeste otsest hinnangut arvukuse muutusele võrreldes eelneva aastaga.

Suurulukid

+ arvukus suurenenud rohkem kui 5% eelmise aasta loendusega võrreldes;

- arvukus langenud rohkem kui 5% eelmise aasta loendusega võrreldes;

= arvukus jäänud samaks. Muutus eelmise aasta loendusega võrreldes on olnud väiksem kui 5%.

Väikeelukid

Jahipiirkondlike hinnangute summana saadud näidu alusel iseloomustatakse arvukuse muutuse trendi järgnevalt:

+ arvukus suurenenud. Maakondliku loenduse summaarne tõus on olnud suurem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

++ arvukus oluliselt suurenenud. Maakondliku loenduse summaarne tõus on olnud suurem kui 50% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

= arvukus jäänud samaks. Maakondliku loenduse summaarne tõus või langus on olnud väiksem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

- arvukus vähenenud. Maakondliku loenduse summaarne langus on olnud suurem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

- - arvukus oluliselt vähenenud. Maakondliku loenduse summaarne langus on olnud suurem kui 50% maakonna jahipiirkondade koguarvust.

Vaatluspäeva kohta vaadeldud isendite arv – vaatluskaartidel esitatud keskmine vaadeldud isendite arv ühe vaatluspäeva (vaatlusrea) kohta. Põdra kohta esitatud näitaja leidmisel on aluseks võetud 1. septembrist -31. oktoobrini, metsseal 1.septembris - 20. detsembrini ning metskitsel 1. augustist – 31. oktoobrini tehtud vaatluste andmed. Vaatluspäevadena on arvesse võetud vaid need vaatluspäevad, mil loomi kohati.

Küttimissoovitus

↑ - küttimist võrreldes eelmise jahihooajaga suurendada;

↑↑ - küttimist võrreldes eelmise jahihooajaga oluliselt suurendada;

→ - küttida eelmise jahihooajaga sarnaselt (pole põhjust muuta varasemat küttimisstrateegiat);

→ / ↑ - küttida samas mahus või veidi enam;

→ / ↓ - kütting samas mahus või veidi vähem;

↓ - küttingimahtu vähendada;

↓↓ - küttingist oluliselt vähendada.

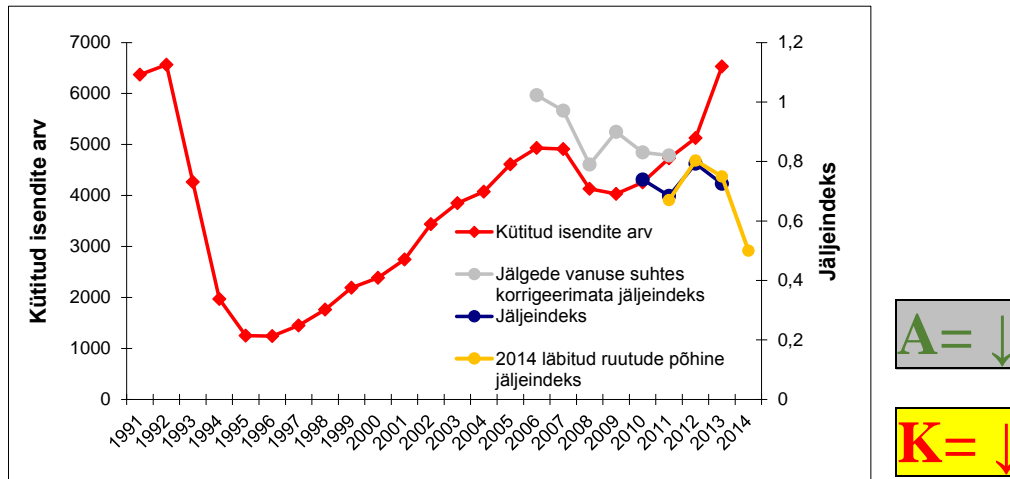
Iga käsitletava liigi juures on hallis kastis esitatud kokkuvõttev hinnang liigi arvukuse muutusele võrreldes eelneva aastaga ja kollases kastis üldistatud soovitus liigi küttingiseks eeloleval jahihooajal võrreldes eelmisega.

Aruandes esitatud küttingise tiheduskaardid on loodud Mapinfo Professional 11.0.4 tarkvara abil.

Küttingiskaartidel kasutatud Eesti kontuur ja maakondade piiride kihi on loonud Maaamet.

SEIRE TULEMUSED JA KÜTTIMISSOOVITUSED LIIGITI

PÕDER (*Alces alces*)

Põdra küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of moose hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Põdra arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukusele (n) Hunters estimation (n)			Arvukuse hinnangu muutus (%) Change in hunters estimation (%)
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			2012	2013	2014	
Harjumaa	590	637	820	28,7	0,85	0,74	0,65	0,56	-12,9	-0,05	1460	1470	1310	-10,9
Hiiumaa	147	168	222	32,1	0,54	0,66					370	390	320	-17,9
Ida-Virumaa	228	256	293	14,5	0,67	0,71	0,81	0,49	-39,2	-0,20	880	880	880	0,0
Jõgevamaa	173	204	262	28,4	0,52	0,68	0,49	0,41	-17,1	-0,01	660	720	610	-15,3
Järvamaa	255	258	363	40,7	0,86	0,62	0,43	0,37	-15,6	-0,09	660	700	580	-17,1
Läänemaa	359	384	547	42,4	1,31	1,45	1,15	0,70	-39,0	-0,33	840	950	870	-8,4
Lääne-Virumaa	332	345	430	24,6	0,68	0,67	0,61	0,37	-40,0	-0,18	920	930	870	-6,5
Põlvamaa	137	154	199	29,2	0,43	0,41					510	530	470	-11,3
Pärnumaa	685	752	894	18,9	0,89	0,58	0,50	0,60	21,2	0,04	1590	1680	1440	-14,3
Raplamaa	410	459	631	37,5	1,25	1,11	1,28	0,70	-45,4	-0,41	1060	1140	920	-19,3
Saaremaa	321	316	357	13,0	1,02	0,91	1,32	0,69	-47,9	-0,34	870	830	800	-3,6
Tartumaa	250	269	357	32,7	0,48	0,60	0,52	0,35	-33,1	-0,17	690	760	660	-13,2
Valgamaa	209	212	315	48,6	0,37	0,44					600	650	570	-12,3
Viljandimaa	416	481	618	28,5	0,83	0,81	0,73	0,37	-48,9	-0,27	1060	1110	840	-24,3
Võrumaa	218	231	224	-3,0	0,54	0,39					570	520	510	-1,9
Kokku Total	4730	5126	6532	27,4	0,79	0,73	0,75	0,50	-33,3	-0,18	12740	13260	11650	-12,1

Jahimeeste hinnangul vähenes põdra arvukus 2014. a kevadeks alla 12000 isendi (asustustihedus Eestis keskmiselt <5 isendit 1000 ha elupaikade kohta), mis võrreldes 2013. aastaga väljendab langust enam kui 10% võrra. Keskmine põdra asustustihedus jäi samaks ainult Ida-Virumaal (4,5). Kõigis teistes maakondades jahimeeste hinnangul asustustihedus langes ning jäi vahemikku 4,1 - 5,8 is/1000 ha. Vastavalt jahipiirkonna kasutajate arvukushinnangutele ületas põdra asustustihedus tinglikku metsamajanduslikult talutatavat ülempiiri 5 is/1000 ha kohta mulluse kümne asemel veel viies maakonnas:

Harju-, Lääne-, Pärnu-, Viljandi- ja Tartumaal, näidates kõrgeimat asustustihedust Harjumaal (5,8).

Arvukuse vähenemisele osutas ka ruutloenduse jäljeindeksi oluline langus. Paraku tuleb aga lisada, et kesiste lumeolude tõttu õnnestus selle läbiviimine vähemalt rahuldaval määral vaid viies Eesti põhjapoolsemas maakonnas ning loendusruutude kogumaht moodustas vaid 30% eelnevate aastate omast. Siiski, kui võrrelda sellel aastal läbitud loenduse tulemust täpselt nendel samadel ruutudel eelmisel aastal, on loendatud keskmine jäljeradade arv langenud kolmandiku võrra.

Põdra arvukuse vähenemist kinnitavad ka 2014. a kevadel läbiviidud pabulaloendused erinevatel seirealadel Harju, Hiiu, Järva, Lääne, Lääne-Viru, Põlva, Pärnu, Saare, Tartu ja Valga maakonnas. Läbitud ca 545 km loendusmarsruutidel loendatud talvised pabulahunnikud andsid kokkuvõttes tihedusindeksiks 6,5 is/1000 ha, mis on võrreldes 2013. a loendustulemusega (534 km loendusmarsruudi kohta ca 8,8 is/1000 ha) enam kui viiendiku võrra väiksem.

Jahihooaja järgse arvukuse esmahinnang, mis kantakse põdravaatluskaartidele, väljendas samuti arvukuse langust (vastavalt 3,6 ja 4,0 isendit/1000 ha elupaikade kohta aastate 2014 ja 2013 alguses) Oktoobri lõpu seisuga jahipäeva kohta nähtud põtrade üsna sarnane arv – 2012.a 3,45 ja 2013. a 3,40 – näib kinnitavat meie varasemat oletust, et põdra arvukuse märgatav tõus võis aset leida juba aastal 2012.

2013. a jahihooajal Eestis kokku kütitud 6532 põtra peaaegu samastus ulukiseireosakonna poolt enim soovitatud mõõduka kvoodivariandiga 6500 isendit. Seega suurenes kütmine 2012. aastaga võrreldes enam kui neljandiku võrra, ning oli mitte üksnes viimase paari aastakümne, vaid üks kõigi aegade kõrgemaid. Olles metsamajandusele säästev oli tulemus oluline ka põdra jaoks, sest vähendas mõõdukalt nii arvukust kui koormust elupaikadele. Põdra tihedus vähenes ja ühtlustus ning sealjuures ei langenud see jahimeeste hinnangul üheski maakonnas alla 4 isendi/1000 ha kohta.

Varasemast asurkonna koosseisust lähtudes ja selle järskude muutuste vältimiseks soovitasime kütida pulle ja lehmi 32 - 34%, vasikaid 32 - 36%, hälbimata soovitatud maakondlikust mitte rohkem kui 3 ühikut (nt $32 \pm 3\%$). Maakondades, kus sugude suhe oli tugevalt põdralehmade kasuks ja/või tihedus liialt kõrge, näiteks Harju-, Järva-, Rapla-, Lääne-Viru-, Viljandimaa, soovitati lehmade osa pisut vähendada, küttes selleks sugupooli võrdselt või põdralehmi pisut rohkem. Soovitus järgiti Rapla- ja Viljandimaal, samas kui Harju- Järva- ja Lääne-Virumaa küttsid siiski pulle lehmadest mõnevõrra rohkem. Seega jääb pullide osa suurenemise põhjus nt Harjumaa põtrade puhul

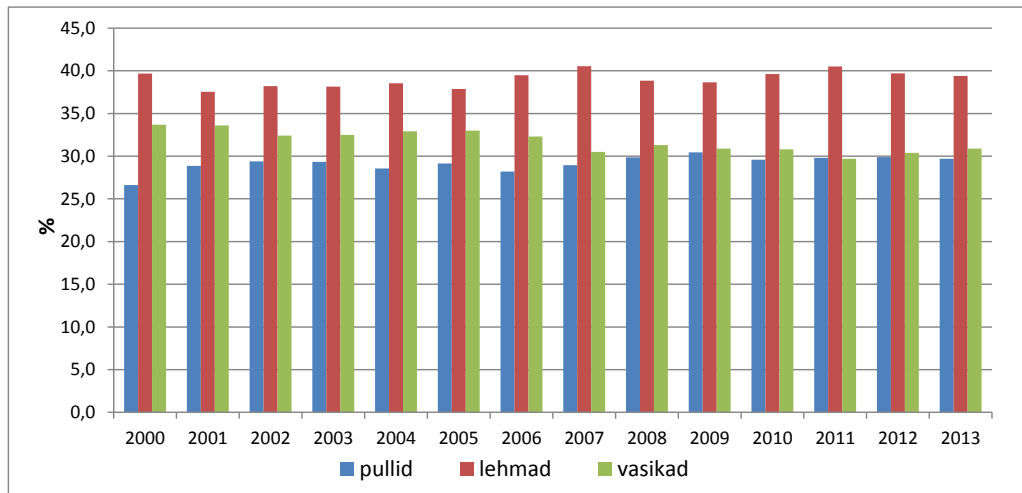
ebaselgeks. Vastupidiselt soovitusle kütiti põdralehmi pullidest rohkem Hiiumaa, Lääne ja Saare maakonnas, kus mõeldud sugude suhtarvu arvestades selline vajadus puudus. Kui ohjamine üldisemalt järgib mõlemast soost põtrade suhtes säästlikkuse ja struktuuri tasakaalukuse printsiipi, siis taoline kütmine viitab soovile emasloomade eeliskütmise teel juurdekasvu alla suruda. Kahjustuste korral oleks mõistlikum kogu asurkonna arvukuse proportsionaalne vähendamine.

Põtrade sooline jaotus ning vasikate osakaal küttimises ja sügisestes vaatlusandmetes aastatel 2011 – 2013 ning keskmine ühe vaatluspäeva jooksul vaadeldud isendite arv 2012. ja 2013. aasta jahihooaja esimeses pooles (15. september-31. oktoober) tehtud põdravaatlustes.

Maakond County	Küttimisstruktuur Content of hunting bag						Jahiaegsed vaatlusandmed Observations in autumn								
	♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			vasikate % calves			♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			vasikate % calves			Ühe jahipäeva kohta vaadeldud isendite arv No. of observed ind. per day		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012	2013	
Harjumaa	0,91	1,01	0,82	30,5	29,8	27,0	1,37	1,48	1,07	25,9	27,0	25,6	2,5	2,9	
Hiiumaa	1,02	0,98	1,19	34,0	33,9	32,0	1,17	1,13	1,29	25,6	24,9	25,6	5,3	4,2	
Ida-Virumaa	0,60	0,75	0,77	34,6	34,4	32,4	1,37	1,22	1,19	29,8	29,1	31,2	3,7	3,8	
Jõgevamaa	0,74	0,84	0,98	31,8	34,3	35,1	1,37	1,19	1,48	30,8	33,5	33,9	2,5	2,6	
Järvamaa	0,78	0,94	0,88	32,2	35,3	33,6	1,62	1,53	1,50	31,8	33,3	33,8	3,8	2,9	
Läänemaa	0,82	0,95	0,90	30,6	32,0	31,6	1,00	1,15	1,13	27,7	24,8	26,3	4,9	4,2	
Lääne-Virumaa	0,81	0,88	0,88	31,3	35,1	32,8	1,43	1,69	1,53	29,0	32,5	32,4	3,7	3,6	
Põlvamaa	0,77	1,00	0,70	34,3	37,7	32,7	1,18	1,66	1,19	27,8	36,6	32,9	3,0	3,3	
Pänumaa	0,82	0,93	0,85	32,1	33,9	32,3	1,23	1,15	1,44	28,1	30,6	33,8	3,9	3,9	
Raplamaa	0,94	1,03	1,05	32,4	33,1	30,7	1,72	1,54	1,52	31,0	32,1	31,6	3,3	3,0	
Saaremaa	1,14	1,09	1,07	36,1	32,6	35,6	1,36	1,14	1,23	28,1	25,3	29,2	3,7	3,4	
Tartumaa	0,79	0,97	0,93	34,0	34,9	31,4	1,33	1,27	1,33	27,0	32,5	29,5	4,0	4,0	
Valgamaa	0,85	0,95	0,84	31,1	31,1	33,3	1,36	1,15	1,52	33,7	32,3	33,2	2,1	2,5	
Viljandimaa	0,92	0,94	1,02	33,4	33,1	32,8	1,50	1,44	1,38	34,2	32,2	33,1	4,1	4,0	
Võrumaa	0,84	0,95	0,81	32,6	35,9	33,0	1,54	1,48	1,46	35,0	34,4	32,3	3,8	3,3	
Kokku Total	0,85	0,95	0,91	32,5	33,4	31,9	1,36	1,33	1,33	29,7	30,4	30,9	3,5	3,4	

Lehmade-pullide suhtarv asurkonnas oli 2013. aasta jahiaegseil vaatlusandmeil Eesti keskmisena taas 1,33 lehma pulli kohta, jäädes maakonniti vahemikku 1,1 - 1,5. Harju- ja Põlvamaal lehmade osakaalu tunduvat vähenemist, nagu ka Hiiumaa-, Jõgeva-, Pärnu- ja Valgamaal suurenemist ei selgita üksnes muutused asurkonnas, vaid arvatavasti ka valimite väiksus ja vaatluste talletamise eripära. Viimast silmas pidades annab seireandmete vahetum üles märkimine mälu sorimise asemel põdraasurkonnast tõepärasema ülevaate ja parema võimaluse tasakaalu soodsais piires hoida.

Põdravasikate osa asurkonnas jäi 2013. aastal mõeldudasse 25,6 - 33,9% vahemikku. Mõneski maakonnas, kus vasikaid oli asurkonnas alla 30% ja jahisaagis üle 30%, võis 2013. a kohordi (vasikate) osakaal jahi järel jääda alla asurkonna normaalseks uuenemiseks soodsat 25 - 30% taset. Harju, Hiiumaa, Lääne ja Saare maakonnas ilmnes vasikate vähesus teist aastat järjest, osutades juurdekasvu vähesusele, võimalikele kadudele ja asurkonna kesisemale taastumisvõimele.

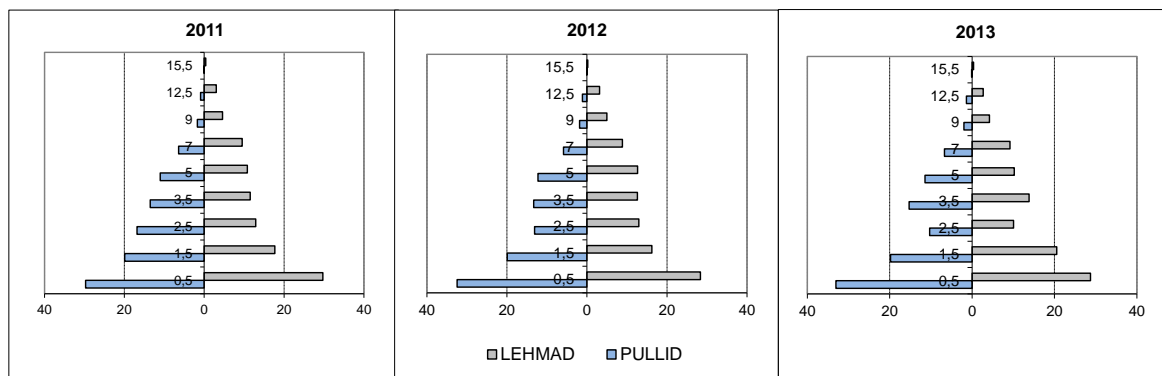

Põdraasurkonna koosseis jahiaegsetes vaatlustes (%).

Population composition of moose based on observations made by hunters during hunts.

Adult males – blue; Adult females – red; calves – green.

Põdralehma on olnud jahiaegses asurkonnas viimastel aastatel üsna püsivalt pullidest mõõdukalt rohkem, pulle omakorda aga peaaegu samavõrd kui vasikaid. Suhteliselt looduslähedase seisuga ja normaalse vanusrühmade uuenemise tagamiseks on soovitatud eri soo- ja vanusrühmade eelisküttimist pigem vältida, lähtudes soorühmade uuenemise potentsiaalst, mis tuleneb vasikate soolisest jaotumisest. Kõigi rühmade osakaal on jäänud suuremate ja juhitamatute muutusteta, välistamata teatavat maakondlikku eripära.

Asurkonna koosseis kütitud põtrade (va vasikad) kelle osakaal tugineb sügisestel vaatlusandmetel) andmetel aastatel 2011 - 2013. Vasikate osakaaluna esitatud nende osakaal sügisestes põdravaatlustes.

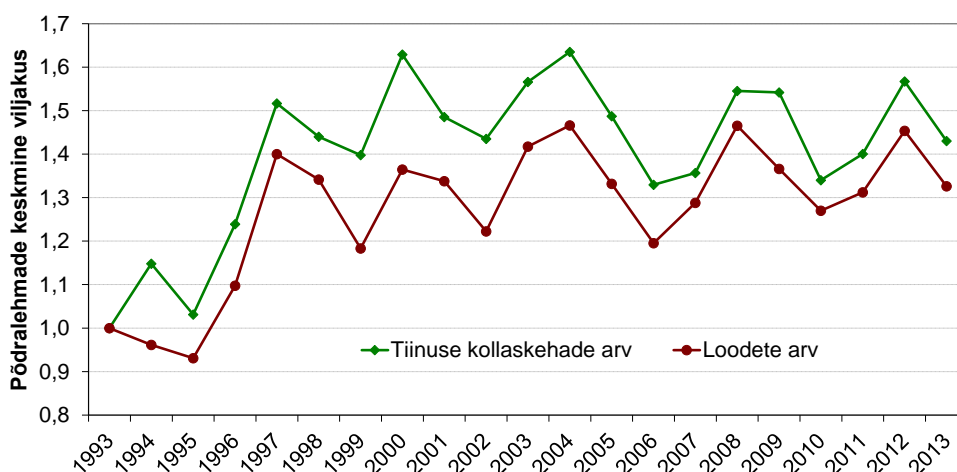
Age composition among hunted moose. Proportion of calves is based on observations made by hunters during hunts (males- blue; females – gray).

Asurkonna vanuselise koosseisu peegeldab kütitud põtrade vanuseline koosseis ja vasikate esinemissagedus. Kütitud põtrade vanuselise ja soolise jaotumuse põhjal kombineeritud

vanusepüramiidides torkab silma ajavahemikus 2011-2013 vanusrühmade proportsionaalsuse aina märgatavam vähenemine. Selline tendents võib intensiivset küttemist ja põdralehmade mullu vähenenud viljakust arvestades jätkuda ka tänavu. Keskmises vanuses isendite rohkus saagis võrreldes noorematega osutab sellele, et intensiivsel küttemisel kõrvaldati ka palju loodusliku valiku esmase sõela läbinud kohaseid isendeid, kes moodustavad populatsiooni tuumiku.

Pullide sarvekasvus torkab viimastel aastatel eriti silma noorte pullide sarvede kehvem harunemine: kui paremini harunenud sarvedega pullide rühmas (harusid ühel sarvepoolel kolm või rohkem) oli nooremate 1,5 - 3,5-ste osakaal suurim 2003. aastal (53,4%) ja veel 2008. aastal 49,1%, siis järgnevatel aastail järjest madalam ning 2013. aastal 38%. Oma osa selles võib olla nii kohortide eripäral ja looduslike teguritega seotud konditsioonil, kuid võimalik, et ka inimõjul asurkonnale, näiteks põdralehmi uuenemisega võrreldes liigselt survestades või pulle selekteerides. 2013. aastal tuli nii noortel kui täiskasvanud pullidel kehvi sarvi esile suhteliselt palju Hiiu, Saare, Järva ja Lääne maakonnas.

2013. a kütitud põdralehmade potentsiaalse viljakuse näitajad (keskmine tiinuse kollaskehade arv ja keskmine loodete arv) olid märksa madalamad kui 2012 a. jäädes siiski viimase kahekümne aasta keskmisega ligilähedasele tasemele. Samas oli pärast 10. oktoobrit kütitud põdralehmade seas reproduktiivsete emasloomade osakaal aasta varasema vaid veidi väiksem ning valdav osa viljakusnäitajate vähenemisest tulenes väiksemast mitmiklooteid kandvate emasloomade osakaalust.

Põdralehmade viljakusnäitajate dünaamika. Keskmine tiinuse kollaskehade arv ja keskmine loodete arv kütitud põdralehmadel.
Estimates of potential productivity of moose. Mean number of corpora lutea (blue) and mean number of embryos (red) per female.

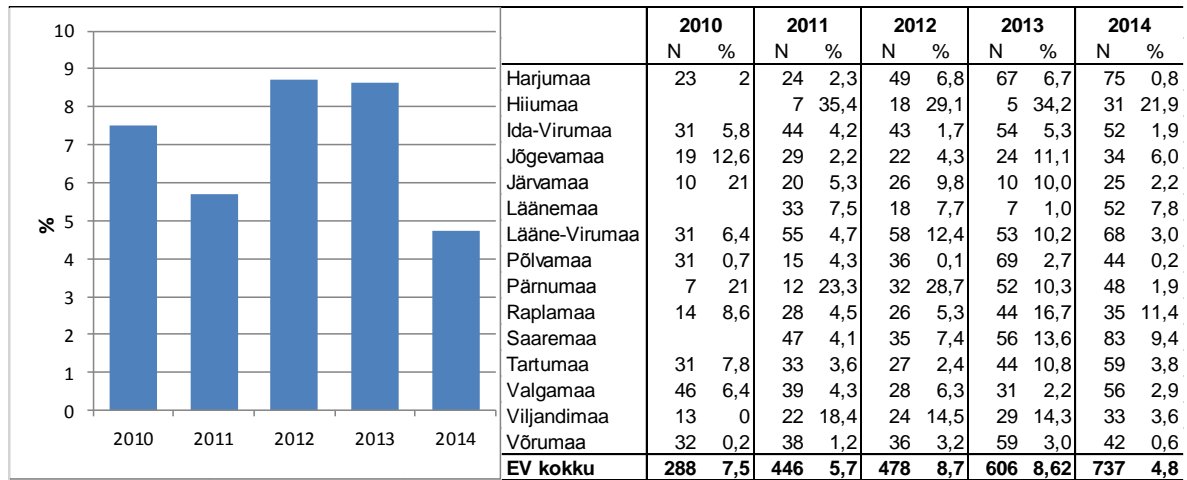
Kütitud põdralehmade (mullikad ja täiskasvanud) viljakusnäitajad (innelnuud põdralehmade osakaal ja keskmine loodete arv ühe põdralehma kohta) erinevates maakondades viimasel kolmel aastal.

Maakond County	Analüüsitud proovide arv No of analyzed samples			Indlevate emaste osakaal Proportion of females ovulating (yearlings+adults)			Keskmine loodete arv ühe emaslooma kohta No of embryos per female (yearlings+adults)		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Harjumaa	50	61	71	86,0	82,0	88,7	1,21	1,23	1,24
Hiiumaa	12	15	5	100,0	86,7	80,0	1,30	1,55	1,00
Ida-Virumaa	14	30	28	100,0	96,7	96,4	1,64	1,52	1,52
Jõgevamaa	18	28	40	94,4	96,4	92,5	1,77	1,55	1,24
Järvamaa	19	25	40	73,7	96,0	90,0	1,00	1,56	1,37
Läänemaa	22	21	29	68,2	100,0	82,8	0,87	1,38	1,19
Lääne-Virumaa	43	47	39	93,0	91,5	92,3	1,45	1,57	1,32
Põlvamaa	26	26	28	88,5	96,2	89,3	1,55	1,43	1,23
Pärnumaa	27	43	60	81,5	90,7	91,7	1,04	1,39	1,40
Raplamaa	27	41	45	100,0	92,7	91,1	1,46	1,34	1,33
Saaremaa	14	31	21	64,3	93,5	81,0	0,75	1,33	1,17
Tartumaa	23	29	32	87,0	100,0	96,9	1,30	1,67	1,43
Valgamaa	17	23	23	88,2	87,0	95,7	1,50	1,39	1,44
Viljandimaa	28	46	46	85,7	93,5	91,3	1,48	1,53	1,38
Võrumaa	26	31	29	84,6	93,5	93,1	1,53	1,57	1,42
Kokku (Total)	366	497	536	86,6	92,2	90,9	1,31	1,46	1,32

2014. a. kevadel viidi KAUR ulukiseireosakonna, KKA jahindusspetsialistide-metsaspetsialistide ja EMÜ (Tiit Randveer Hiiumaal, Karli Ligi Saaremaal) koostöös taas läbi värske põdrakahjustuse seire. Põdra talvist koormust iseloomustav pabulahunnikute arvust tuletatud koormusindeks männinoorendikes langes 2014. aastal võrreldes kolme varasemaga märgatavalt, jäädes 17-18 asemel tasemele 8,8 is /1000 ha. Kuusikutes oli keskmine koormusindeks kahel viimasel aastal 1,3 ning üle selle ainult Hiiu (7,6), Ida-Viru (2,2), Lääne (4,6) ja Rapla (3,0) maakonnas. Männinoorendikes kahanes värske kahjustusega mändide osakaal 2014. a maakondade keskmisena alla 5%, küündides üle keskmise ainult viies (2013. a üheksas) maakonnas, nende hulgas 21,9% Hiiu, 12,1% Rapla ja 9,4% Saare maakonnas, mujal vähem.

Läänemaal tõusnud kahjustuste sagedust võib pidada nii seire laienemise kui ka andmete adekvaatsuses suurenemise tulemuseks. Esmakordselt hõlmas seire ka Vormsit.

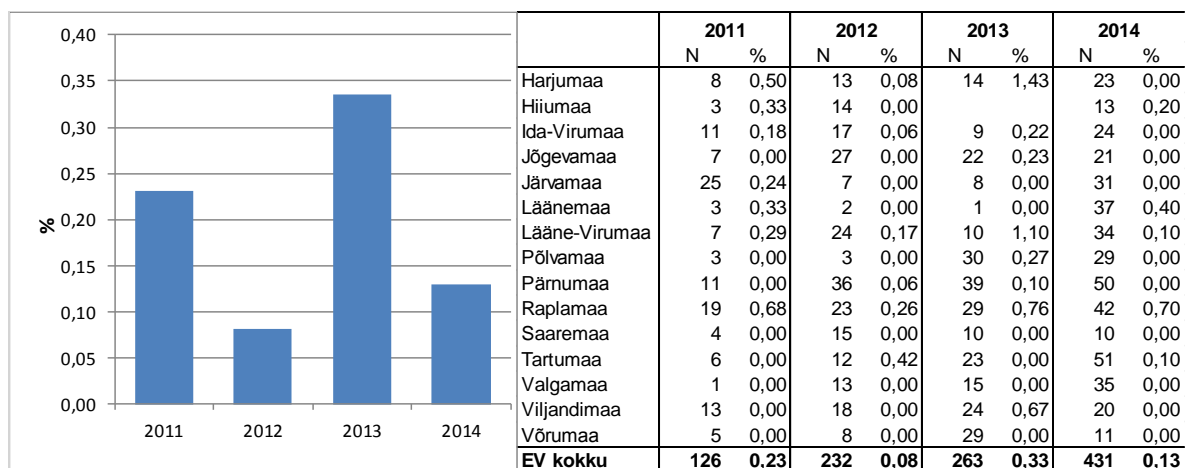
Mändide kasvu pidurdav ehk oluline uus kahjustus vähenes Eesti keskmisena 3,1%-le uuritud mändidest (kogu valim 73700 mändi), küündides üle 6% ainult Hiiu, Saare ja Rapla maakonnas, olles kõrgeim Hiiumaal – 16,5%. Värskete vigastustega mände tuli esile 44,5%-l proovitükkidest, siinjuures üle 50% Hiiu, Jõgeva, Lääne, Rapla, Saare ja Viljandi maakonnas. Kahjustuste mõju männinoorendikes tulevaste tarbepuistutena võib süvendada noorendike kohati ülitugev harvendamine valgustusraietega.

Värske kahjustusega mändide osakaal (%) noortes männikutes seirealadel ja inventeeritud noorendike arv (N).

Proportion of newly damaged (by moose) pine trees in young pine stands in survey plots and the number of studied survey plots.

Kahjustuste seire kuusikuis näitas kuuskedel värske koorevigastuste sageduse märgatavat vähenemist: varem tuhandest keskmiselt ca 3-4 (0,33%), tänavu ainult 1-2 puud (0,13%). Värsket koorimist tuli märkimisväärselt esile ainult Hiiu, Lääne, Lääne-Viru ja Rapla maakonnas. Värske koorevigastustega kuuski tuli esile 5,5%-l proovitükkidest, siinjuures enim Rapla- ja Hiiumaal (vastavalt 23,8% ja 15,4%). Mujal oli kuuskede koorimise levik väiksem või kahjustust ei täheldatud (7 maakonda).

Värske kahjustusega kuuskede osakaal (%) keskealistes kuusikutes seirealadel ja inventeeritud kuusikute arv (N).

Proportion of newly damaged (by moose) trees in the studied survey plots of mid-aged spruce stands and the number of studied spruce stands.

2014. a küttime eesmärgiks on hoida kõigis maakondades põdra asustustihedus metsanduse seisukohast mõõdukas, kuid samas ka põdraasurkonna enda vastupanuvõimet ebasoodsatele teguritele arvestav, asurkonnajätkusuutlikkust silmas pidades hoida arvukust soodsas vahemikus, tagades sealjuures asurkonna looduslähedase struktuuri säilimise. Kuna põdra arvukus ja juurdekasv on vähenenud ning asustustihedus on enamasti talutavais piires, siis on vähenenud ka soovituslik küttime maht. Sellest tulenevalt valmistati ette kaks näitlikku küttimekvoodi varianti kogumahus 4300 ja 4620 põtra. Mõlema kvoodivariandi puhul prognoositi kvoodi rakendamise järgselt talvituma jäävate põtrade minimaalne arv. Seitsmes maakonnas oli küttime soovitus juurdekasvu prognoosile lähedane või üle juurdekasvu. Selle tulemusena arvukus peaks püsima või vähenema nii neis maakondades kui ka kogu Eestis. Soovituse kohaselt pisut alla juurdekasvu küttimevates maakondades jääks põdra arvukus püsima või väheneks mõõdukalt, sest kogu tegelik suurem hõlmab veel mitmeid muid põhjusi peale küttime, näiteks kisklus, liiklusõnnetused, salaküttime, jahipraak jne.

Prognoositav põdraasurkonna suurus 2014. a sügisel. Põtrade soovituslik küttimestruktuur ja küttime maht 2014. aasta jahihooajaks. Tabelis esitatud kaks erinevat küttime mahu varianti (kvooti), jahipiirkondade kasutajate poolt soovitud küttime mahu variant ning igale kvoodile vastav jahihooaja järgne prognoositav minimaalne asurkonna suurus. Roheliselt on märgitud peamine USO poolt soovitatud variant, punaselt maakonniti jahihenduste soovidele vastav variant, mis viiks talvitava asurkonna asustustiheduse tasemele 4 isendit 1000 ha sobilike elupaikade kohta, või sellest veel madalamale (alla joonitud).

Maakond County	Asurkonna juurdekasv jahihooaja alguseks Prognoses for recruitment for the beginning of hunting season 2014	Prognoositav asurkonna suurus 2014 jahihooaja alguseks Prognoses for population size in the beginning of hunting season 2014	Soovitatav küttimestruktuur Hunting structure for 2014			Kvoot 1 Hunting quota 1		Kvoot 2 Hunting quota 2		Jahipiirkondade kasutajate summeeritud küttime soov Quota requested by users of hunting districts	
			pullid (%) bulls	lehmad (%) cows	vasikad (%) calves	Küttime maht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population	Küttime maht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttime maht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population size
Harjumaa	470	1720	35	34	31	530	1180	560	1130	694	980
Hiiumaa	110	410	35	35	30	110	300	120	280	161	240
Ida-Virumaa	350	1190	35	32	33	290	890	300	870	291	890
Jõgevamaa	250	830	33	33	34	200	620	220	600	237	570
Järvamaa	240	790	33	33	34	200	590	220	560	297	480
Läänemaa	310	1140	35	34	31	320	810	340	780	468	630
Lääne-Virumaa	340	1170	34	34	32	310	850	330	820	426	710
Põlvamaa	190	630	34	33	33	130	490	140	480	175	440
Pärnumaa	590	1960	34	33	33	600	1340	660	1270	778	1130
Raplamaa	370	1240	34	35	31	340	890	360	860	482	730
Saaremaa	290	1050	34	34	32	290	750	300	730	343	670
Tartumaa	260	880	34	33	33	260	610	280	590	287	570
Valgamaa	240	780	32	34	34	210	560	230	540	260	500
Viljandimaa	340	1140	34	33	33	350	780	400	720	489	620
Võrumaa	210	690	33	33	34	160	530	160	530	223	450
Kokku Total	4560	15620	33-35	32-35	30-34	4300	11190	4620	10760	5611	9610

Kui ulukiseire peamise soovitusliku määra 4620 realiseerimisel jääks talvituma min ~10800 põtra, siis jahihenduste soove rakendades jääks alles 9600 isendit, mis on turvaline metsanduse jaoks, kuid mullusest veelgi kiiremat langust põhjustades

ebaturvaline põdraasurkonna asustusstruktuurile ja seega ka vastupanuvõimele. Põhjus on siin selles, et intensiivsem kütmine pärast loenduseks valdavalt ebasoodsat talve tähendab suuremaid lünki igas kohalikus asurkonnas ja seda suurema tõenäosusega ka igas kohapeal esindatud kohordis. Selle tulemusena suureneb põtrade keskmine kohtumisdistsants, väheneb paarilise leidmise võimalus ja pullide konkurents, mille tulemusel ka geneetiline mitmekesisus. Mida järsem üleminek madalamale tihedusele, seda raskem on nihkeid asustusstruktuuris vältida ja kogu populatsiooni soodsat seisundit tagada.

Küttimissoovitus võtab siiski arvesse kahjustusohu aktuaalsust järjest intensiivsemal metsade majandamisel ning vajadust tagada uue jahiseaduse tingimustes põdraasurkonnale võimalikult lai inimese poolne toetus. Lisagem, et kvoodi suurendamist maakondades üle kvoodi variandi 2 esitatud tasemete tasub hoolikalt kaaluda ning neid rakendada pigem erandjuhtudel ja üksnes ulatuslike värskete kahjustustega piirkondades. Variant 2 annab piisava küttimisvaru juba seeläbi, et selle võib kasutusele võtta miinimumkvoodina, mida vajadusel on võimalik ületada. Juhul, kui soovitakse põdra asustustihedust suuremal määral alla viia, tuleks seda teha järk-järgult, jälgides samas kahjustuste seisut. Liialt järsk asustustiheduse langetamine (vastav kogemus olemas 1990- te aastate algusest) võib kaasnevate negatiivsete kõrvalmõjude tõttu asurkonna asustusstruktuurile paisata liigi aastateks oluliselt madalamale tasemele kui seda algselt sooviti. Ka ei pruugi kahjustuste seisukohalt asustustiheduse nii tugev alla viimine üldse vajalik olla.

Soovituslik küttimisstruktuur 2014. a jahihooajaks jääb eri maakondades vahemikku 33-35% pulle, 32-35% lehmi, 30-34% vasikaid. Muudatused ± 3 ühikut soovitusel (näiteks 33% puhul $33 \pm 3\%$ ehk 30 kuni 36%) on talutavad. Kindlasti on aga taunitav ettekavatsetud mistahes soorühma üle- või alakütmine. Eesmärgiks on mitte ajendada järskke struktuurimuutusi, mida hiljem küttimisega tasandada oleks problemaatiline. Kuna 2014. a oodatav asurkonna juurdekasv on mullusest madalam, siis jääb soovituslik vasikate osa saagis 30-34% vahemikku. See aitab tagada, et vasikate osakaal talvituvais maakonna-asurkondades oleks ca 25-30%, mis säilitab asurkonna proportsionaalse uuenemise.

Üks olulisemaid lisatingimusi, millega kvoodi määramisel ja ohjamisalade moodustamisel arvestada, on kindlasti värskete põdrakahjustuste esinemine ja probleemsus igas

jahipiirkonnas. Juba jahindusnõukogu töökoosoleku eel on jahindusspetsialisti konsultandina kasutades aeg põdrakahjustuste probleemsus jahipiirkonniti esile tuua ja arvestades nii lähtejaotust kui probleeme tuletada kvoodi selline jaotus, mis enim vastab maakondlikele vajadustele.

Küttimise korraldamise pearõhk ei pea olema sellel, kui palju põtru kütitakse, vaid kas neid jääb järele parajal tihedusel ja tasakaalukas struktuuris. Nii metsanduse ja elupaigahoio kui ka isendite hea konditsiooni, tervisliku seisundi, viljakuse ja sarvekasvu huvides on hoida põhipopulatsiooni asustustihedust 4 – 5 is/1000 ha talle sobivates elupaikades, ning mõnda aega sellest vahemikust allpool 3,5 tasemel, kui kahjustusohu seda tingib. Pikaajalise kogemuse põhjal ei tulene sellisel juhul kahjustused ja ohjamisvead mitte tihedusest, vaid vigasest hinnangust arvukusele, millest tuleneb vigane hinnang küttimise vajadusele ja mitte piisavalt sidus küttimise korraldus. Selliste juhtumite vältimisel on põdra mõju teadmine jahipiirkonniti ja jahihühenduste koostöö esmatähtis.

Täiskasvanud loomade osakaalu küttimiskvoodis ei ole soovitav tõsta üle 70% ka vasikate nappuse korral ning pigem tasuks sellistes piirkondades kogu kvooti vähendada. Põdralehmadest on eeliskütitavad (valdavalt noored) vasikata lehmad; pesakonda küttides jäägu lehm alles või kütitagu viimasena. Kaksikutega pesakondi kütitagu mõõdutundega, näiteks üks vasikas kahest või kolmest. Mõlemad sugupooled ja kõik kohordid omavad nii põdraasurkonnas kui ka teiste ulukiliikide asurkondades võrdset tähtsust. Sarnaselt eelmise aasta soovitustega on piik- ja harksarvedega pulle soovitav küttida kuni 75%, keskmisi 20 – 25%, vanemaid ja täiskühvelsarvedega pulle (kelle sarve kühvliosa moodustab kummagi sarvelaba valendikust enam kui poole) aga pigem hoida või küttida erandina ja mitte üle 5% pullidest.

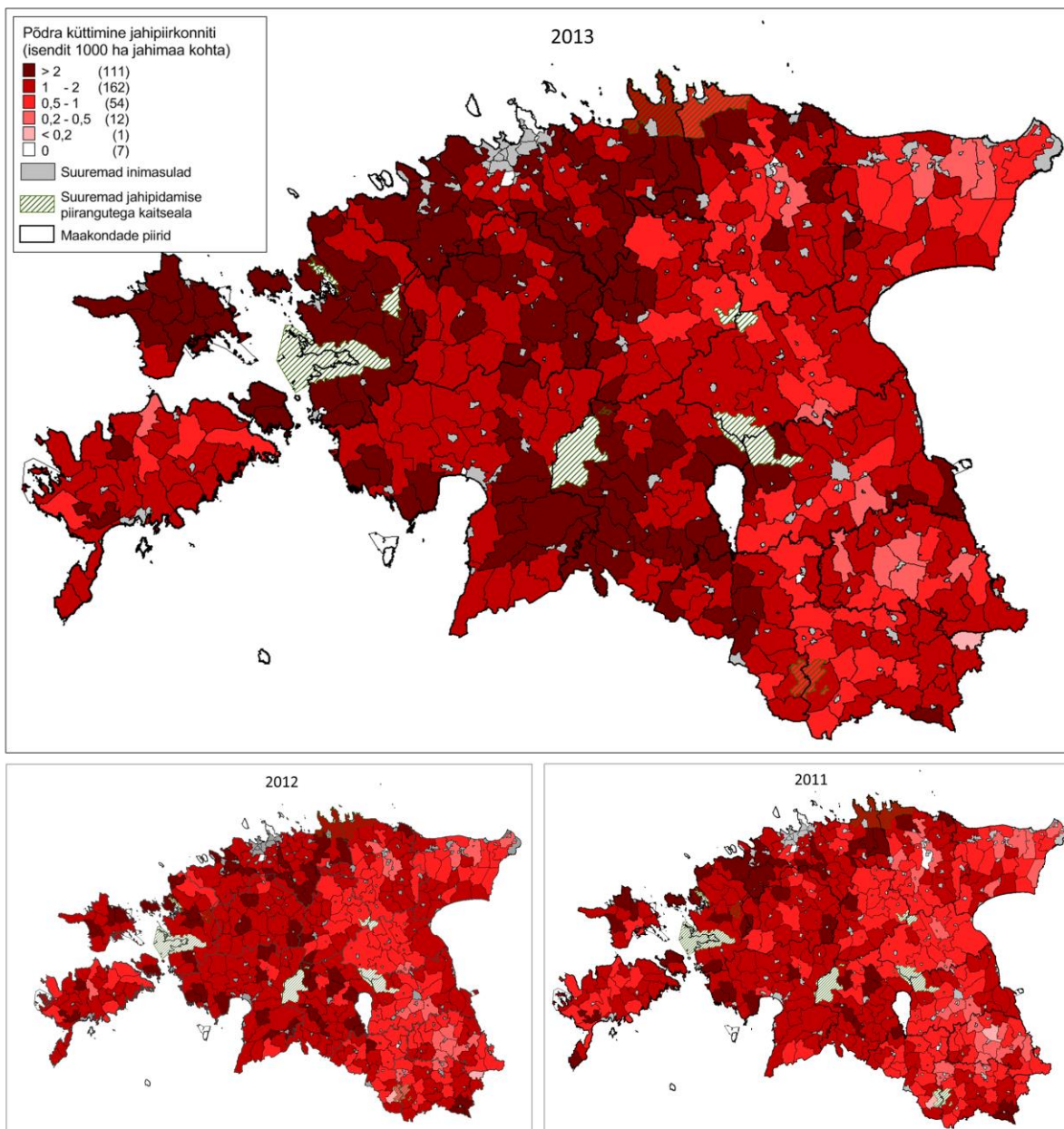
Täiskühvelsarvi kandvate pullide küttimisest, olenemata sarvede suurusest, tasub pigem hoida, eesmärgiga meie põdraasurkonna looduslähedust suurendada. Kuna kühvelsarved omavad kõrget trofeeväärtust, kipub neid kandvate isasloomade osakaal intensiivse küttimissurve all olevates Euroopa põdrapiirkondades pidevalt vähenema. Praeguste ja tulevaste võimalike dominantsete pullide – suuremate kehamõõtmetega ja parema sarvekasvuga, sh kühvelsarvedega pullide – hoid annaks neile võimaluse elada vähemalt 7 – 8 aastat, jätta endast 3 – 5 põlvkonda järglasi ning näidata sarvekasvu täit potentsiaali. Küttimiseelistus võiks kehtida kõige kehvemate sarvede kandjate suhtes, kelleks on kehva konditsiooni tõttu välja arenemata või silmnähtavalt asümmeetriliste (välja arvatud jooksuajal vigastatud) sarvede kandjad olenemata vanusest, samuti ka mullikaeast välja

kasvanud 1 - 2-haruste sarvede kandjad. Vahepealsete, määramata staatusega sarvedega isendite puhul annab valikküttimine pigem subjektiivse tulemuse, kuna enamik sarvede parameetreid, näiteks sarvede laius, harude arv, sarve pikkus, asend (normaalne-kausjas) jne, varieerub laiades piirides. Igati õigustatud on jätta alles suuremate kehamõõtmetega isendeid, kuna nende puhul on eeldused kasvatada suuremaid ja sümmeetrilisi sarvi ning tuua ilmale tugevamaid järglasi.

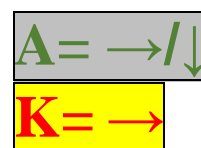
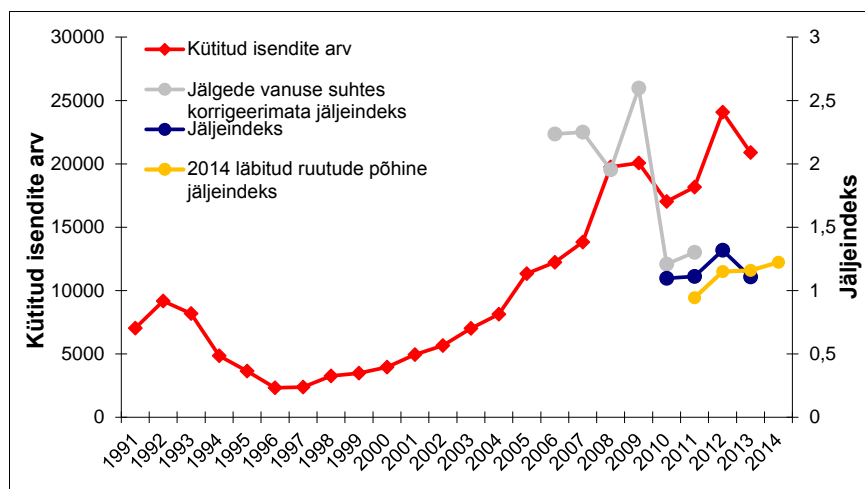
Seega on mõttekas mõlema soorühma küttimisega mitte liialdada, ning säästa dominantseid isendeid. Asurkonna soolist struktuuri laiemate alade keskmisena on mõistlik hoida vahemikus 1,2 – 1,5 lehma pulli kohta. Sel moel soodustame soolise vanuselise asustusstruktuuri püsimist, sugulise valiku toimimist ning geneetilise mitmekesisuse ja keskkonna stressoritele vastupanuvõime püsimist. Kui aga põdralehmade osakaal asurkonnas on kõrgem ja samas tihedus madal, suureneb võimalus, et pääsevad "löögile" liiga noored pullid, jooksuaeg jääb venima, osa põdralehmadest jääb partnerit leidmata viljastamata või saab viljastatud alles kujunemisjärgus infantiilsete pullide poolt või tavapärasest hiljem. Mõõdukas sooline struktuur jahipiirkondades seevastu soodustab inna ja poegimise sobivaimale ajale sattumist, järglaskonna kõrgemat elumust, ühtlasemat soojaotumust, parema talvitumiskonditsiooni saavutamist ja poegimist parimal ajal. Lisaks on mõõduka põdralehmade ülekaaluga asurkond parema juurdekasvu läbi nii kiskluse kui küttimise mõju suhtes paremini turvatud.

Põdra arvukuse vähenedes kerkib taas küsimus, kas jaht septembri kahel viimasel nädalal on vajalik ja otstarbekas. Jahi vastu sel perioodil räägib asjaolu, et see lõikub populatsiooni tugevaima tuumiku jooksuaega, mil viljastatud järglased on kõige elujõulisemad. Tugevate pullide kõrvaldamist just sel ajal, ehkki see võib osale jahimeestest olla ülimalt paeluv, on hoiu seisukohast pigem kahjulik. Kuigi kõrvaldatakse ka kehvemaid pulle, on sellise jahi tõhusus kogu hooaja suhtes seda väiksem (ja võimalus, et tabati mõni dominant seda suurem), et septembris kütitakse ainult pulle. Küttides (dominantse) põdrapulli oktoobris, on tema panus järgneva kohordi tootjana tunduvalt tõenäolisem ja küttimise kahjulikkus populatsioonile väiksem, pullide suurem arv ja konkurents jooksuajal aga kasulik. Kuna tänavune põdra arvukus on vähenenud ja väiksem on ka küttimismaht, siis on soovitatav jahist septembris pigem loobuda.

Hunting of moose (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

METSSIGA (*Sus scrofa*)

Metssea küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 – 11).

The number of wild boar hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Metssea arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond <i>County</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>				Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Jäljeindeksi kasv (R_t) <i>Rate of track index change</i>	Jahimeeste hinnang <i>Hunters estimation (n)</i>			Arvukuse hinnangu muutus (%) <i>Change in hunters estimation (%)</i>
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			2012	2013	2014	
Harjumaa	1266	1504	1367	-9,1	1,12	1,01	1,08	0,95	-12,0	-0,03	2020	2110	1670	-20,9
Hiiumaa	647	1015	850	-16,3	1,19	1,05					680	660	560	-15,2
Ida-Virumaa	314	375	422	12,5	0,68	0,82	0,86	0,67	-22,5	-0,06	1110	780	770	-1,3
Jõgevamaa	841	901	992	10,1	0,80	0,76	0,68	1,77	158,9	0,68	1420	1540	1240	-19,5
Järvamaa	1566	1847	1659	-10,2	1,51	0,79	0,73	1,20	63,8	0,24	1400	1380	1270	-8,0
Läänemaa	1116	1825	1329	-27,2	1,88	2,24	1,90	2,06	8,6	0,13	1180	1430	1310	-8,4
Lääne-Virumaa	1114	1396	1513	8,4	1,16	0,88	1,10	1,71	55,3	0,28	1790	1900	1910	0,5
Põlvamaa	1417	1722	1641	-4,7	1,32	0,98					1460	1540	1160	-24,7
Pärnumaa	1724	2291	1872	-18,3	0,98	0,72	0,23	0,44	92,2	0,17	2410	1930	1500	-22,3
Raplamaa	1311	1836	1659	-9,6	1,90	1,64	2,05	1,84	-10,4	-0,06	1760	1930	1760	-8,8
Saaremaa	2411	3765	2561	-32,0	1,72	1,41	2,31	1,27	-45,1	-0,30	1280	1260	1150	-8,7
Tartumaa	901	1167	1117	-4,3	0,96	1,27	0,46	1,04	124,5	0,43	1360	1500	1300	-13,3
Valgamaa	1003	1214	1122	-7,6	1,16	1,08					1020	1020	1030	1,0
Viljandimaa	1426	1839	1537	-16,4	1,68	1,21	0,97	0,84	-13,3	-0,18	2270	2310	1750	-24,2
Võrumaa	1102	1383	1244	-10,1	1,63	0,80					1160	1080	1330	23,1
Kokku (Total)	18159	24080	20885	-13,3	1,32	1,11	1,16	1,22	5,4	0,07	22320	22370	19710	-11,9

2013. a jahihooajal kütti Eestis kokku 20885 metssiga. Kuigi tegemist on läbi aegade ühe kõrgeima metssigade küttimismahuga, siis on see võrreldes aasta varasemaga üle kolme tuhande isendi võrra väiksem. Arvestades uue jahiseadusega kaasnenud muutustega nagu nt jahipiirkonna kasutajatele kohustus ulukite tekitatud kahjud maaomanikele osaliselt kompenseerida, võis 2013. jahihooaja hakul eeldada mõnevõrra kõrgemat metssigade küttimismahtu.

Eelneval seitsmel aastal Eesti tasemel pea muutumatuna püsinud jahipiirkondade kasutajate summaarne hinnang metssea arvukusele on võrreldes eelmise aastaga teinud läbi ca 12%-se languse. Maakondade lõikes on antud näitaja enim langenud Põlva-, Viljandi-, Pärnu- ja ka Harjumaal, oluliselt suurenenud on hinnang metssea arvukusele vaid Võrumaal.

Kesiste lumeolude tõttu vaid osaliselt läbiviidud talvised ulukite jäljeradade loenduse ehk ruutloendus tulemused peegeldavad olukorda eeskätt viies Eesti põhjapoolsemas maakonnas. Kõikide 2014. a. läbitud ruutude kokkuvõttes on metssea jäljeindeks jäänud eelmise aastaga võrreldes üsna samale tasemele või pisut isegi suurenenud. Ruutloenduse jäljeindeksi muutuste tõlgendamisel tuleb arvestada, et metssigade talvine liikumine on tugevalt mõjutatud lumeoludest – lumerohketel talvedel püsivad seakarjad söödaplatside läheduses ja liiguvad vähem, pehmetel ja lumevaesetel talvedel, nagu seda oli ka viimane talv, kasutavad nad rohkem loodusliku toitu ja liiguvad rohkem ringi. Seega võivad jääda talvede eripalgelisuse tõttu väiksemad kuni mõõdukad metssea arvukuse muutused ka täielikus mahus läbiviidud ruutloenduste tulemustes adekvaatselt tuvastamata. Teisest küljest avaldab talvine ilmastik olulist mõju ka metsseajahi õnnestumisele ning mõjutab paljuski just jahtide käigus kujunevat muljet asurkonna suurusest. Näiteks viimasel 2013/2014 talvel esimesel poolel lumikate puudus ning maapind püsis pikalt külmumata, mistõttu oli looduslikud toiduallikad metssigadele pikalt lihtsasti kättesaadavad ning vajadus söödaplatsidel jahimeeste poolt pakutavale täiendusele oli sellevõrra väiksem. Kindlasti võis see negatiivset mõju avaldada nende jahipiirkondade küttemistulemusele, kus oluline osa metssigadest just söödaplatsidelt kütitaksegi. Seda kinnitavad ka talve esimesel poolel laekunud mitmete jahipiirkondade kasutajate teated, et metsseajaht ei taha sugugi edeneda, kuna loomad külastavad söödaplatsi väga harva või kui külastavad, siis teevad seda väga ebaregulaarselt. Lisaks küttemisraskustele söödaplatsidelt ei soosinud lumeolud ka koertega metsseajahti, mis on edukam lumele jäänud jälgede olemasolu korral. Jahtide käigus kogetu (edu või ebaedu) mõjutab kindlasti ka teatud määral kevadeks kujunevaid arvukushinnanguid.

Võrreldes paari eelneva aastaga oli 2013. a kütitud isendite seas märksa tagasihoidlikum ka põrsaste osakaal. Kuna suur osa põrsastest kütitakse just talveperioodil, siis võib olla see osalt seotud juba eelpool mainitud talvise metsseajahi raskustega. Samas oli eelnevate aastatega võrreldes veidi tagasihoidlikuma põrsaste osakaal ka sügisestes vaatlustes, mis omakorda võib tuleneda emiste intensiivsema kütimisega kaasnenud asurkonna juurdekasvupotentsiaali mõningasest vähenemisest, kuid võib olla tingitud ka

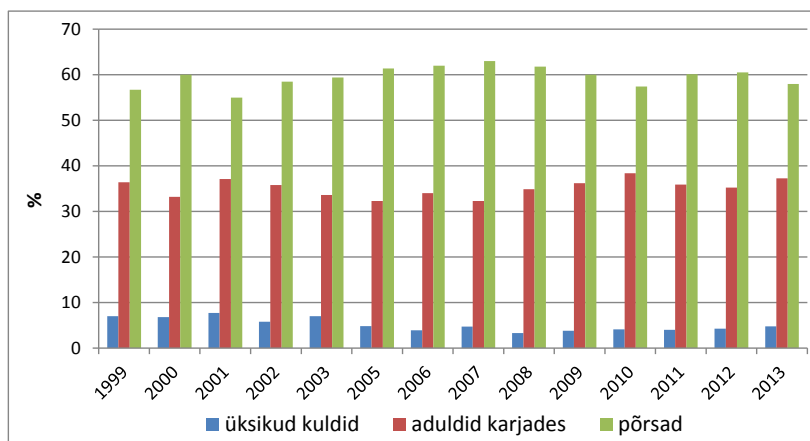
vastsündinud põrsaste sagedasemast hukkumisest külmal 2013. a varakevadel. Eelneva aastaga võrreldes langes enamuses maakondades ka metssea vaatluskaartidele ühe vaatlusrea kohta märgitud isendite arv, mida võib käsitleda täiendava kaudse viitena sellele, et metssea arvukus on veidi langenud.

Metssea sooline jaotus ja põrsaste osakaal küttes ning põrsaste ja üksikute kultide osakaal sügisestes vaatlusandmetes aastatel 2011 – 2013. Keskmise ühe vaatluspäeva jooksul vaadeldud (vaatlusrea kohta märgitud) isendite arv 2012. ja 2013. aasta sügisestes vaatlustes.

Maakond County	Küttimisstruktuur Content of hunting bag						Sügisese vaatlused Observations in autumn								
	♀/♂ sugude suhe Adult sex ratio			Põrsad % piglets			Üksikud % single males			Põrsad % piglets			Ühe vaatluspäeva kohta vaadeldud isendite arv No. of observed ind. per day		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012	2013	
Harjumaa	0,7	1,0	0,7	51,9	46,0	44,1	3,8	4,9	4,0	59,8	56,0	58,4	7,7	8,7	
Hiiumaa	0,6	1,2	0,8	57,8	56,3	50,5	4,3	4,1	6,0	68,6	68,5	60,9	7,1	5,2	
Ida-Virumaa	0,6	0,9	0,8	55,4	49,3	46,7	4,5	4,4	4,3	51,0	51,7	53,1	8,5	7,4	
Jõgevamaa	0,7	0,9	1,0	41,0	45,8	39,8	3,8	3,9	4,7	60,7	61,3	57,6	9,2	8,4	
Järvamaa	0,8	1,1	1,1	42,5	42,6	37,9	4,5	4,5	4,9	57,5	60,7	58,1	10,0	10,8	
Läänemaa	0,8	1,0	0,9	47,5	52,5	43,7	5,2	4,8	4,6	64,8	62,5	61,2	8,1	7,2	
Lääne-Virumaa	0,7	0,9	0,8	49,3	51,3	50,8	4,4	4,3	5,3	51,0	55,9	59,5	9,7	8,1	
Põlvamaa	0,9	1,1	1,0	58,6	61,6	56,3	2,7	2,9	4,9	66,2	64,2	59,4	10,9	8,8	
Pänumaa	0,8	1,1	0,8	51,2	52,9	43,6	3,5	4,5	5,4	60,8	60,7	59,7	8,5	8,6	
Raplamaa	0,7	1,2	1,2	53,0	52,6	44,8	4,3	3,9	3,6	63,7	62,5	62,8	9,8	8,3	
Saaremaa	0,8	0,9	0,9	46,9	49,8	43,7	4,7	3,1	5,2	59,3	62,7	59,3	7,3	7,0	
Tartumaa	0,7	1,0	1,0	51,7	50,0	42,4	3,3	4,1	4,6	58,8	54,9	57,1	9,5	8,1	
Valgamaa	0,7	1,0	1,0	51,0	51,5	43,0	5,3	4,7	5,8	58,4	63,7	51,4	8,5	7,8	
Viljandimaa	0,7	1,0	0,9	52,1	52,6	45,1	3,6	5,3	5,1	62,9	62,4	52,6	12,4	7,9	
Võrumaa	0,9	0,9	0,8	53,0	56,4	49,4	4,2	3,9	3,7	61,4	63,8	55,4	11,7	9,3	
Kokku Total	0,7	1,0	0,9	50,3	51,5	45,3	4,0	4,2	4,8	60,1	60,5	58,0	9,1	8,2	

Eelnevate aastate ulukiseire aruannetes on soovitatud küttida kesikute ja täiskasvanud isendite hulgest vähemalt pooles ulatuses emiseid ning üritada säilitada samal ajal üksikuna elutsevaid kulte. Valdav enamuse jahipiirkondades on seda soovitusi ka järgitud või on vähemalt liikunud selles suunas. Tasakaalukama soolise jaotuse järgimine küttes on andnud ka viimasel kahel aastal sügisestes vaatlustes tasapisi suurenenud üksikute kultide osakaalu näol positiivse vastukaja. Siiski leidub veel jätkuvalt jahipiirkondi, kus täiskasvanute ja ka kesikute küttimine on tugevalt kaldu kultide poole. Maakondade võrdluses paistab 2013. a. kultide liigse eelisküttimise poolest silma Harjumaa. Samas on ka maakondi nagu näiteks Raplamaa, kus küttitud loomade seas domineerivad juba teist aastat järjest emised. Mõne aasta vältel rakendades, võib emiste ülekaalus küttimine aidata kiiremini taastada paigast nihkunud soolist tasakaalu ning oluliselt piirata ka raskesti ohjatava asurkonna juurdekasvupotentsiaali. Samas pikema perioodi vältel ei ole soovitatav sarnaselt kultide eelisküttimisega ka emiste ülekaalus küttimist rakendada, kuna see võib endaga kaasa tuua soovimatuid tagajärgi, nagu näiteks olulisi kõrvalekaldeid järglaskonna soolises jaotuses. Samuti muudab emaste ülekaalus

kütmine pikemas perspektiivis asurkonna muutlikele keskkonnatingimuste mõjudele oluliselt haavatavamaks.

Metsseasurkonna struktuuri sätisest vaatluste põhjal (%).

Population structure of wild boar based on observations made in autumn.

Single males – blue; adults and subadults in sounders – red; piglets – green.

Jahipiirkondade kasutajate poolne kütmissoov ja selle muutused võrreldes eelneva aastaga ning KAUR ulukiseireosakonna poolsed soovitused metssea kütmissuhtude määratlemiseks 2014. jahihooajal.

Maakond County	Jahipiirkondade kasutajate kütmissoov Hunting quota requested by the users of hunting districts (%)				Soovitav kütmissuht 2014 jahihooajaks Suggestion for quota in 2014			
	2013	2013 kütmine võrreldes kütmissuhtiga (%) Hunting in 2013 as compared to requested quota (%)	2014	Kütmissuhti muutus Change in requested hunting quota (%)	Sooline jaotus kesikute ja täiskasvanute seas Sex ratio among adults and yearlings	Põrsaste osakaal kütivate isendite seas Piglets among hunted	Minimaalne kütmissuht (is) Minimum no to hunt	% eelmise aasta kütmisest % of bag 2013
Harjumaa	1293	105,7	1163	-10,1	1 : 1	40 - 60%	1300	95
Hiiumaa	581	146,3	533	-8,3	1 : 1	40 - 60%	700	82
Ida-Virumaa	419	100,7	402	-4,1	1 : 1	40 - 60%	430	102
Jõgevamaa	921	107,7	733	-20,4	1 : 1	40 - 60%	850	86
Järvamaa	1251	132,6	1261	0,8	1 : 1	40 - 60%	1500	90
Läänemaa	1129	117,7	1165	3,2	1 : 1	40 - 60%	1240	93
Lääne-Virumaa	1067	141,8	1235	15,7	1 : 1	40 - 60%	1700	112
Põlvamaa	1112	147,6	1091	-1,9	1 : 1	40 - 60%	1200	73
Pärnumaa	1519	123,2	1378	-9,3	1 : 1	40 - 60%	1500	80
Raplamaa	1360	122,0	1325	-2,6	1 : 1	40 - 60%	1550	93
Saaremaa	1588	161,3	1495	-5,9	1 : 1	40 - 60%	2300	90
Tartumaa	942	118,6	894	-5,1	1 : 1	40 - 60%	1000	90
Valgamaa	865	129,7	908	5,0	1 : 1	40 - 60%	1200	107
Viljandimaa	1446	106,3	1368	-5,4	1 : 1	40 - 60%	1500	98
Võrumaa	913	136,3	1088	19,2	1 : 1	40 - 60%	1450	117
Kokku Total	16406	127,3	16039	-2,2	1 : 1	40 - 60%	19420	93

Kuigi tänavused seireandmed viitavad sellele, et metssea arvukus on võrreldes eelnevate aastatega veidi langenud, on metssea asustustihedus jätkuvalt kõrgel tasemel ning selle jätkuv langetamine oleks nii põllumajandusele kui ka looduskeskkonnale metssigade poolt tekitatavate ulatuslike kahjustuste riski vähendamiseks hädavajalik. Lisaks oleks mõeldavam asustustihedus võimalike taudide (nt aafrika seakat) puhangute vältimise ning leviku tõkestamise seisukohast turvalisem ka metssea asurkonna enda käekäigule.

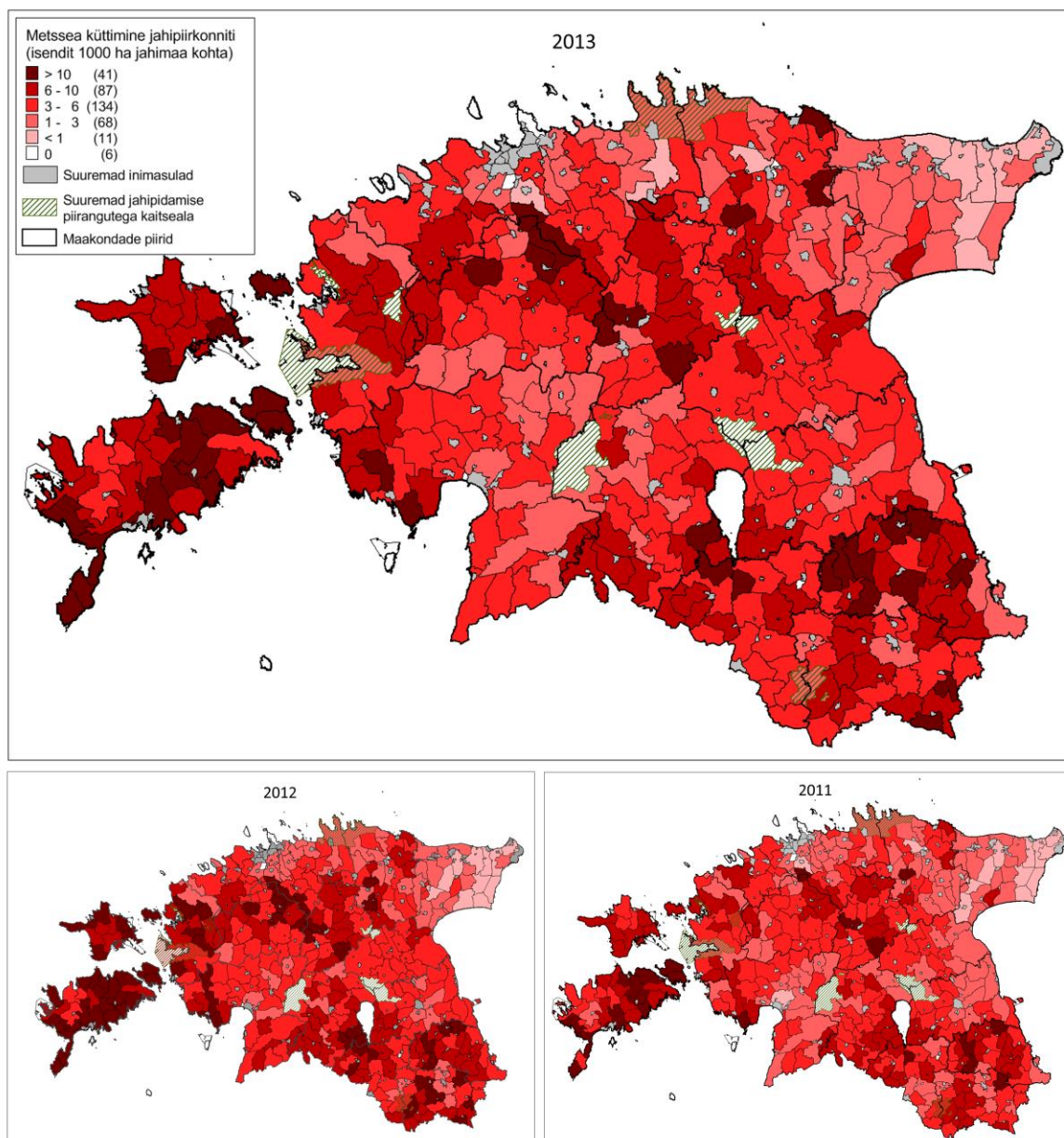
Kuna metssea arvukushinnangud võivad piirkonniti olla väga erineva usaldusväärsusega ning samuti võivad piirkonniti erineda ka metssea majandamise/ohjamise eesmärgid, peaks lõplik otsus kütmissuhtu osas jääma jahipiirkondadele. Siinkohal on aga vajalik

rõhutada, et jahipiirkondade kasutajate poolt iga-kevadiselt esitatavale kütmissooovile vastav kütmissurve oleks ilmselgelt ebapiisav ning sellega kaasneks enamuses maakondades metssea arvukuse tõus. Eelpool esitatud ulukiseireosakonna poolsed soovituslikud maakondlikud minimaalsed küttimismahud on pigem orientiiriks, mille rakendamine peaks ära hoidma metssea arvukuse suurenemise ning lähteandmete paikapidavusel võiks sellises mahus küttimisega kaasneda kuni 10%-ne arvukuse langus. Samas tuleks jahipiirkondade kasutajatel oma küttimisotsuste tegemisel olla piisavalt paindlikud ning arvestada sellega, et tänavune ülimalt soe talv, mis ühelt poolt pärssis metssea jahi edukust, tekitab teisest küljest sobivad eeltingimused metssea arvukuse uueks tõusuks.

Kahjustuspiirkondade metsseakarjade ohjamiseks ja küttimismahtude seadmiseks tuleb sarnaselt põdraga ka metssea puhul arvestada naaberjahipiirkondade osaga kahjustuste ohjamisel. Kindlasti tuleb arvestada ka võimalike suviste toitumisrännetega suurema metsasusega jahipiirkondadest suurema põldude osakaaluga jahipiirkondadesse.

Sarnaselt eelnevate aastatega on soovitav täiskasvanute ja kesikute seas kütida kulte ja emiseid võrdsel määral. Üksikult elavate täiskasvanud kultide kütimisest tasuks nende vähesuse tõttu jätkuvalt pigem hoiduda.

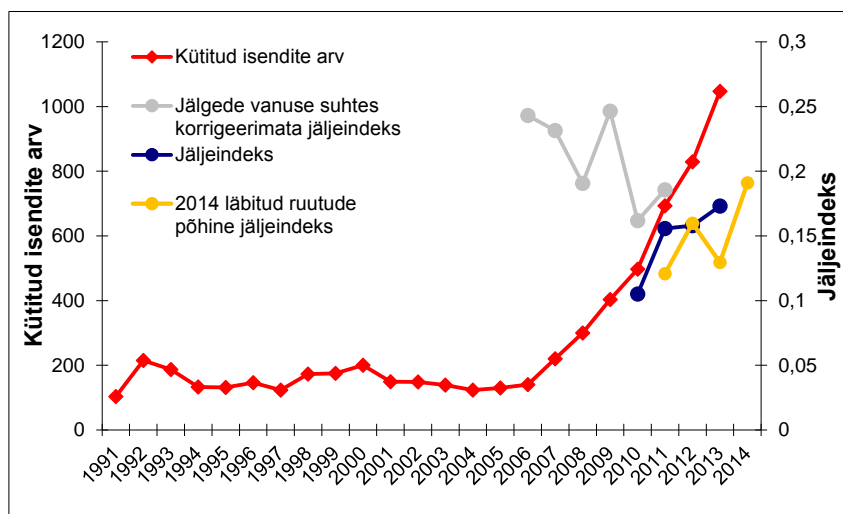
Põrsaste osakaal kütitavate isendite seas peaks 2014. a jahihooajal üldjuhul jääma vahemikku 40-60%. Piirkondades, kus põrsaste rohkuse tõttu nende osakaal kütitavate loomade seas ületab 60%, on jahipiirkondade kasutajatel soovitatav asurkonna ohjamiseks suurendada ka kütitavate isendite koguarvu.

Hunting of wild boar (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

PUNAHIRV (*Cervus elaphus*)

Punahirve küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of red deer hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Punahirve arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond <i>County</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>				Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Jäljeindeksi kasv (Rt) <i>Rate of track index change</i>	Jahimeeste hinnang arvukusele (n) <i>Hunters estimation (n)</i>			Arvukuse hinnangu muutus (%) <i>Change in hunters estimation (%)</i>
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			2012	2013	2014	
Harjumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Hiiumaa	153	203	226	11,3	0,960	0,819					808	774	600	-22,5
Ida-Virumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Jõgevamaa	0	0	7		0,038	0,009	0,000	0,000			35	45	43	-4,4
Järvamaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			0	0	3	+
Läänemaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Lääne-Virumaa	9	12	16	33,3	0,025	0,026	0,000	0,082	+	0,50	101	83	112	34,9
Põlvamaa	0	0	0		0,000	0,000					3	5	22	340,0
Pärnumaa	21	23	25	8,7	0,034	0,047	0,059	0,000			194	180	185	2,8
Raplamaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			1	0	3	+
Saaremaa	478	537	691	28,7	1,602	1,806	2,226	3,095	39,1	0,32	1672	1720	1565	-9,0
Tartumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			0	0	3	+
Valgamaa	8	12	27	125,0	0,039	0,057					96	92	111	20,7
Viljandimaa	20	37	46	24,3	0,056	0,065	0,000	0,000			125	118	146	23,7
Võrumaa	4	5	9	80,0	0,061	0,003					61	47	65	38,3
Kokku (Total)	693	829	1047	26,3	0,158	0,173	0,129	0,189	46,2	0,31	3096	3064	2858	-6,7

Punahirvede küttimine on viimased seitse aastat olnud pidevas tõusus, saavutades aasta-aastalt üha uue rekordilise taseme. Erandiks ei olnud ka möödunud 2013. jahihooaeg, mil kütiti Eestis kokku juba 1047 isendit. Nagu eelmistelgi aastatel moodustasid valdava osa (ca 90%) kütitud hirvedest Saare- ja Hiiumaal kütitud isendid. Tingituna hirve kõrgest asustustihedusest ning sellega kaasnevates probleemidest on nii Saare- kui ka Hiiumaal hirve ohjamise üheks peamiseks eesmärgiks viimastel aastatel olnud arvukuse langetamine märksa mõõdukamale tasemele. Seetõttu ületasid nii ulukiseireosakonna pool

eelmisel aastal soovitatavad punahirve küttemiskvoodid kui ka lõpuks realiseerunud küttemismaht mõlemas maakonnas selgelt arvutuslikku asurkonna juurdekasvumäära.

Jahipiirkondade kasutajate hinnangul oligi 2014.a talve lõppedes hirve arvukus oluliselt langenud Hiiumaal ning märkimisväärselt ka Saaremaal. Samal ajal on Eesti mandriosas, kus kütmissurve oli valdavalt veel üsna tagasihoidlik, jahimeeste hinnangutele tuginevalt jätkunud nii hirve levikuala laienemine kui ka arvukuse suurenemine. 2014 talve lõpu seisuga puudusid punahirved veel vaid kolme maakonna – Ida-Viru-, Harju- ja Läänemaa jahipiirkondade kasutajate poolt antavates arvukushinnangutes.

Talvise jäljeradade loenduse ehk ruutloenduse infost punahirve asustustiheduse ja leviku muutuste peegeldajana sellel aastal suur abi ei ole, kuna suurem osa punahirve levikualale jäävatest loendusruutudest jäi kehvade lumeolude tõttu läbimata.

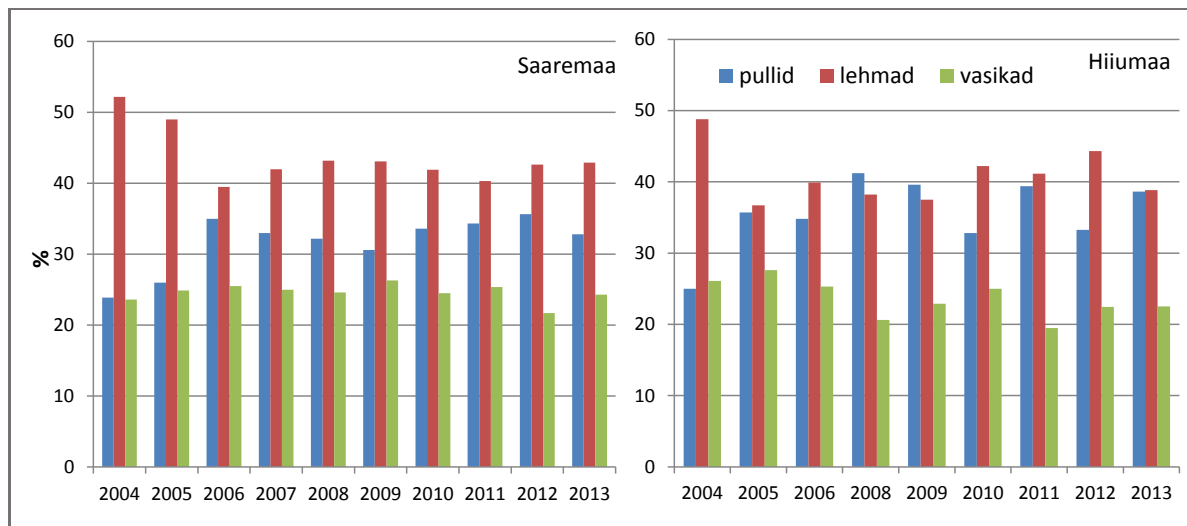
Hirvede sooline jaotus (lehma pulli kohta) ja vasikate osakaal 2011 – 2013 jahihooaegadel kütitud hirvede seas ning jahiaegsetes hirvevaatlustes. Sooline jaotus leitud mullikad+täiskasvanud põhjal.

Maakond County	Küttemisstruktuur Content of hunting bag						Jahiaegsed vaatlusandmed Observations in autumn								
	♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			vasikate % calves			Vaatluste arv No of observations			♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			vasikate % calves		
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013
Saaremaa	1,26	1,22	1,62	30,1	27,9	31,8	1756	2742	1881	1,2	1,20	1,31	25	21,7	24,3
Hiiumaa	0,84	1,29	1,44	22,9	29,1	33,2	903	1079	484	1,0	1,33	1,01	19	22,4	22,5
Pärnumaa	0,08	0,70	0,64	33,3	26,1	28,0	221	97	125	2,6	1,09	1,24	45	24,7	24,8
Viljandimaa	0,38	0,75	0,74	10,0	24,3	28,3		69	21		1,40	0,78		30,4	23,8
Valgamaa	0,17	0,22	0,77	12,5	8,3	14,8		61	5		0,72	0,50		29,5	40,0
Võrumaa	0,00	0,00	0,13	0,0	0,0	0,0	18	4	67	0,2		0,65	6		23,9
Jõgevamaa			0,67			28,6			8			2,00			25,0
Lääne-Virumaa	0,40	0,80	1,20	22,2	25,0	31,3			30			3,00			33,3
Kokku (Total)	0,98	1,13	1,40	27,6	27,5	31,1	2815	4052	2621	1,1	1,22	1,22	23	22,2	24,1

2013. a jahtide käigus kogutud vaatlusandmetel valitses hirveasurkonnas sarnaselt eelnenud aastaga mõõdukas emasloomade ülekaal. Viljandi-, Valga-, Jõgeva- ja Lääne-Virumaa vaatlusandmete põhjal siiski olulisi järeltõusid väikeste vaatlusandmete mahu tõttu teha ei tasu.

Küttemisandmetes torkab silma murettekitav ning aina süvenev suur emasloomade ülekaalus küttemise tendents nii Saare- kui ka Hiiumaal. Vaatamata juba mitmel eelneval aastal soovitatud märksa tasakaalukamale küttemisstruktuurile, on nendes maakondades paraku otsustatud toimida teisiti ning valitud hirve asurkondade suunamisel vägagi „käänuline ja libe“ tee. Emasloomade suures ülekaalus küttemise võimalikest tagajärgedest oli juttu juba ka eelmise aasta seirearuandes. Ühelt poolt võivad sellega kaasneda soovimatud muutused sündivate vasikate soolises jaotuses. Näiteks on leitud et polügaamsetel imetajatel, kelle isasloomad on emasloomades kasvult oluliselt suuremad,

sõltub produtseeritavate järglase sugu üsna suurel määral emaslooma konditsioonist, vanusest ja sotsiaalsest staatusest - vanemad ja paremas konditsioonis isendid produtseerivad rohkem isaseid ning nooremad ja viletsama konditsiooniga isendid rohkem emaseid järglasi. Eriti emasjärglaste poole kaldu kipub olema just noorte esmassigijate järglaskond. Intensiivse emaste segmendi kütimisega langeb aga kiiresti emasloomade oodatav eluiga ning tõenäosus parimasse reproduktiivsesse ikka üldse jõuda. Tulemuseks on see, et peamiselt noortest emasloomadest koosneva asurkonda taastootva osa järglaskonnas domineerivad emased järglased. Koos olulise asurkonna juurdekasvupotentsiaali langusega, mis tahes-tahtmata kaasneb sigimisealiste emasloomade osakaalu vähenemisega, jääb asurkonda lisanduvate isasloomade osa veelgi kesisemaks ning oodatud positiivne efekt paljude kõrge trofeeväärtusega isaloomade näol jääb väga lühiajaliseks ning pöördub mõne aastaga vastupidi. Lühinägelikkuse tõttu on kujundatud hoopis väliskeskkonna muutuste suhtes väga tundlik ja ebastabiilne asurkond. Siiski, ei saa välistada ka seda, et reaalselt kütitud isendite seas oli 2014. a nii Saare- kui ka Hiiumaal hirvelehmade ja –pullide suhe märksa tasakaalukam ning osaliselt on ametlikult teada antud kütitud isendite soolised jaotused kohalike jahindusnõukogude otsustega vastuollu mineku hirmus selliseks kunstlikult konstrueeritud.

Hirve asurkonna struktuur Saare- ja Hiiumaal 2004 – 2013 a jahiaegsete vaatluste põhjal (%).

Population structure of roe deer in Saaremaa and Hiiumaa based on observations made by hunters during hunts. Bulls – blue; cows – red; calves – green.

Hirvede soovituslik küttemisstruktuur ja küttemismaht 2014. aasta jahihooajaks. Tabelis esitatud kaks erinevat küttemismahu varianti (kvooti) ning jahihooaja järgne prognoositav minimaalne asurkonna suurus.

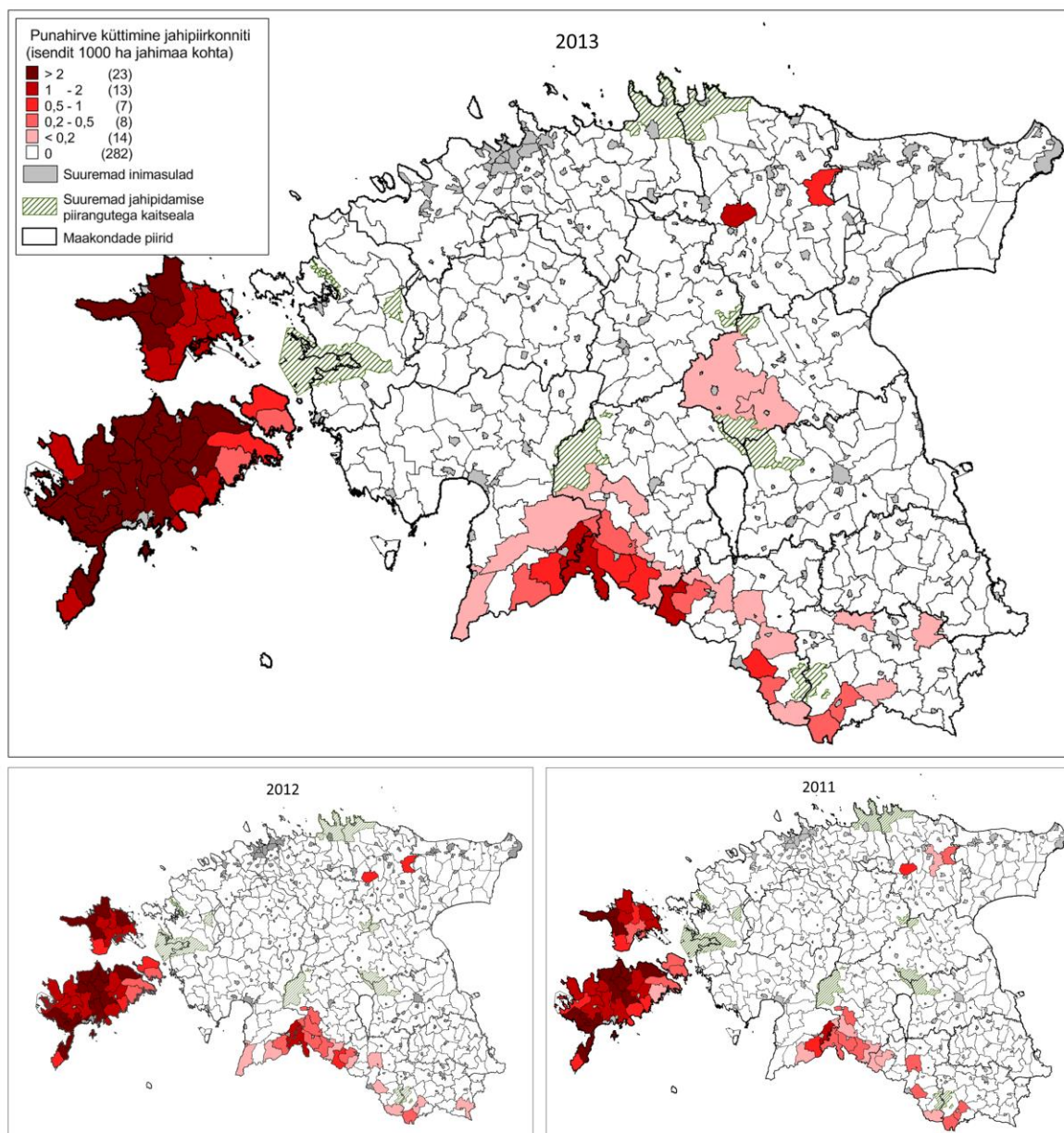
Maakond County	Soovitatav küttemisstruktuur <i>Hunting structure for 2014</i>			Kvoot 1 <i>Hunting quota 1</i>		Kvoot 2 <i>Hunting quota 2</i>		Jahipiirkondade kasutajate summeeritud küttemissoov <i>Quota requested by users of hunting districts</i>	
	pullid (%) <i>bulls</i>	lehmad (%) <i>cows</i>	vasikad (%) <i>calves</i>	Küttemismaht (isendit) <i>Number to hunt</i>	Talvitava asurkonna minimaalne suurus <i>Remaining population size</i>	Küttemismaht (isendit) <i>Number to hunt</i>	Talvitava asurkonna minimaalne suurus <i>Remaining population size</i>	Küttemismaht (isendit) <i>Number to hunt</i>	Talvitava asurkonna minimaalne suurus <i>Remaining population size</i>
Hiiumaa	~36	~36	~28	100	600	140	560	176	520
Jõgevamaa	~36	~36	~28	5	45	10	40	7	40
Lääne-Virumaa	~36	~36	~28	25	110	35	100	34	100
Pänumaa	~36	~36	~28	40	180	50	170	38	180
Saaremaa	~36	~36	~28	350	1470	450	1310	584	1220
Valgamaa	~36	~36	~28	40	90	50	80	33	100
Viljandimaa	~36	~36	~28	50	120	60	110	55	110
Võrumaa	~36	~36	~28	20	55	30	45	27	50
Kokku Total	~36	~36	~28	630	2670	817	2415	954	2320

Sarnaselt eelnevate aastatega on punahirve küttemiskvoodi kehtestamine vajalik eeskätt saartel. Samas oleks ka Eesti mandriosas punahirve arvukuse kontrollimatu kasvu piiramise huvide mõistlik määrata soovituslik minimaalne küttemiskvoot kõigile neile jahipiirkondadele, kus 2014. a kevadel on jahipiirkonna kasutaja hinnanud hirve arvukuseks kümme või enam isendit.

Küttemisstruktuuris tuleks hoida mõlema soo esindajate kütmine tasakaalus ning hirvevasikate osakaal küttemises võiks sõltuvalt vasikate rohkusest jääda 25 - 30% piiresse. Samas tuleks asurkonna normaalse uuenemise huvides küttemisotsuste tegemisel jälgida, et ka talvituvasse asurkonda jääks vähemalt ca 24% vasikaid. Saaremaa ja Hiiumaa asurkondades tasuks võimalusel küttemisel säästa tugevamaid, täiskasvanud ja vasikatega emasloomi. Saarte punahirve asurkondade ohjamisel tasuks kindlasti edaspidi vältida potentsiaalselt ohtlikke katsetusi kütitavate isendite soolise jaotusega ning kütida nii emas- kui isasloomi enam-vähem võrdsel määral. Arvukuse langetamiseks või tõstmiseks tuleks peamise meetmena kasutada muudatusi küttemismahtudes.

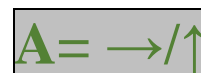
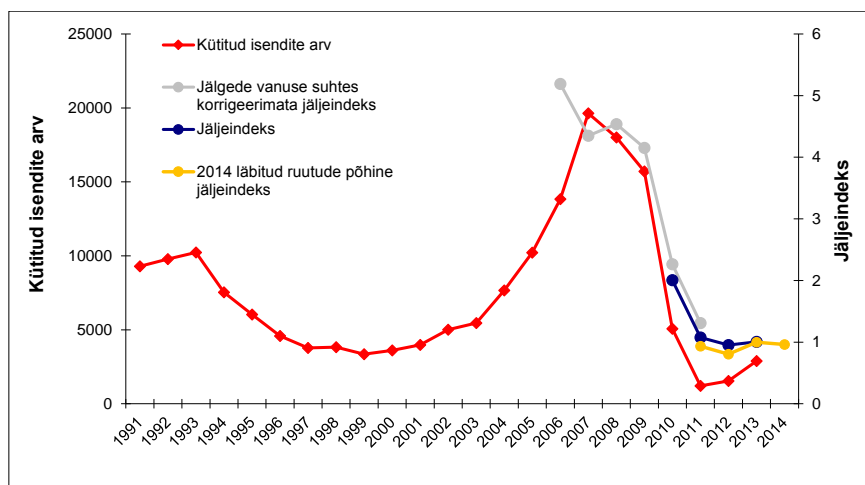
Küttemise korraldamisel Eesti mandriosas tuleb silmas pidada, et valdavalt on siinsete hirvede näol tegemist Läti erinevatest Euroopa hirve asurkondadest inimese poolt introductseeritud isendite baasil tekkinud naturaliseeruva asurkonnaga, mitte aga põliskasukatega. Samuti tuleb arvesse võtta, et punahirv võib tihedama asustuse korral ja märksa alusmetsavaesemais mandritingimustes muutuda Mandri-Eesti kõige olulisemale jahilulukile põdrale oluliseks toidu- ja elupaigakonkurendiks. Hirveasurkonna asustustiheduse märgatav tõus mandril tooks kaasa põllu- ning suure tõenäosusega ka metsakahjustuste suurenemise, mis paratamatult sunniks hirverohketes jahipiirkondades oluliselt vähendada ka meie põliskasuka põdra asustustihedust. Sellest lähtuvalt tuleks

hirvede küttemisõigus ja võimalus jätta ka 2014. a kõikidele jahipiirkondadele. Samuti peaks hõreda hirve asustustihedusega ja katkendliku levikuga piirkondades hirvede küttemismaht ja struktuur jääma jätkuvalt jahipiirkonna kasutajate määrata ehk siis seda ei tohiks jahindusnõukogu poolt neile ette kirjutatud saada.

Hunting of red deer (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

METSKITS (*Capreolus capreolus*)

Metskitse küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of roe deer hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Metskitse arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (R _i) Rate of track index change	Jahimeeste poolt antud arvukuse hinnangu muutus (%) Change in hunters estimation (%)
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			
Harjumaa	61	50	53	6,0	0,56	0,66	0,77	0,64	-17,7	-0,10	2,5
Hiiumaa	13	9	35	288,9	0,36	0,75					4,4
Ida-Virumaa	31	21	73	247,6	0,38	0,26	0,31	0,44	42,2	0,16	10,8
Jõgevamaa	112	189	428	126,5	1,00	1,24	0,75	1,27	69,6	0,34	6,5
Järvamaa	40	18	43	138,9	0,42	0,46	0,54	0,61	12,7	0,18	-4,7
Läänemaa	51	54	40	-25,9	1,36	1,16	1,29	1,46	13,3	0,16	9,9
Lääne-Virumaa	14	17	36	111,8	0,52	0,51	0,62	0,86	38,6	0,11	1,8
Põlvamaa	163	131	273	108,4	1,36	1,80					-3,8
Pärnumaa	20	27	67	148,1	0,82	0,57	1,05	0,49	-53,0	-0,40	-4,6
Raplamaa	36	22	22	0,0	0,67	0,68	0,90	1,01	12,3	0,09	-11,2
Saaremaa	173	265	533	101,1	1,92	2,16	4,29	3,02	-29,6	-0,16	-4,6
Tartumaa	233	328	629	91,8	1,37	1,42	1,74	1,67	-4,0	-0,05	-1,9
Valgamaa	81	154	205	33,1	0,70	1,05					-9,1
Viljandimaa	44	84	222	164,3	0,97	0,76	0,32	0,75	134,0	0,32	-18,8
Võrumaa	139	179	225	25,7	1,91	2,10					12,3
Kokku Total	1211	1548	2884	86,3	0,95	1,01	1,00	0,95	-4,7	0,04	-1,9

Võrreldes eelnenud 2012. aastaga kasvas metskitsede küttimine 2013. a Eestis kokku pea kaks korda. Samas on muutused küttimismahus olnud maakonniti üsna erinevad ning näiteks Rapla- ja Harjumaal jäi kütitud isendite arv eelneva jahihooajaga võrreldes samale madalale tasemele ning Läänemaal on see isegi langenud.

Erakordselt kesiste lumeolude tõttu õnnestus ulukite jäljeradade loenduse ehk nn ruutloenduse läbiviimine vaid 108-l loendusruudul (ca 28%) 388-st. Valdav osa läbitud loendusruutudest jäid viide maakonda (Harju, Järva, Rapla, Lääne-Viru ja Ida-Viru maakonda) ning nende maakondades kogutud jäljeradade infot võib pidada ka

asustustiheduse trendide jälgimise seisukohast vähemalt rahuldavaks, samas kui ülejäänud maakondade äärmiselt hõre andmestik võimalike asustustiheduse muutuste kohta järeldusi teha ei võimalda. Nimetatud viiest maakonnast neljas on metskitse jäljeindeks võrreldes eelmise aasta näiduga märgatavalt suurenenud, vaid Harjumaal on see aastataguse tulemusega võrreldes veidi langenud.

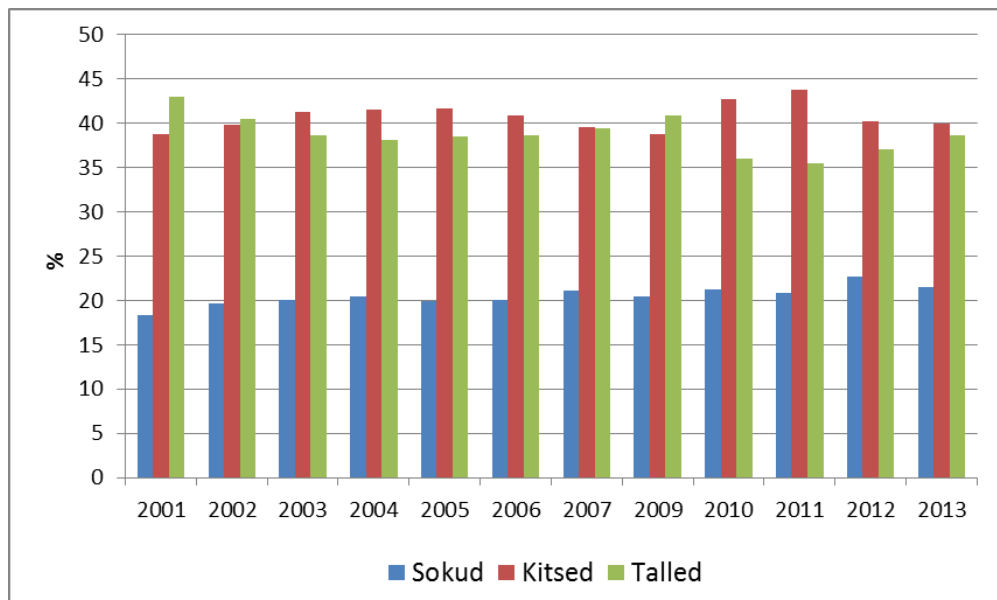
Jahipiirkondade kasutajate hinnangud metskitse arvukusele 2014. a. talve lõppedes on küll Eesti kokkuvõttes jäänud eelmise aastaga võrreldes samale tasemele, kuid maakonniti on muutused üsna erinevad. Metskitse arvukushinnangud on märgatavalt suurenenud Võru-, Ida-Viru- ja Läänemaal, langenud aga Viljandi- ja Raplemaal. Arvestades metskitse jaoks vägagi soodsate talveolude, valdavalt veel üsna marginaalse küttimissurvega, suurenenud tallede osakaaluga eelnevate aastate vaatlusandmetes ja ilvese arvukuse madalseisuga, võib oletada, et jahipiirkondade kasutajate poolt antud tagasihoidlikud arvukusehinnangud võivad vähemalt osaliselt tuleneda hirmudest, mis on seotud maakondlike jahindusnõukogude poolt määratavate võimalike liiga kõrgete küttimismahtudega.

Metskitse sooline jaotus ning tallede osakaal küttimises ja sügisestes vaatlusandmetes aastatel 2011 – 2013 ning keskmine ühe vaatluspäeva jooksul vaadeldud isendite arv 2012. ja 2013. aasta sügisestes vaatlustes.

Maakond	Küttimisstruktuur Content of hunting bag						Sügisese vaatlusandmed Observations in autumn							
	♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			Tallede % fawns			♀/♂ sugude suhe Sex ratio (adult+yearlings)			Tallede % fawns			Ühe vaatluspäeva kohta vaadeldud isendite arv No. of observed ind. per day	
	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2011	2012	2013	2012	2013
	Harjumaal	0,35	1,00	0,70	43,4	30,2	26,4	2,0	1,9	2,0	32,1	28,9	34,2	3,3
Hiiumaal	0,43	0,40	1,30	28,6	37,1	34,3	1,7	1,7	1,9	29,8	31,1	24,2	3,1	1,8
Ida-Virumaal	0,03	0,00	0,40	54,8	21,9	23,3	2,0	1,7	1,9	36,6	35,5	38,6	3,7	4,4
Jõgevamaal	0,13	1,08	0,82	32,7	26,9	40,4	2,1	1,5	1,5	34,4	39,3	40,8	5,2	7,6
Järvamaal	0,08	0,27	0,81	37,2	30,2	32,6	1,8	2,1	1,9	36,1	39,6	36,6	9,0	8,6
Läänemaal	0,38	0,71	0,43	52,5	22,5	25,0	1,8	1,5	1,7	34,5	36,2	39,1	5,1	6,8
Lääne-Virumaal	0,08	0,07	0,13	63,9	8,3	27,8	2,0	1,7	1,8	32,9	36,9	37,8	4,5	10,2
Põlvamaal	0,80	1,07	1,42	27,8	39,6	32,6	3,1	2,3	1,9	34,7	37,1	40,2	11,6	13,7
Pärnumaal	0,06	0,20	0,52	49,3	25,4	25,4	2,2	1,7	1,9	35,1	38,1	39,1	4,8	7,4
Raplamaal	0,18	0,42	0,36	50,0	18,2	31,8	2,2	1,9	2,3	34,4	38,3	42,3	4,6	5,9
Saaremaal	0,62	1,13	1,19	30,4	36,2	33,4	2,1	1,8	2,2	34,7	35,2	32,6	8,4	6,8
Tartumaal	0,42	0,72	0,88	35,3	31,2	33,5	1,9	1,6	1,7	36,9	39,8	40,3	8,7	10,5
Valgamaal	0,32	0,74	0,77	35,6	27,3	37,1	2,2	1,8	1,7	40,8	45,1	45,4	5,0	4,5
Viljandimaal	0,55	0,69	0,77	37,4	28,8	33,8	1,8	1,5	1,8	38,7	32,3	37,3	9,7	6,8
Võrumaal	0,49	0,69	0,69	40,4	28,0	31,6	2,2	1,9	1,8	39,8	40,4	40,5	14,4	13,3
Kokku	0,38	0,78	0,87	35,5	30,7	33,8	2,1	1,8	1,9	35,5	37,0	38,7	6,5	7,5

Metskitsede sügisese augustist oktoobrini kogutavad vaatlusandmetel oli tallede osakaal asurkonnas 2013. a sügisel suurem kui eelneval kolmel aastal. Eelmise aastaga võrreldes märksa tagasihoidlikum on tallede osakaal vaid Hiiumaal tehtud vaatlustes, mis tuleneb aga paljuski ka sellest, et vaatlusandmed laekusid vaid kolmest Hiiumaa jahipiirkonnast (Tahkunast, Laasist ja Kõrgessaarest), kus tallede osakaal oli Hiiumaa keskmisest tasemest madalam ka 2012. aastal.

Metskitsede juurdekasvu näitajate püsimumist vähemalt samal heal tasemel või isegi jätkuvat tõusu võib eeldada ka 2014. aastaks, sest talveolud olid väga soodsad ning reproduktiivsesse ikka jõuab 2012. a mõõduka talve järel sündinud metskitsede põlvkond.

Metskitse populatsiooni struktuur sügisestes vaatlustes (%).

Population structure of roe deer based on field observations made in autumn.

Bocks – blue; does – red; fawns – green.

Positiivsetele suundumustele metskitse arvukusdünaamikas viitab ka 2013. a sügisestes vaatlusandmetes ühe vaatluspäeva vältel vaadeldud isendite arvu kasv võrreldes 2012. a andmetega. Samuti viitab arvukuse kasvule jahipiirkondade kasutajate eelneva aastaga võrreldes ca 10% suurenenud kütmissoov. Siiski tuleb märkida, et kui 2013. a kevadel soovisid jahipiirkondade kasutajad kütida kokku ca 4500 metskitse, siis reaalse kütmissaht moodustas sellest siiski vaid ~65%.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et 2013-2014 a metskitse asurkonna seisundit kirjeldava seireandmed annavad üsna vastuolulise pildi. Jahipiirkondade kasutajate hinnang arvukusele on jäänud eelneva aastaga võrreldes samaks või veidi isegi langenud. Viletsate lumeolude tõttu tagasihoidlikus mahus läbiviidud 2014. ruutloenduse tulemused ei võimalda teha järeldusi suure osa Eesti kohta, kuid andmed läbitud loendusruutudelt viitavad valdavalt asustustiheduse tõusule. Metskitse asustustiheduse tõusule viitavad ka 2013. a sügisese vaatlusandmed ning suurenenud jahipiirkondade kasutajate kütmissoov.

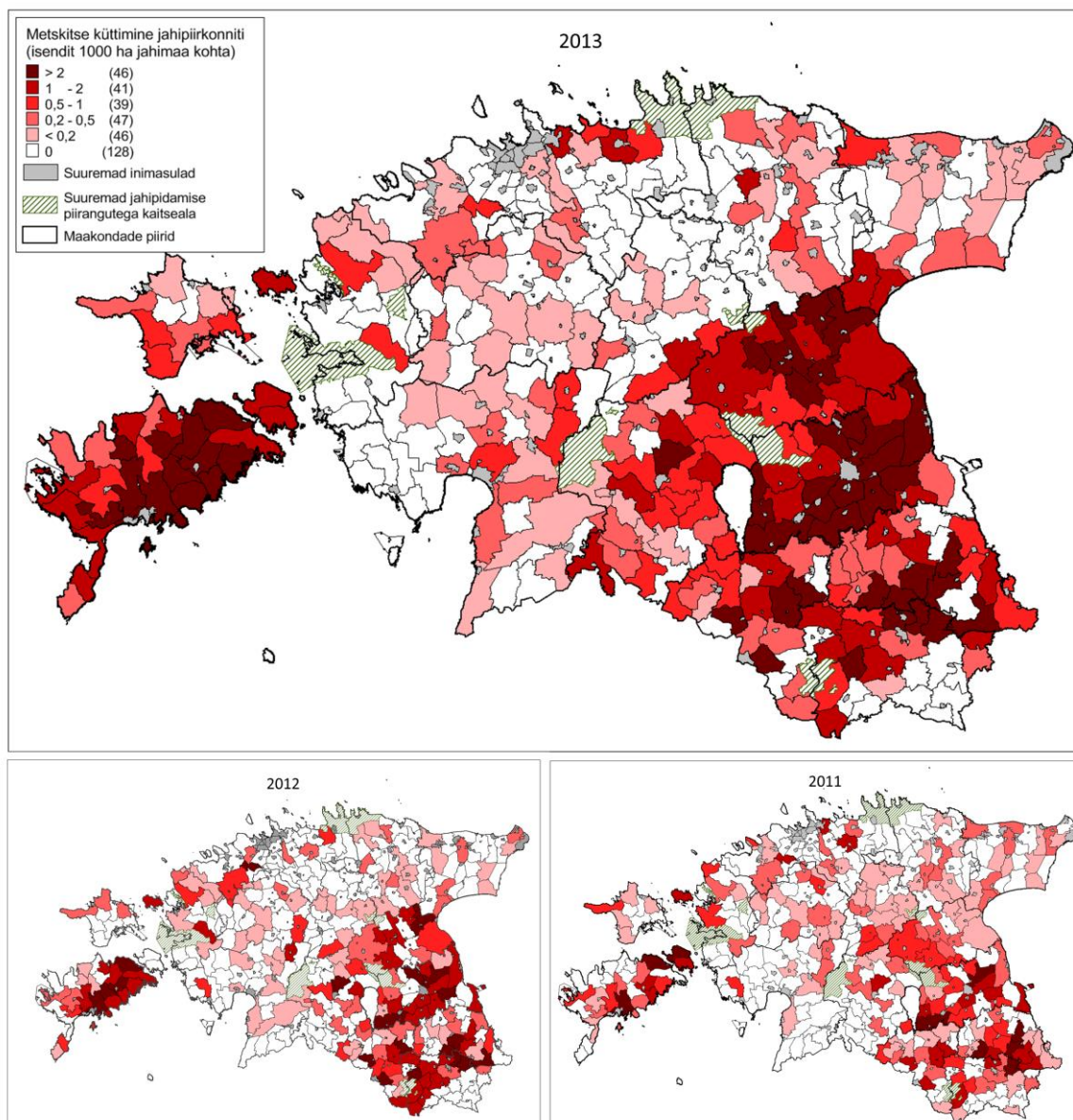

Jahipiirkondade kasutajate poolne kütmissoov ja selle muutused võrreldes eelneva aastaga ning KAUR ulukiseireosakonna poolsed soovitused küttimehõtude määratlemiseks 2014. jahihooajal.

Maakond County	Jahipiirkondade kasutajate kütmissoov Hunting quota requested by the users of hunting districts (%)				Soovitus küttimehõtuks 2014 aastal Suggestions for hunting in 2014	
	2013	2013 küttimehõtu võrreldes küttimehõtu sooviga (%) Hunting in 2013 as compared to requested quota (%)	2014	Küttimehõtu muutus Change in requested hunting quota (%)	sokud (%) males (adults+yearlings)	Maht võrreldes 2013 jahihooajaga Changes in hunting quota as compared to hunting in previous season
Harjumaa	188	28,2	192	2,1	≤35	→/↑
Hiiumaa	91	38,5	87	-4,4	≤35	→/↑
Ida-Virumaa	92	79,3	150	63,0	≤35	→/↑
Jõgeva	461	92,8	555	20,4	≤35	↑
Järvamaa	140	30,7	141	0,7	≤35	→/↑
Läänemaa	118	33,9	207	75,4	≤35	↑
Lääne-Virumaa	205	17,6	233	13,7	≤35	↑
Põlvamaa	483	56,5	514	6,4	≤35	↑
Pänumaa	260	25,8	279	7,3	≤35	→/↑
Raplamaa	176	12,5	148	-15,9	≤35	→/↑
Saaremaa	489	109,0	580	18,6	≤35	→
Tartumaa	721	87,2	710	-1,5	≤35	→
Valgamaa	269	76,2	335	24,5	≤35	→/↑
Viljandimaa	342	64,9	403	17,8	≤35	→
Võrumaa	427	52,7	508	19,0	≤35	→/↑
Kokku	4462	64,6	5042	13,0	≤35	→/↑

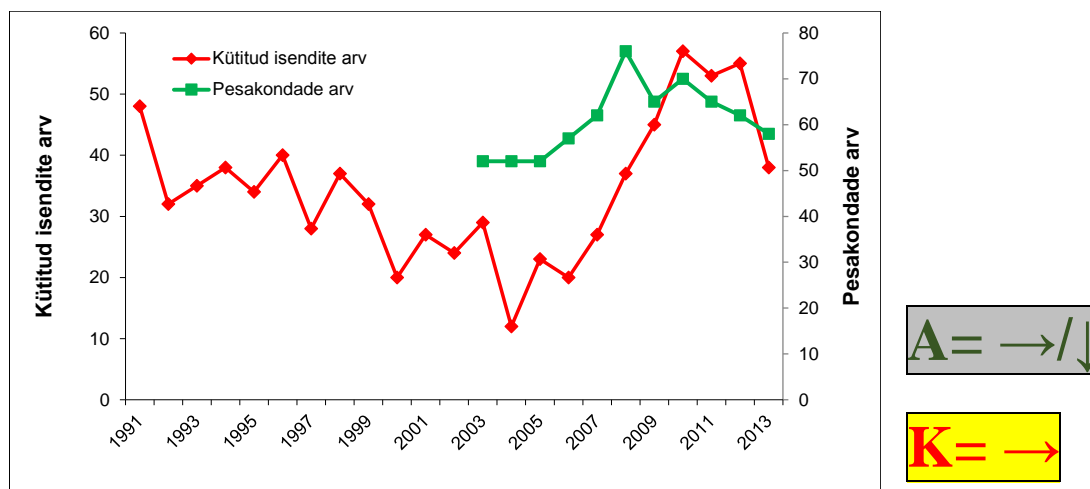
Soovitused küttimehõtuks:

2014. a on soovitatav metskihtede küttimehõtu Eestis valdavalt mõõdukalt suurendada. Samas jahipiirkondades, kus asustustihedus on jätkuvalt väga madal ning selle märgatavat tõusu ei ole täheldatud, võiksid jätkuvalt küttimehõtu pigem hoiduda.
- Küttimehõtu otsuste tegemisel aluseks võtta jahipiirkondade kasutajate poolset küttimehõtu, millest olulisemalt kõrgemate küttimehõtu rakendamist ei saa olemasolevatele seireandmetele tuginevalt pidada otstarbekaks.
- Jahindusnõukogudel on soovitatav jahipiirkonna kasutajatele ära märkida soovituslik küttimehõtu, kuid lõpliku metskihtede küttimehõtu otsustamise õigus tuleks jätta jahipiirkondade kasutajatele.
- Metskihtede asurkonna looduslähedase demograafilise struktuuri säilitamise huvides küttimehõtu sokkused mitte enam, kui 35 % kogu metskihtede küttimehõtu.
- Jahipiirkondades, kus metskihtede hõreda asustustiheduse tõttu ei olda veel valmis lisaks sokkudele ka proportsionaalselt kitsi ja tallesid küttimehõtu, hoiduda ka sokkude küttimehõtu. Piirmäärasi (isendite arve) mille täitumiseni on lubatud küttimehõtu struktuurivabalt mitte rakendada.

Hunting of roe deer (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

KARU (*Ursus arctos*)

Karu küttimine aastatel 1991 – 2013 ning sama-aastaste poegade pesakondade arv aastatel 2004 -2013.

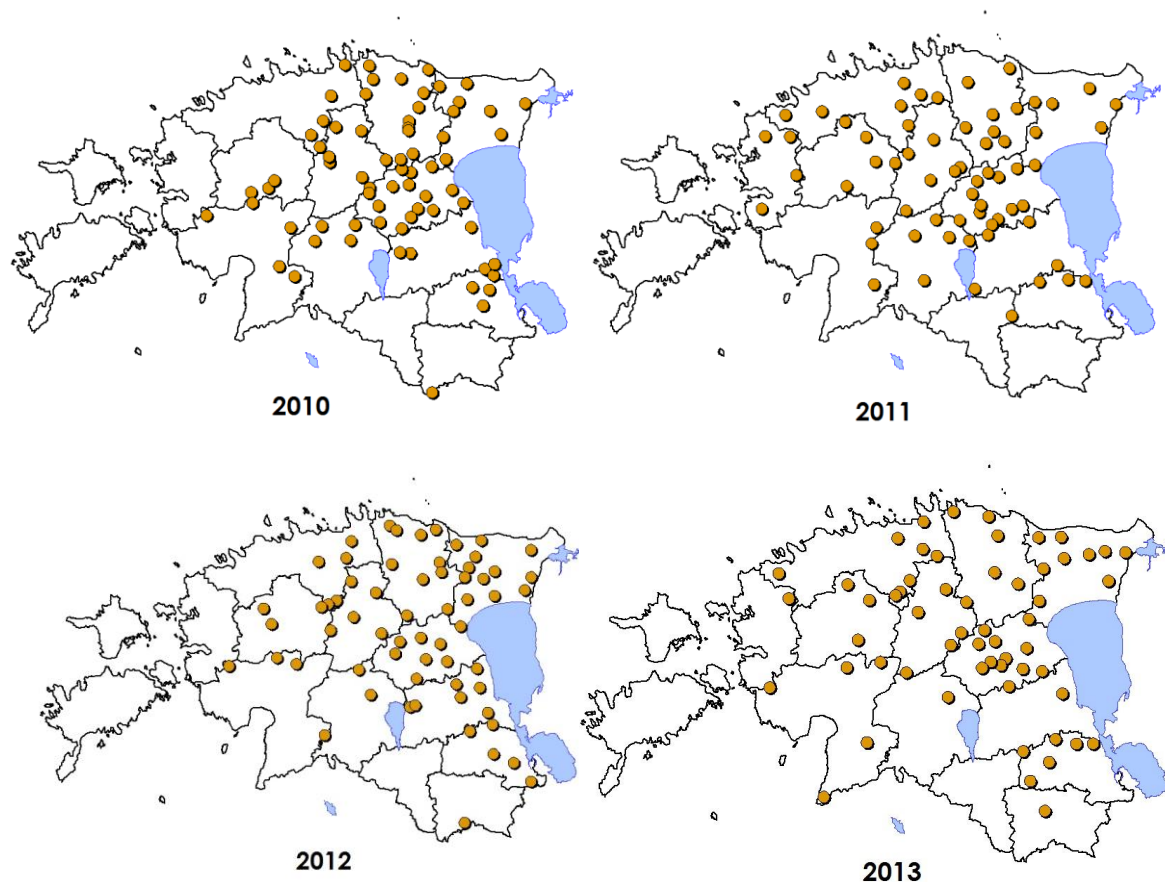
The number of brown bear hunted in 1991 – 2013 and number of females with cubs of the year in 2004 - 2013.

Pruunkaru arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv viimasel neljal ja küttimine viimasel kolmel aastal ning jahimeeste hinnang arvukuse muutusele) ning nende suhteline muutus.

Maakond County	Pesakondade arv No. of females with cubs-of-the-year				Pesakondade arvu muutus Change in no. of females with cubs-of-the-year	Küttimine Hunting			Küttimismahu muutus Change in hunting bag %	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)
	2010	2011	2012	2013		2011	2012	2013		
Harjumaa	5	7	5	8	+	3	7	4	-42,9	+
Hiiumaa	0	0	0	0	=	0	0	0		=
Ida-Virumaa	9	7	12	10	+	6	6	7	16,7	=
Jõgevamaa	15	12	8	9	-	13	9	5	-44,4	+
Järvamaa	7	6	5	6	-	7	9	4	-55,6	-
Läänemaa	0	4	0	1	-	0	1	1	0,0	+
Lääne-Virumaa	12	8	10	5	-	9	9	7	-22,2	=
Põlvamaa	3	3	5	5	+	3	2	2	0,0	=
Pärnumaa	5	3	3	5	=	2	2	1	-50,0	+
Raplamaa	3	5	3	3	-	3	3	1	-66,7	-
Saaremaa	0	0	0	0	=	0	0	0		=
Tartumaa	6	4	7	4	+	5	6	5	-16,7	+
Valgamaa	0	1	0	0	-	0	0	0		-
Viljandimaa	4	5	3	1	-	2	1	1	0,0	+
Võrumaa	1	0	1	1	+	0	0	0		-
Kokku Total	70	65	62	58	-	53	55	38	-30,9	=

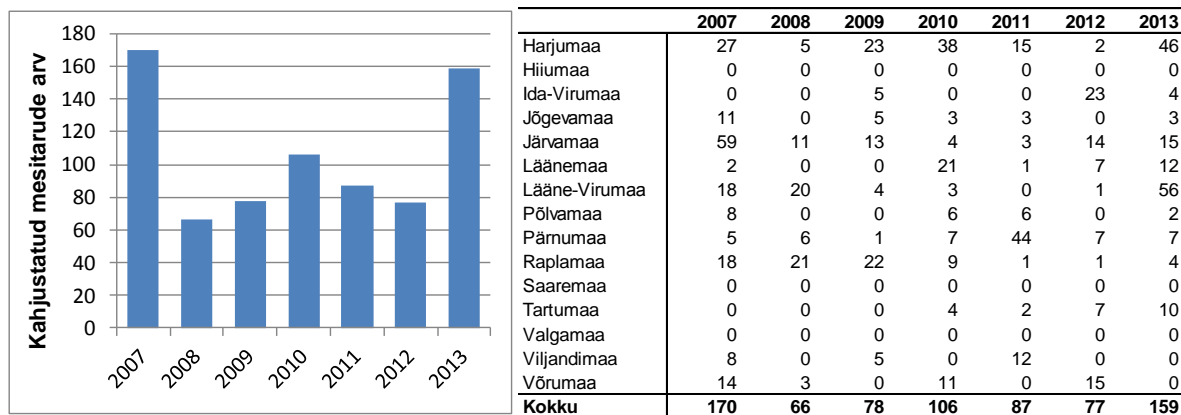
2013. aastal registreeriti Eestis seire käigus kokku 58 erinevat sama-aastaste poegade karu pesakonda. Seega on karu arvukus viimastel aastatel näidanud kerget, kuid püsivat langustrendi. Samas on arvukuse muutused väljendunud maakondades erinevalt. Arvukuse jätkuv langus on tugevamalt väljendunud Jõgevamaal, Lääne-Virumaal, Läänemaal ja Viljandimaal. Viljandimaal võib see olla siiski näiline, kuna vaatluslehti edastati maakonnast puudulikult. Võiks oletada, et Viljandimaal on paar-kolm pesakonda enam, kuid pesakondade paiknemiseks ja arvu määramiseks on siiski vajalikud konkreetsed vaatlused, mida erinevalt varasematest aastatest on tehtud selgelt liiga vähe.

Arvukuse jõulisem kasv väljendub Põlvamaal ja Ida-Virumaal, teistes maakondades on see stabiilne või muutunud vähemal määral. Karu üldarvukust Eestis võib hinnata praegu umbes 600 isendile.

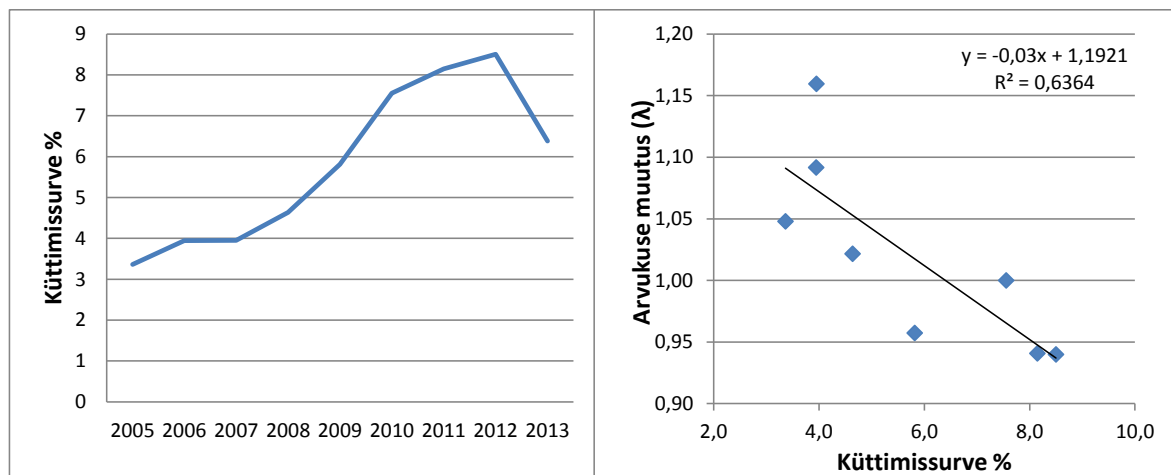
Karu pesakonnad (emad sama-aastaste poegadega) aastatel 2010 - 2013.
Female brown bears with cubs-of-the-year in 2010 - 2013.

Karu kahjustused mesilates olid 2013. aastal võrreldes eelnevate aastatega olulisel määral suurenenud. Selle tingis peamiselt kahjustuste oluline kasv Harju- ja Lääne-Virumaal, kus kahjustati ligi 2/3 kõikidest mesitarudest. Kahjustuste lokaalne ja ajutine iseloom näitab, et mesilate kahjustajate näol on peamiselt tegemist üksikute spetsialiseerunud isenditega ning kahjustuste seos karu piirkondliku asustustihedusega tundub olevat väga nõrk. Seetõttu annab kahjustuste olemasolu põhjuse maakondliku küttemislimiidi suunamiseks kahjustus-piirkonda(desse), mitte aga põhjuse limiidi üldiseks suurendamiseks.

Karu kahjustatud mesitarude arv aastatel 2007 – 2013 (andmed: Keskkonnaamet).
Number of beehives damaged by brown bear in 2007 - 2013.

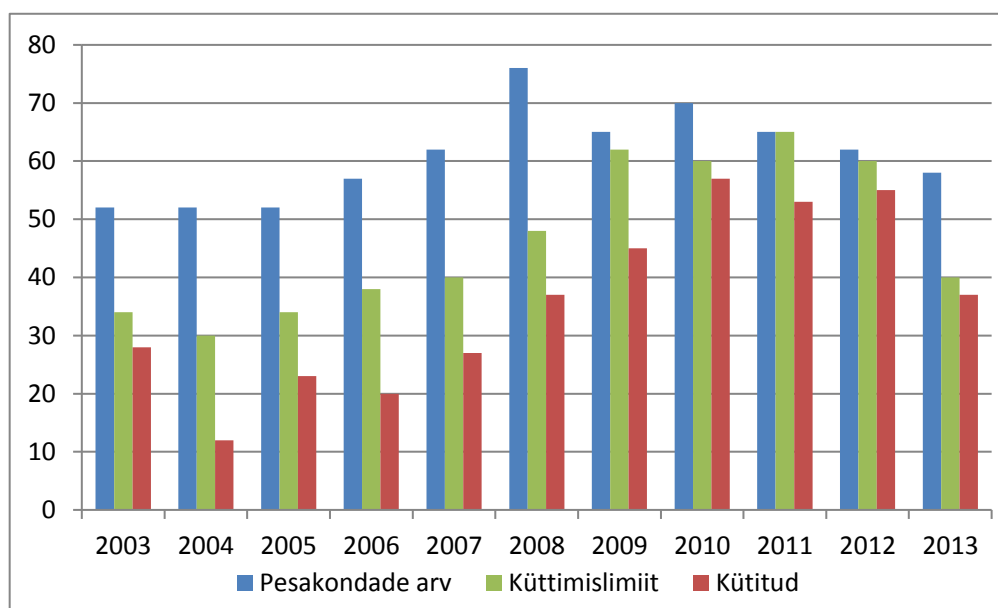
Karu arvukuse jätkuvalt väljenduvat kerget langust saab põhjendada peamiselt kütimisega, mis on olnud ilmselt suurem kui kohaliku asurkonna juurdekasvumäär. Nimelt on karu kütmissurve (ks - kütitud isendite osakaal kogu asurkonna suurusest) alates 2005. aastast pidevalt kasvanud, jõudes maksimumini 2012. aastal (ks ligi 9 %). Rootsi uuringute andmetel on karu maksimaalseks säästlikuks kütmissurveks (see on kütitud isendite osakaal koguarvukusest, mille juures asurkonna arvukus ei vähene) 7 %, meil on see olemasolevatel andmetel ligikaudu 6,5 %.

Karu kütmissurve (kütitud loomade osakaal kogu asurkonnast) aastatel 2005 – 2013; karu kütmissurve ja arvukuse muutuse vaheline seos.
Hunting pressure (proportion of hunted individuals from total population size) in 2005 – 2013; the correlation between hunting pressure and change in population size.

2013. aastal kütiti kokku 38 karu (ks 6,3 %), lamiit oli 40. 2012. aasta jahihooajal kütiti kokku 55 (ks 8,7%) ning 2011. a 53 (ks 7,9 %) karu. 2013. aasta kütimiskvoodi vähendamine oli seotud eesmärgiga peatada arvukuse langus. Arvestades karu aeglast juurdekasvumäära võib see tõusuna siiski väljenduda alles mõne aasta möödudes. Kuna

karu praegune arvukus oli 2013. a pisut alla suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskavas soovitatud miinimumi (60 pesakonda), ei tohiks kindlasti ka eeloleval hooajal küttida juurdekasvumäärast enam.

Karu pesakondade (ema sama-aastaste poegadega) arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003-2013.

Number of female brown bears with cubs-of-the-year (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003-2013.

Viimasest neljast aastast kolmel on karu kohalikku juurdekasvu (poegadega emakaru) registreeritud Võrumaal ning 2013. aastal vaadeldi poegadega emakaru Pärnumaa lõunatipus Orajõe jahipiirkonnas. Need märgid viitavad karu levikuala laienemisele lõuna suunas. Siiski tuleks küttemise lubamisega riigi lõunaosas veel ettevaatlik olla, kuna nende üksikute sigivate emaste küttemise pidurdav mõju levikuala laienemisele võib olla määrav. Karu lõunasuunalise leviku tagasilöögiks 2013. a oli ühe täiskasvanud emakaru kütmine Põlvamaa lõunaosas Ilumetsa jahipiirkonnas. Põlvamaa lõunaosas on täiskasvanud emakarused kütitud ka aastatel 2009 ja 2011 ning see on põhjuseks, miks selles piirkonnas tuleks paaril järgneval aastal karude küttemisest hoiduda.

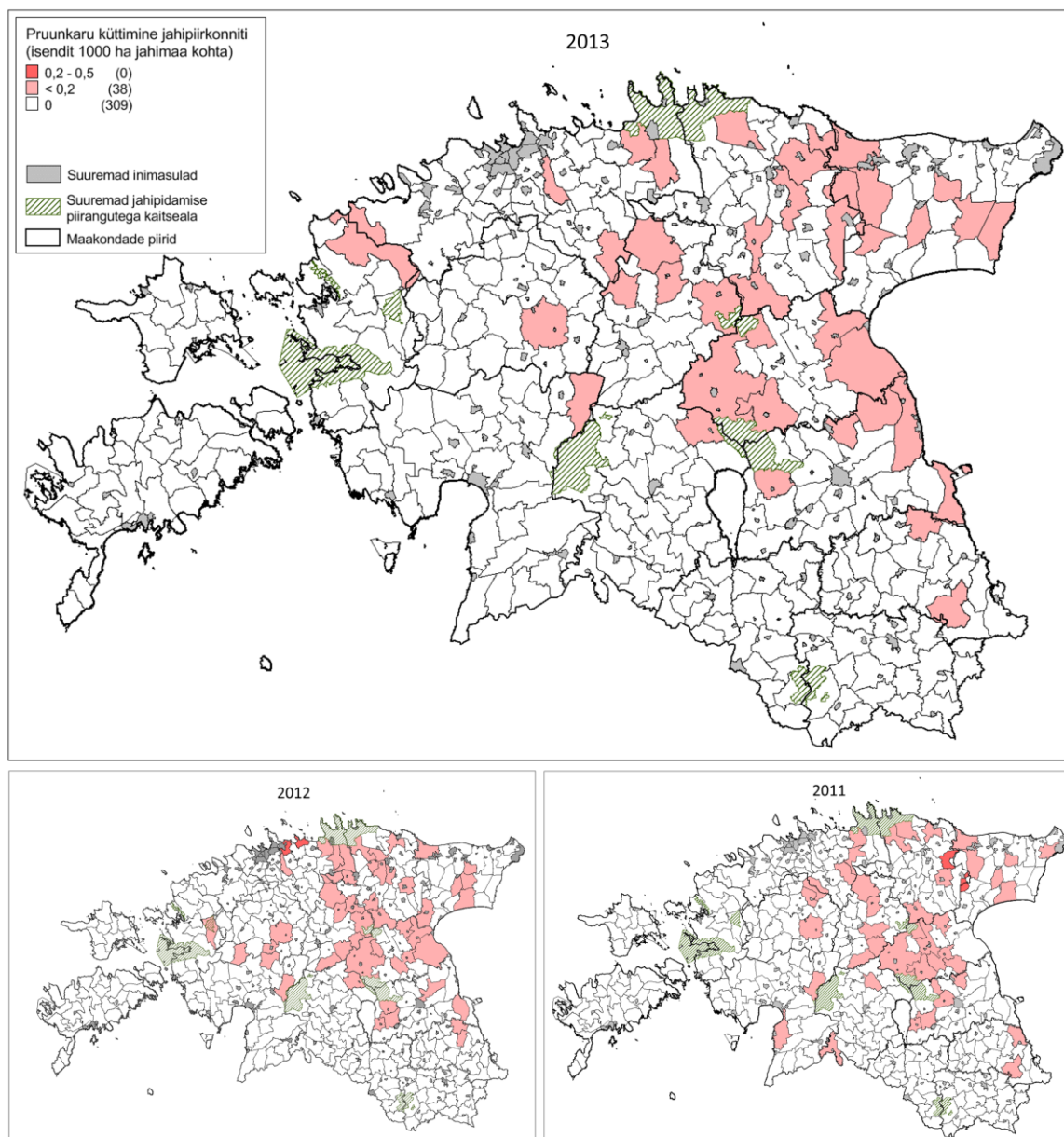
Neis piirkondades, kus karu võiks vähesel määral küttida, kuid kus sigivaid emaseid on vähe ning nad omavad seetõttu asurkonnale suurt väärtust, ei tohiks küttemist lubada neil aastatel, mil emakarul on eelmisel aastal olnud pojad. Sellega saab ennetada olukorra, kus viljastatud, kuid jahihooajal ilma poegadeta liikuv emasloom üksikisendina ära kütitakse. See on põhjuseks, miks tuleks eeloleval hooajal küttemisest hoiduda Läänemaal, Võrumaal ning Harjumaa lääneosas.

Emakarude ülekütmist levikuala servaaladel peetakse olulisimaks teguriks, mis piirab või isegi peatab selle laienemise. Karu asurkonna kaitse seisukohalt on levikuala laienemine või selle stabiilsena hoidmine väga olulise tähtsusega, olles olulisem isegi asurkonna üldarvukusest. Seetõttu on vajalik vaadelda levikuala lõunaserva muust Eestist erinevalt ning siin tuleks taluda suuremaid võimalikke kahjustusi ja eraldada küttimislube vaid äärmise vajaduse korral. See on põhjuseks, miks tuleks eeloleval hooajal hoiduda küttimisest Pärnumaa lõunaosas.

Allolevas tabelis on välja toodud karu soovituslik küttimiskvoot maakonniti. Kvoodi jaotusel maakondade vahel on arvestatud järgmiste näitajatega: karu asustustihedus, juurdekasvunäitajad, arvukuse muutus viimase nelja aasta jooksul ning eelnevate aastate küttimisstruktuur. Viljandimaa ja Võrumaa puhul on kvoodi määramist mõjutanud ka 2013. a vaatluste puudulik esitamine (vaatluslehti vastavalt 24 % ja 35 % kahe eelneva aasta keskmisest), mistõttu ei olnud võimalik saada adekvaatset ülevaadet asurkonna seisundi muutustest neis maakondades.

Soovituslik karu küttimiskvoot ja maakonnasisesed küttimispiirangud aastaks 2014.
Recommended bear hunting quota and regional restrictions for 2014.

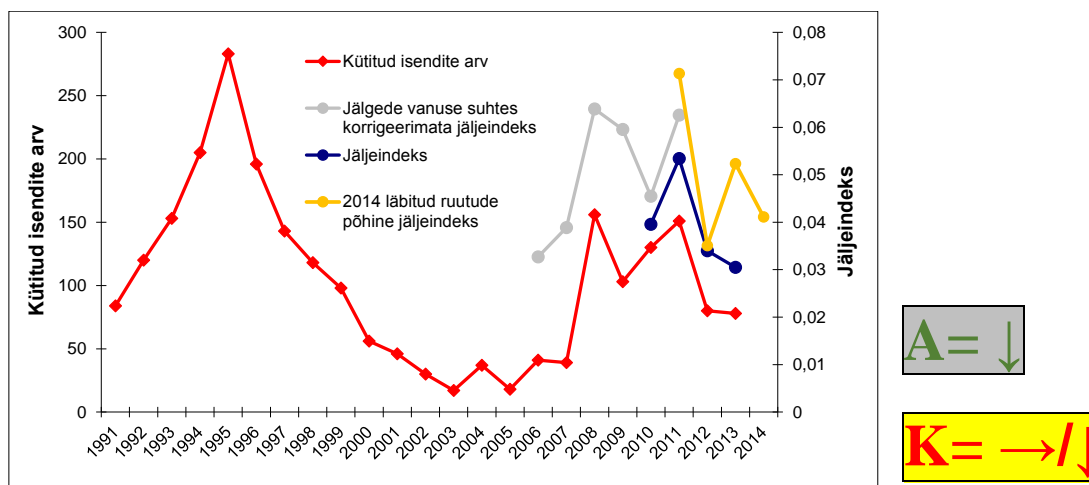
Maakond <i>County</i>	Kvoot <i>Quota</i>	Jahipiirkonnad, kus võib küttimist lubada <i>Hunting districts where hunting can be permitted</i>
Harju	6	Kõik jahipiirkonnad, va Padise
Hiiu	0	
Ida-Viru	9	Kõik jahipiirkonnad
Jõgeva	6	Kõik jahipiirkonnad
Järva	4	Kõik jahipiirkonnad
Lääne	0	
Lääne-Viru	4	Kõik jahipiirkonnad
Põlva	3	Kõik jahipiirkonnad, va Ilumetsa, Laheda, Kanepi, Kooraste, Orava, Peri, Põlgaste ja Veriora
Pärnu	3	Kõik jahipiirkonnad, va Kilingi-Nõmme, Kullipesa, Massiaru, Nõmme, Ora, Orajõe, Surju, Tahkuranna, Tali ja Tihemetsa
Rapla	1	Kõik jahipiirkonnad
Saare	0	
Tartu	4	Kõik jahipiirkonnad
Valga	0	
Viljandi	0	
Võru	0	
Kokku Total	40	

Hunting of brown bear (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

HUNT (*Canis lupus*)

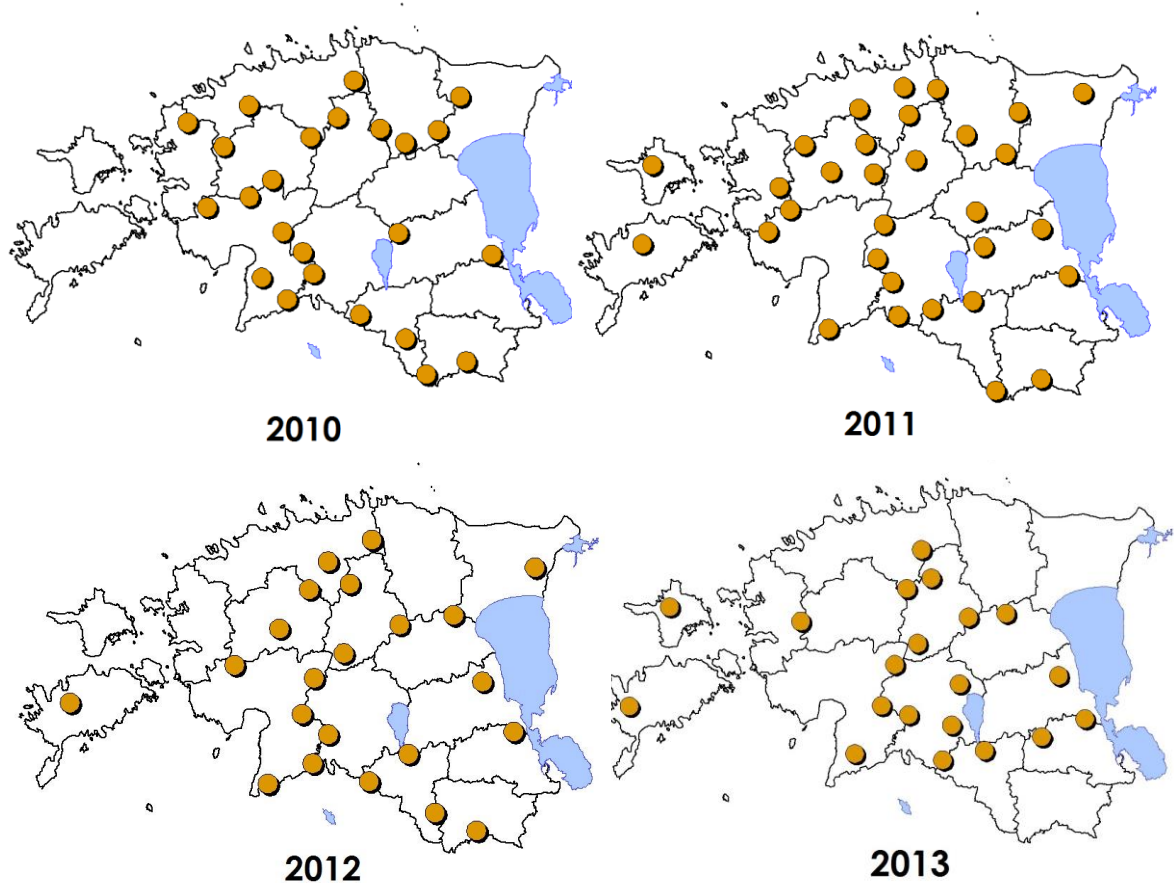
Hundi küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of wolf hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Hundi arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond <i>County</i>	Pesakondade arv <i>No. of reproductive packs</i>			Pesakondade arvu muutus <i>Change in no. of reproductive packs</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimis-mahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>				Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Jäljeindeksi kasv (Rt) <i>Rate of track index change</i>	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele <i>Change in abundance (hunters est)</i>
	2011	2012	2013		2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			
Harjumaa	4	2	2	=	18	4	12	200,0	0,028	0,080	0,131	0,059	-54,9	-0,26	+
Hiiumaa	1	0	1	+	4	2	5	150,0	0,009	0,032					+
Ida-Virumaa	1	1	0	-	12	2	1	-50,0	0,000	0,011	0,015	0,000	-100,0		=
Jõgevamaa	1	1	1	=	14	3	4	33,3	0,075	0,027	0,000	0,170	+		+
Järvamaa	2	3	3	=	14	14	17	21,4	0,046	0,009	0,015	0,076	408,3	0,16	+
Läänemaa	1	0	1	+	6	1	2	100,0	0,004	0,021	0,054	0,188	247,7	0,24	-
Lääne-Virumaa	3	0	0	=	10	3	4	33,3	0,053	0,005	0,011	0,000	-100,0		-
Põlvamaa	0	1	2	+	7	4	7	75,0	0,050	0,017					-
Pärnumaa	4	5	3	-	12	8	6	-25,0	0,045	0,009	0,039	0,077	98,3	0,07	=
Raplamaa	3	2	0	-	14	17	1	-94,1	0,047	0,080	0,097	0,031	-68,0	-0,37	-
Saaremaa	1	1	1	=	2	7	7	0,0	0,032	0,009	0,014	0,000	-100,0		+
Tartumaa	3	1	1	=	12	1	3	200,0	0,020	0,011	0,017	0,000	-100,0		-
Valgamaa	2	3	2	-	3	8	3	-62,5	0,026	0,057					-
Viljandimaa	4	1	3	+	14	1	3	200,0	0,054	0,048	0,000	0,000	=		=
Võrumaa	1	1	0	-	9	5	3	-40,0	0,026	0,017					+
Kokku Total	31	22	20	-	151	80	78	-2,5	0,034	0,030	0,052	0,041	-22,2	-0,03	+

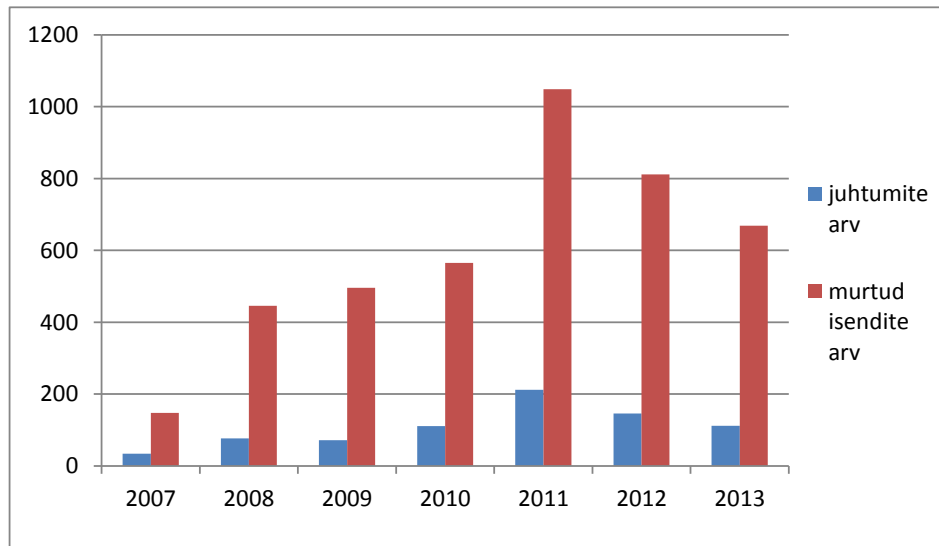
Seire käigus kogutud vaatluste ning küttimisinfo põhjal oli 2013. aastal Eestis kokku 20 hundi pesakonda (hundikarja, kus sündisid kutsikad). Nendest karjadest 2 elas Eesti-Läti piirialadel ja kasutas oma elualana mõlema riigi territooriumi. Aastal 2012 oli meil 22 hundi pesakonda, neist 4 elas Eesti ja Läti piirialadel. Alates aastast 2011, mil meil oli kokku 31 hundi pesakonda, on hundi arvukus pidevalt vähenenud ning see jääb alla ka 2010. ja 2009. aasta arvukusele (vastavalt 24 ja 26 pesakonda). Kui 2011. aastal tekkisid pesakonnad nii Saare- kui Hiiumaale ning 2012. aastal oli pesakond vaid Saaremaal, siis aastal 2013 olid pesakonnad taas mõlemal saarel. Mandri-Eestis oli niisiis pesakondi vaid 18.

Hundi pesakonnad aastatel 2010 - 2013. *Wolf reproductions in 2010 - 2013.*

Hundikari elab oma kindlal territooriumil, kuhu teistel huntidel asja ei ole. Möödunud aasta suvest saadik on võimalik olnud intensiivselt jälgida kahe hundikarja liikumisi Pärnu- ja Viljandimaal, kuna GPS-GSM saatjatega on varustatud karjade juhtemased. Mõlema üksteisega kõrvuti asuva karja liikumisterritooriumide suurus on vahemikus 700-750 km². See teave võiks jahimeestele kasulik olla, kui nad üritavad kindlaks teha hundikarjade arvu oma piirkonnas.

Hundi tekitatud kahjustuste hulk karjakasvatusele on alates aastast 2011 jätkuvalt vähenenud. Võrreldes 2012. aastaga toimus see peamiselt Harjumaa ja Saaremaa arvelt, kus aastal 2012 oli kahjustuste hulk väga suur. Kahjustuste üldise vähenemise peamiseks põhjusteks võib pidada hundi arvukuse langust ning metskitse arvukuse mõnigast tõusu, mis on parandanud looduslikku toidubaasi. Maakondlikul tasemel murti huntide poolt 2013. a eelneva viie aastaga võrreldes rekordarv kariloomi Pärnu-, Põlva- ja Hiiumaal. Pärnumaal kontsentreerusid kahjustused peamiselt maakonna lõunaservas liikunud ühe hundikarja territooriumile.

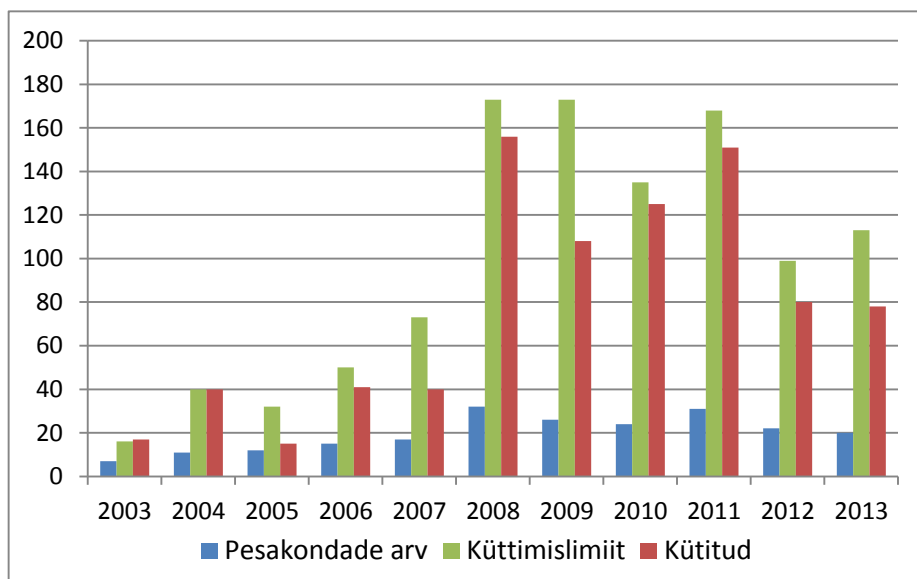

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite ja murtud kariloomade arv aastatel 2007 – 2013 (andmed: Keskkonnaamet).
 Number of wolf damage cases (blue) and killed livestock (red) in 2007-2013.

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite arv, murtud lambad ja veised maakonniti aastatel 2008 – 2013 (andmed: Keskkonnaamet).
 Number of wolf damage cases, killed sheep and killed cattle by counties in 2008 - 2013.

Maakond County	Murdmisjuhte Damage cases						Murtud lambaid Killed sheep						Murtud veiseid Killed cattle					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Harjumaa	5	8	9	29	21	6	41	122	32	93	173	39	0	0	1	0	1	0
Hiiumaa	0	0	0	0	4	8	0	0	0	0	37	71	0	0	0	0	0	0
Ida-Virumaa	9	2	7	6	2	1	12	5	12	29	4	7	0	0	1	0	0	0
Jõgevamaa	2	11	8	31	2	0	15	113	59	57	10	0	0	6	0	0	0	0
Järvamaa	17	8	11	13	10	5	139	42	78	56	65	20	0	0	0	0	1	2
Läänemaa	9	8	3	4	0	7	97	25	39	10	0	32	0	3	0	7	0	0
Lääne-Virumaa	9	11	8	11	17	6	7	38	38	100	66	13	5	0	0	0	14	5
Põlvamaa	0	0	4	9	8	8	0	0	46	42	48	83	0	0	0	0	0	0
Pärnumaa	4	4	12	14	12	18	36	7	37	66	51	83	1	10	11	0	6	7
Raplamaa	13	7	19	20	9	14	59	53	23	98	14	33	0	0	15	2	6	2
Saaremaa	0	0	2	30	30	9	0	0	8	168	150	61	0	0	0	0	0	0
Tartumaa	1	2	2	19	1	0	3	5	13	97	12	0	0	0	0	0	0	0
Valgamaa	0	0	3	2	11	4	0	0	13	43	73	60	0	0	0	0	0	0
Viljandimaa	1	3	5	15	11	15	2	13	35	138	44	85	0	0	0	0	0	1
Võrumaa	7	8	15	9	8	11	29	53	103	43	37	65	0	1	1	0	0	0
Kokku (Total)	77	72	108	212	146	112	440	476	536	1040	784	652	6	20	29	9	28	17

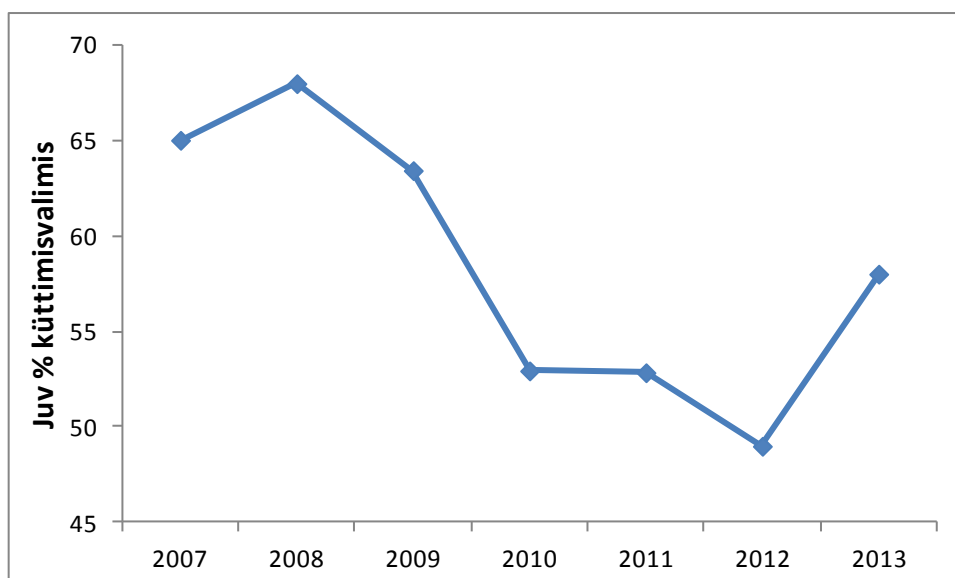
2013. aasta jahihooajal kütiti kokku 78 hunti ning maksimaalselt lubatav küttemiskvoot oli 113 isendit. See kvoot sisaldab ka Keskkonnaameti välja antud jahihooajaväliseid erilube, mille alusel kütiti kokku 9 isendit, neist 5 Saaremaal. Kuna eriloaga jahile järgneval jahihooajal kütiti Saaremaalt vaid 2 isendit (limiit oli 3), jääb püsima vastuolu jahinduse ühe põhitõega, et liigi arvukust reguleeritakse jahiajal ning jahiväline kütmine on mõeldud vaid erandjuhtudeks. Loodetavasti ei toimetata tulevikus enam sedamoodi.

Hundi pesakondade arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003 - 2013.

Number of wolf reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003 - 2013.

Kutsikaid oli 2013. aastal kütitud isendite hulgas olevasolevate andmete põhjal 58 %, mis viitab paranenud juurdekasvumäärale ehk siis suurematele pesakondadele võrreldes kolme varasema aastaga. Kuna kutsikad moodustavad populatsiooni iga-aastaselt juurdelisanduva osa, mille suurus sõltub asurkonna juurdekasv, siis võib kutsikate osakaalu küttemisvalimis kasutada hinnanguna populatsiooni juurdekasvu kohta.

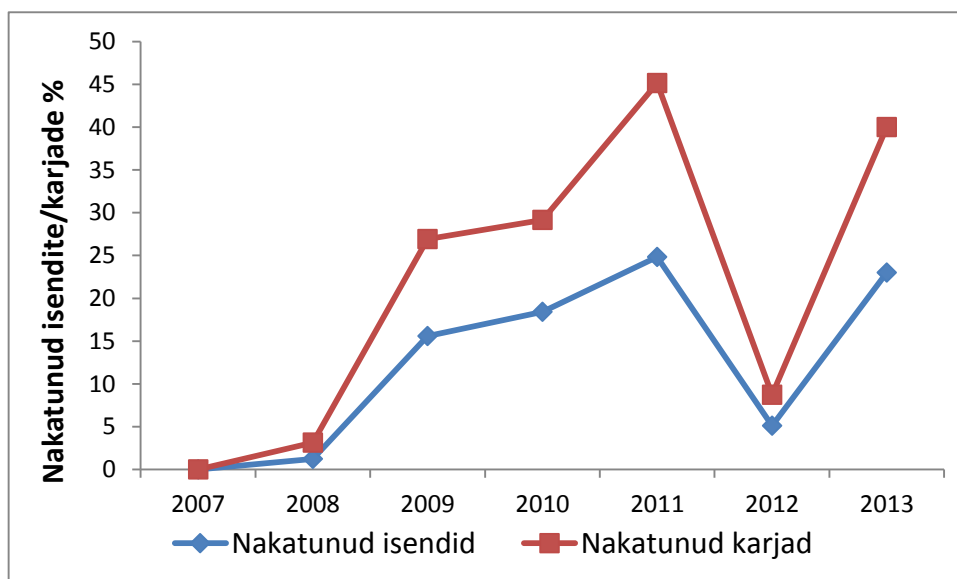

Hundikutsikate osakaal küttemisvalimis aastatel 2007 - 2013.

Proportion of juveniles among hunted wolves in 2007 - 2013.

Juurdekasvumäära suurenemisel võib olla kaks põhjust: 1. Metskitse arvukus on suurenenud ja pakub kutsikate kasvatamiseks paremat toidubaasi, kui varem; 2. 2012. a oli kärntõbi hundi populatsioonis tagasihoidlikult levinud, mistõttu oli heas konditsioonis emahunte enam, kui varasematel aastatel. Hundi juurdekasvu küllalt järsku alanemist 2010. a saab seletada mõlema asjaoluga – aasta varem tõusis märgatavalt kärntõppe nakatunud huntide osakaal ning metskitse arvukus langes järsult just 2010. a kevadtalvel. 2012. a vaadeldava perioodi madalaim hundi juurdekasvumäär (kutsikaid küttemisvalimis vaid 49 %) langeb kokku aga 2011. a kõrgeima kärntõve levikumääraga hundi populatsioonis, mistõttu tundub kärntõvel olevat praeguses olukorras siiski olulisem mõju hundi juurdekasvule, kui toidubaasil.

2013. aastal kütitud loomade seas tõusis võrreldes 2012. aastaga taas järsult kärntõppe nakatunud isendite ja haigusest tabandunud karjade osakaal. See mõjutab tõenäoliselt asurkonna tänavust juurdekasvu negatiivselt ja seda möödunud talve ilmastikuolusid arvestades mitte niivõrd otseselt suremuse suurenemise, vaid pigem kaudselt emaste sigimisvõime alanemise näol.

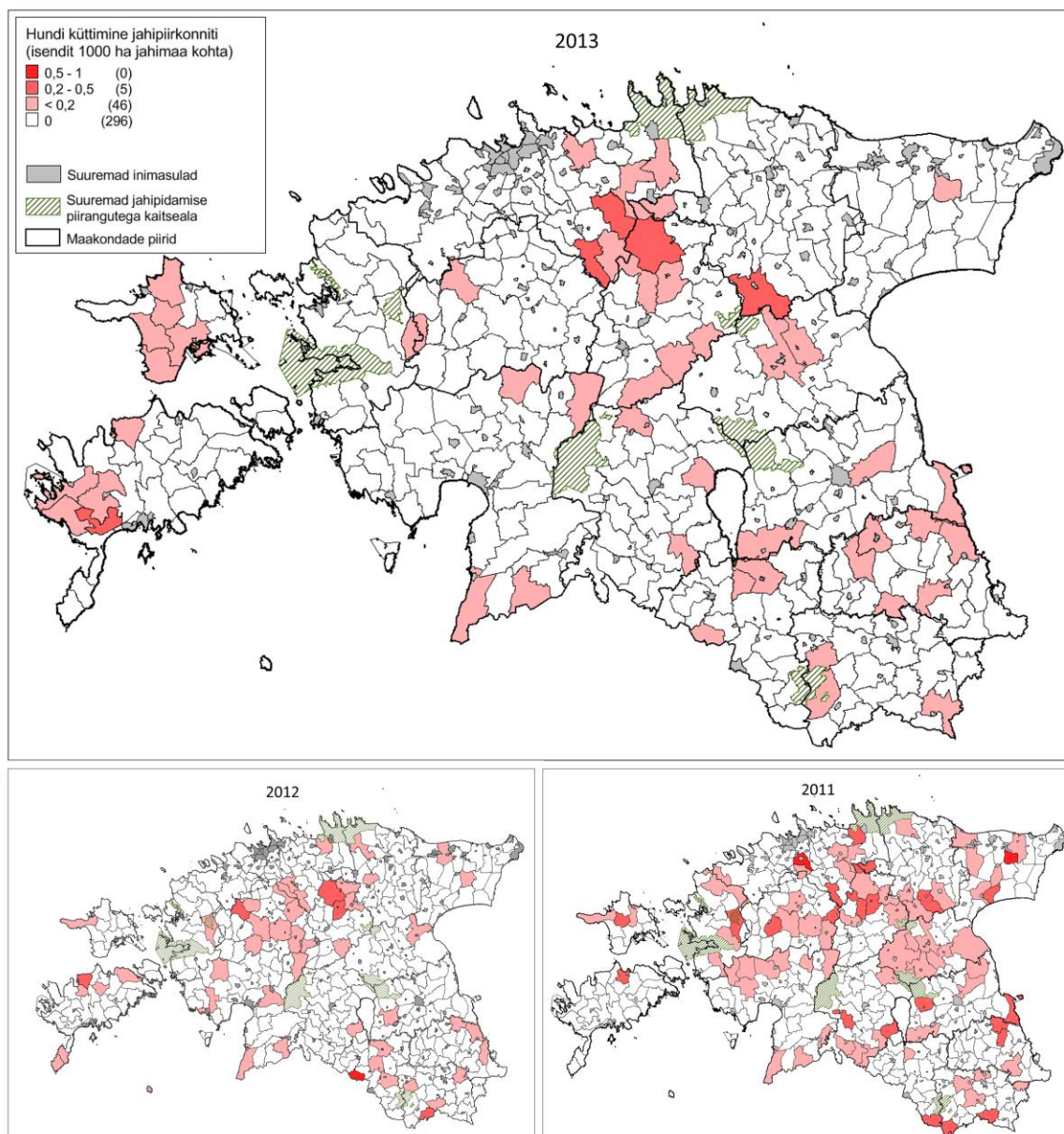
Kärntõvega nakatunud hundipesakondade ja nakatunud huntide osakaal kütitud/hukkunud isendite hulgast aastatel 2007 - 2013.

Proportion of packs infected by sarcoptic mange (red) and proportion of infected individuals among hunted/perished wolves (blue) in 2007 - 2013.

Eelnenud aasta pesakondade arvu, küttemismahu ja asurkonna juurdekasvunäitajate põhjal koostatud hundi juurdekasvu prognoosid Mandri-Eesti kohta on osutunud viimasel paaril aastal küllaltki täpseks. 2013. a prognoosisime ca 18 pesakonna olemasolu ning just nii

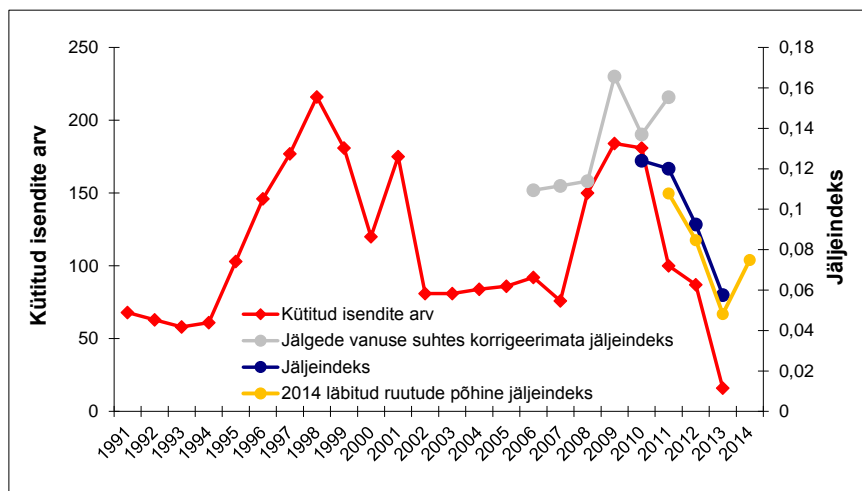
palju neid seireandmete põhjal ka oli. Kui tänavused juurdekasvunäitajad oleksid eelmiste aastatega sarnased, võiks eeloleva jahihooaja alguseks ennustada pesakondade arvu püsimummist viimase kahe aasta tasemel ehk siis vahemikus 18-20. Samas, möödunud hooajal kütiti ära vähemalt 7 siginud emaslooma, millele lisandus veel vähemalt 3 suguküpset emaslooma, kelle sigimises osalemise kohta kahjuks andmete puudumise tõttu järeldusi teha ei saa. Võrdluseks: 2012 a. kütitud isendite hulgas oli vaid 2 kindlat ning lisaks 3 oletatavat siginud emahunti. Ei ole usutav, et pea pooled 2013. a siginud emased täies ulatuses uutega asenduvad, mistõttu võib tänavune pesakondade arv jääda pigem madalamaks, 15 pesakonna kanti. Siginud emased kütiti ära Rakke, Rāpina, Kabala, Elva, Luiste, Koorkūla ja tõenäoliselt ka Kōrvemaa ja Veriora jahipiirkondades, mistõttu nende aladega seotud huntidelt tänavu juurdekasvu ennustada ei julgeks. Samas, näiteks Saaremaal ja Hiiumaal võib ennustada uute pesakondade sūndi, kuna möödunud hooajal kütitud isendite hulgas täiskasvanud loomi ei olnud.

Hundi juurdekasvu prognoosimine on alati olnud keerukas ülesanne. Kuna hunt on meil vähearvukas, kuid samas kõrge sigimispotentsiaaliga liik, siis mõjutab vaid paar sigivat emahunti jahihooaja eelset arvukust ligi kümnendiku võrra. Seetõttu mängib siin juhuslikkus üsna suurt rolli ning usaldusväärseid prognoose pole kevadiste andmete põhjal võimalik lubada. Seetõttu saab parema hinnangu hundiasurkonna jahihooaja eelse seisundi kohta anda alles pärast suvel, sügisel ja talve alguses hundi tegeliku juurdekasvu kohta kogutud teabe lisandumist. Niisiis peaks hundi küttemiskvoot ka edaspidi olema välja antud kahe osalimiidina. Praeguseid looduslikke ja sotsiaalseid tingimusi arvestades võiks hundi pesakondade arv olla jätkuvalt 20 lähedal. Säilitamiseks soovitud arvukust, peaks tänavune hundi limiidi I osa tulema praeguse prognoosi järgi väiksem kui eelmisel aastal, mil see oli 70 isendit. Samas sõltub see küllalt palju suve jooksul kogutavast informatsioonist, sh kahjustuste ulatusest ja levikust. Taaskord peab rõhutama, et hundi küttemise korraldamisel tuleb jätkuvalt tähelepanu pöörata jahipidamise suunamisele kahjustuspiirkondadesse, avaldades samal ajal nõrgemat küttemissurve suuremaid loodusmaastikke asustavatele karjadele. Nii on võimalik säilitada hundi asurkonna soodne seisund ja vähemalt piirkonniti tema ökoloogiline funktsioon, hoidudes samal ajal ülemäärastest kahjustest lambakasvatusele. Hundi detailne küttemissoovitus esitatakse käeasoleva aruande lisana sügisel enne jahihooaja algust.

Hunting of wolf (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

ILVES (*Lynx lynx*)

A = ↓

K = →

Ilvese küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of lynx hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow - track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Ilvese arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

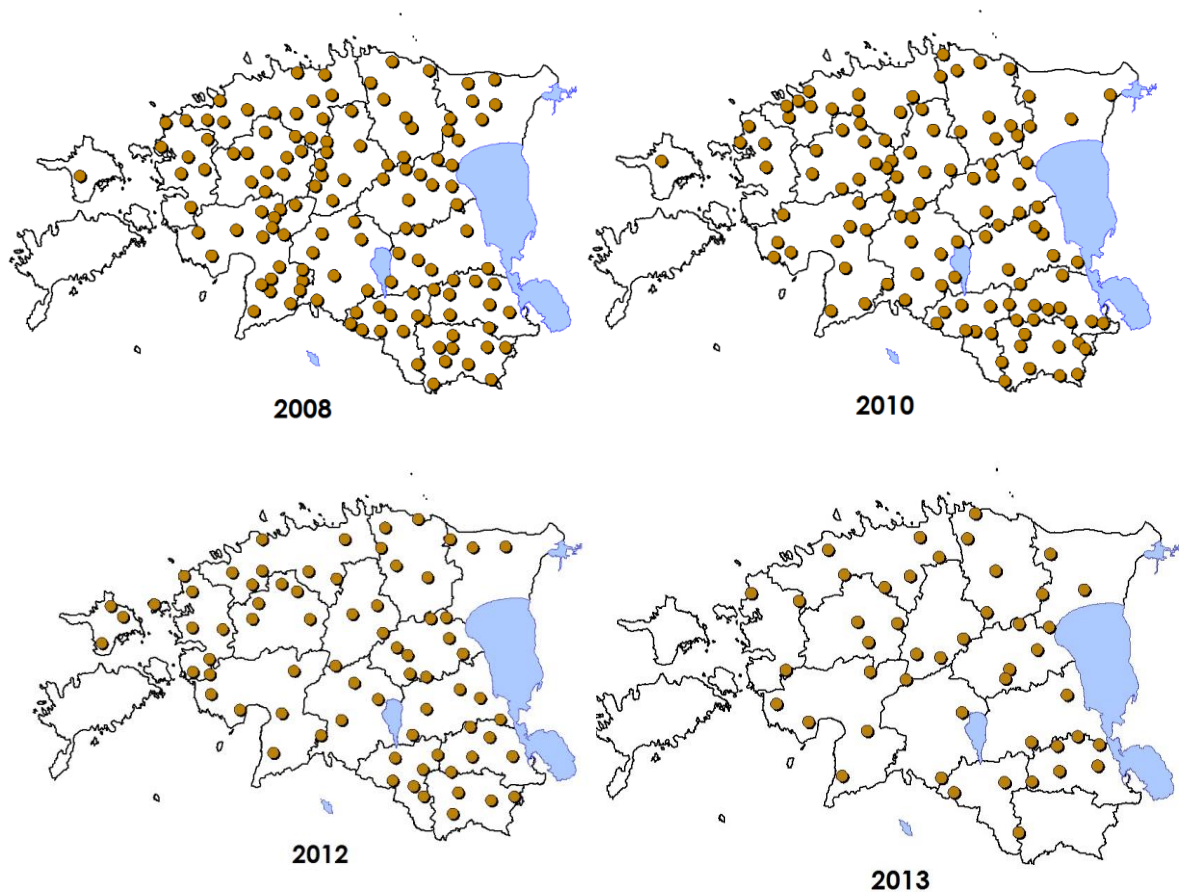
Maakond County	Pesakondade arv No. of reproductive females			Pesakondade arvu muutus Change in no. of reproductive females	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)
	2011	2012	2013		2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014			
Harjumaa	8	7	6	-	8	7	1	-85,7	0,134	0,076	0,076	0,111	46,4	0,06	-
Hiiumaa	3	3	?	?	1	2	1	-50,0	0,102	0,071					
Ida-Virumaa	5	3	3	=	4	5	1	-80,0	0,056	0,039	0,040	0,047	18,2	0,01	-
Jõgevamaa	7	7	5	-	8	7	0	-100,0	0,117	0,110	0,048	0,021	-57,2	-0,05	=
Järvamaa	8	4	3	-	9	6	0	-100,0	0,058	0,040	0,049	0,118	137,6	0,09	-
Läänemaa	10	8	3	-	5	10	1	-90,0	0,252	0,128	0,135	0,162	20,6	0,05	-
Lääne-Virumaa	7	5	4	-	9	6	1	-83,3	0,045	0,060	0,048	0,052	8,5	0,01	-
Põlvamaa	5	4	6	+	7	4	1	-75,0	0,079	0,063					-
Pärnumaa	14	6	5	-	7	12	1	-91,7	0,099	0,065	0,040	0,000	-100,0	-0,11	-
Raplamaa	8	5	3	-	8	7	2	-71,4	0,145	0,049	0,025	0,064	153,8	0,10	-
Saaremaa	0	0	0	=	0	0	0		0,006	0,000	0,000	0,000	0,00	0,00	-
Tartumaa	6	6	2	-	5	5	2	-60,0	0,049	0,045	0,008	0,095	1030,7	0,15	=
Valgamaa	7	6	4	-	11	4	2	-50,0	0,057	0,026	0,000	0,000			-
Vijandimaa	7	3	2	-	8	5	1	-80,0	0,087	0,057	0,042	0,075	80,0	0,13	-
Võrumaa	8	5	?	?	10	7	2	-71,4	0,092	0,057					+
Kokku (Total)	103	72	46	-	100	87	16	-81,6	0,092	0,058	0,048	0,075	55,6	0,05	-

Seire andmetel oli 2013. aastal sügisel Eestis vaid 46 ilvese pesakonda. Siiski tuleb siinkohal mainida, et pesakondade arvu kohta hinnangu andmiseks kogutavad vaatlusandmed puudusid täielikult Hiiumaalt ning Võrumaalt olid need olemas vaid Koemetsa jahipiirkonnast. Arvestades Võrumaa jahimeeste arvukushinnanguid, suhteliselt head toidubaasi metskitse näol ning naabermaakonnas Põlvamaal Eestis ainsana väljendunud pesakondade arvu positiivset trendi, võiks eeldada pigem pesakondade arvu kasvu ka seal. Samuti võis osades teistes maakondades, kus vaatlusi tehti kas kehvade lumeolude tõttu või mõnel muul põhjusel suhteliselt tagasihoidlikult, mõni ilvesepesakond

jääda vaatluste alt välja. Samas, viimasel kahel aastal GPS-GSM jälgimisseadmetega varustatud ja jälgitud kolme täiskasvanud emalvese territooriumid on olnud keskmiselt suurusega 200 (157-233, 100 % MCP) km² ning nad on jälgi teinud keskmiselt viies (4-6) erinevas jahipiirkonnas. Seetõttu on isegi osades jahipiirkondades vaatluse tegemata jätmise korral nende fikseerimine teistel aladel siiski väga tõenäoline.

On usutav, et möödunud aastal siginud emalveste tegelik arv oli Eestis siiski pigem pisut üle, kui alla viiekümne. 2012. a oli seireandmetel ilvese pesakondi 72 ning selgelt liiga optimistlikult määratud küttemismahu juures prognoositi 2013. aasta pesakondade arvu langust vahemikku 53-57. Kuna selline arvukus on juba alla suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskavaga määratud absoluutset miinimumi, määratigi möödunud jahihooajaks vaid sümboolne küttemislimiit (20), mille realiseerimise korral peaks pesakondade arv 2014. aasta sügiseks olema tõusnud vähemalt 66-ni.

Ilvese pesakonnad aastatel 2008, 2010, 2012 ja 2013.
Lynx reproductions in 2008, 2010, 2012 and 2013.

Arvukuse langemist alla soovitud määra ei osatud ette prognoosida, vastasel korral oleks küttemislimiit olnud madalam juba aastal 2012. Vähenenud juurdekasvu (vähenenud

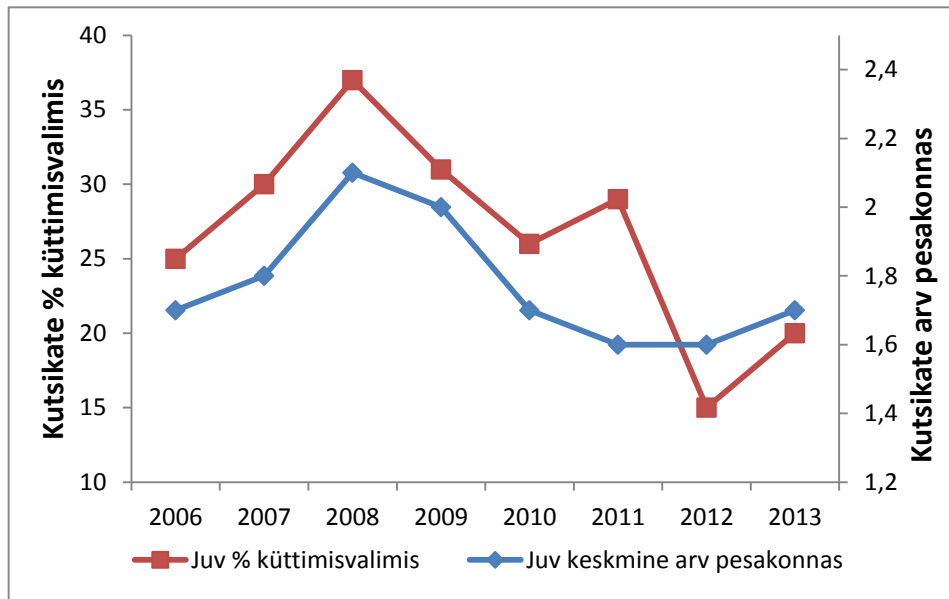
sündivate kutsikate arv ja suurenenud kutsikate suremus) tingimustes väljendus arvukuse langus mõningase hilinemisega – väiksema kutsikate osakaalu juures kütiti suhteliselt enam täiskasvanud sigimisealisi isendeid ning samas olid sigimisikka jõudvad põlvkonnad populatsiooni taastootmiseks liiga nõrgad. Sellise harjumatu madala juurdekasvuvõimega populatsiooni ohjamise suunamisel saigi üleküttimine võimalikuks osutada. Ilvese juurdekasvu järsu languse põhjustas toidubaasi (metskitse) järsk halvenemine aastal 2010, mil emalvesed ei suutnud enam oma järglasi piisava hulga toiduga varustada.

Ilvese madalat arvukust kinnitab ka ilvese telemeetrilise uuringu tulemused. Kui ilvese arvukuse kõrgajal aastatel 2008-2010 jälgitud täiskasvanud isaste ilveste territooriumite keskmine suurus oli 180 (149-230, 100 % MCP, n=5) km², siis tänavu jälgitavate isaste elualade suurus on keskmiselt 800 (741-851, n=2) km². Kuna samast soost täiskasvanud isendite territooriumid omavahel ei kattu, mahuks sellise territooriumi suurusega täiskasvanud isaseid ilveseid Eestisse kokku vaevalt 50. Kuna isaseid ja emaseid on populatsioonis enam-vähem võrdselt, võibki arvata, et samas suurusjärgus on meil ka täiskasvanud emaseid.

Kui sigivate emaste arv oli möödunud aastal väga väike, siis tänavukevadine populatsiooni üldarvukus oli juba võrreldes 2013. a kevadega suurenenud. Seda tingis asjaolu, et nõrga küttimissurve tõttu ületas juurdekasv möödunud aastal üle pika aja taas suremuse. Mainitud arvukuse tõusu väljendab hästi ka ruutloenduse jäljeindeks.

Positiivsena võib välja tuua ka ühe juurdekasvunäitaja paranemise võrreldes varasemate aastatega. Kuigi sigivaid emaseid oli vähem, oli pisut suurenenud pesakonna keskmine suurus. Seda väljendab nii kutsikate osakaal küttimisvalimis kui ka jahimeeste vaatlustest saadud info. Pesakonna keskmise suuruse kasv viitab selgelt taastuma hakanud toidubaasile, milleks on metskitse asurkond.

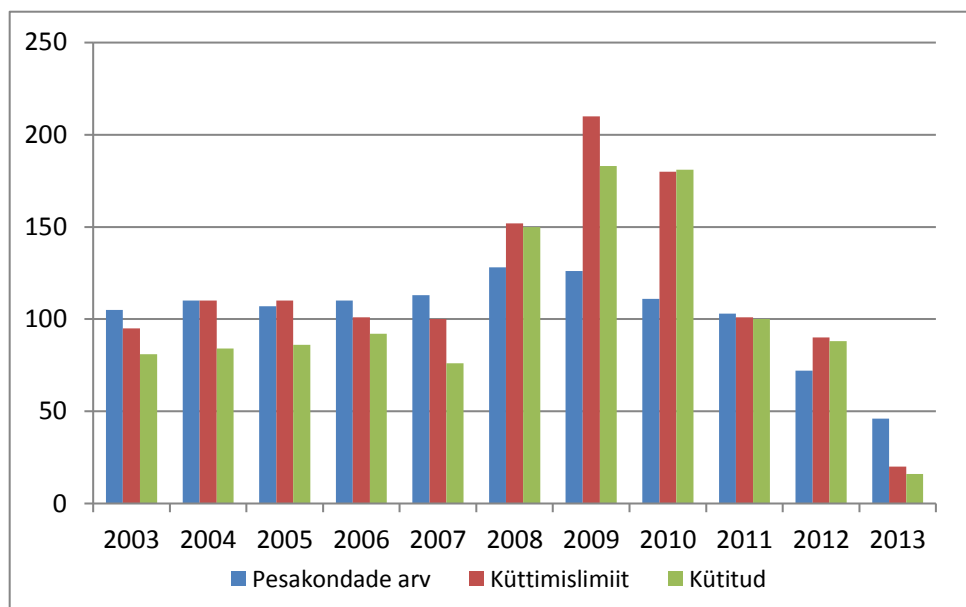
Kui rääkida populatsiooni üldarvukusest, siis 2013. a kevadel võis see olla ca 220 ning tänavu kevadel ca 260, tänavu sügiseks võiks see aga sündinud poegade lisandumisel olla ca 350. Võrdluseks olgu välja toodud, et ilvese viimasel kõrgajal (2008-2009) võis tema sügisene arvukus küündida 800-900 isendini.

Kutsikate osakaal kütitud ilveste seas ja pesakonna keskmine suurus vaatluste põhjal aastatel 2006 – 2013.

Proportion of juveniles among hunted individuals (red) and average litter size of lynx (blue) in 2006 - 2013.

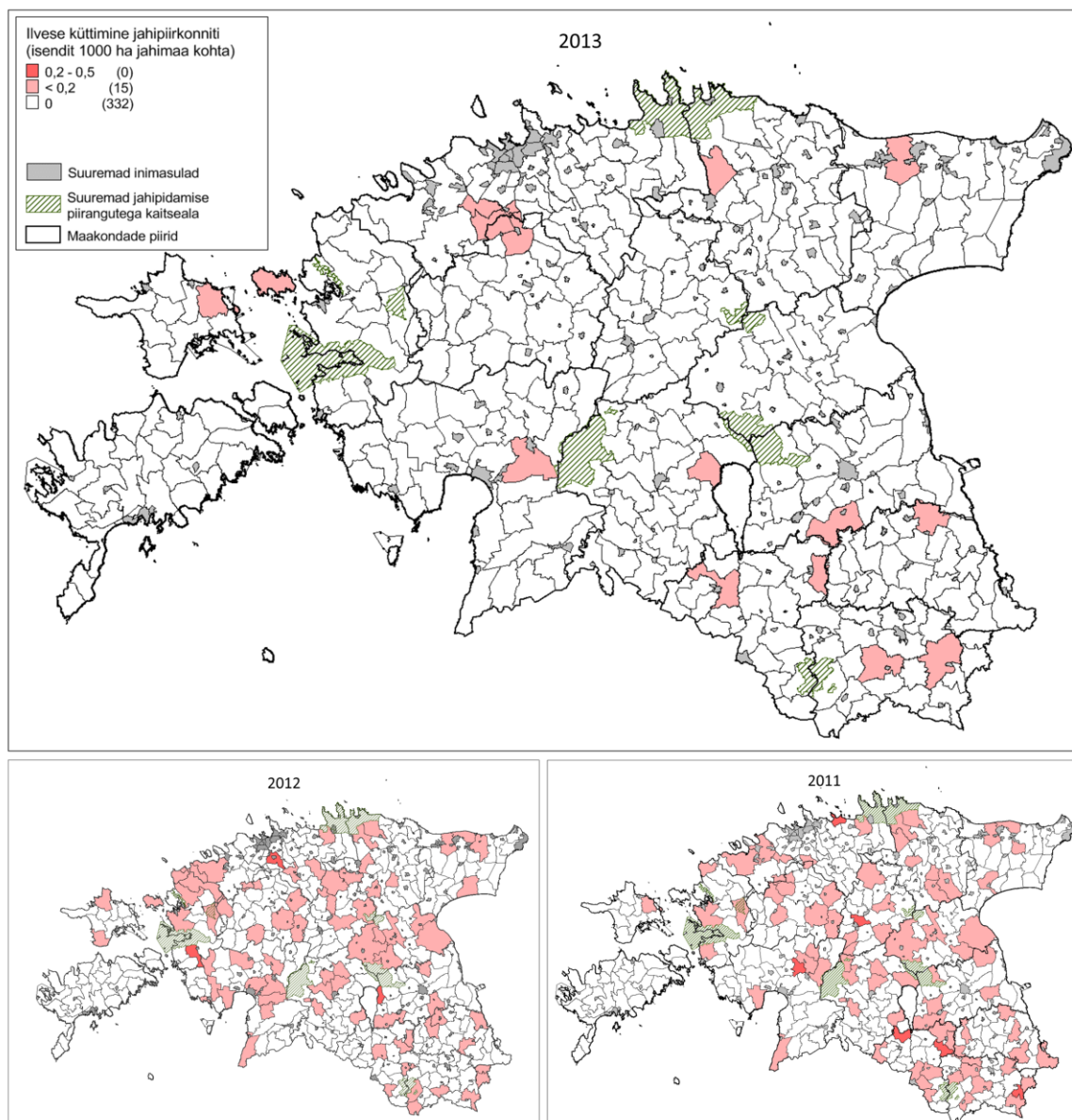
2013. aasta jahihooajal kütiti Eestis kokku 16 ilvest ning lisaks neile veel kaks kärntõbe põdevat isendit erilubadega 2013. a märtsikuus. Limiidi suuruseks oli 20, kuid Järvamaa ja Jõgevamaa jahindusnõukogud otsustasid ilveseid mitte kütida. Aastatel 2012, 2011 ja 2010 kütiti vastavalt 87, 100 ja 181 isendit.

Ilvese pesakondade arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003 - 2012.
Number of lynx reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003 - 2013.

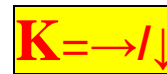
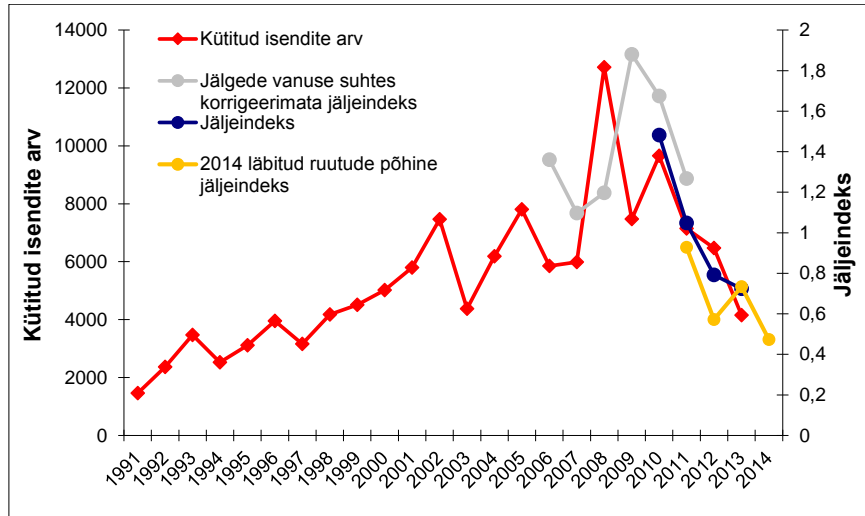
Tänavuste seireandmete kaasamisel tehtud arvutused näitavad, et isegi 20 isendiline limiit oli möödunud hooajal liiast ning küttimise oleks võinud sarnaselt Järva- ja Jõgevamaaga üldse ära jätta. Kuigi küttimismaht oli piisavalt väike, et viia ilvese arvukus langustrendist tõusutrendi, ei saavuta pesakondade arv tänavu tõenäoliselt veel soovitud miinimumtaset 66, vaid jääb sellest madalamaks (58-64). Mainitud arvutuste aluseks ei ole võetud seireandmetest saadud pesakondade arvu 46, vaid mõneti realistlikumat, kuid samas osaliselt oletustele põhinevat arvu 55.

Tänavu puudub ilvese arvukuse regulatsiooniks igasugune ökoloogiline vajadus ning küttimise põhjus saab olla vaid sotsiaal-poliitiline. Igal juhul tuleb olemasolevat olukorda arvestades ilvese küttimisse suhtuda eeloleval hooajal jätkuvalt äärmise ettevaatlikkusega. Seetõttu saab tänavune küttimislimiit olema juhul, kui seda üldse vajalikuks peetakse, taas sümboolne, piirdudes maksimaalselt paarikümne isendiga. Ilvese detailne küttimisettepanek esitatakse enne eelolevat jahihooaega käesoleva aruande lisana.

Hunting of lynx (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

REBANE (*Vulpes vulpes*)

Rebase küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of red fox hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

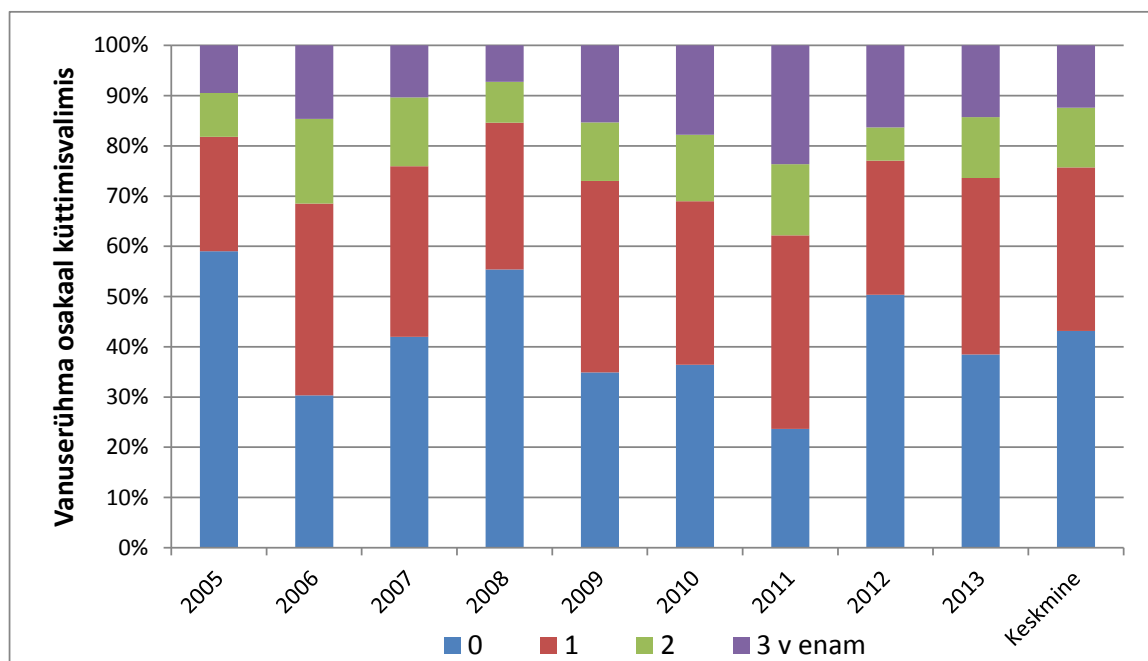
Rebase arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (R _t) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	507	466	310	-33,5	0,66	0,71	0,74	0,56	-23,2	-0,13	--	→
Hiumaa	278	245	149	-39,2	0,71	0,66					--	→
Ida-Virumaa	251	215	108	-49,8	0,46	0,56	0,53	0,19	-65,2	-0,32	--	→
Jõgevamaa	334	330	260	-21,2	0,83	0,66	0,60	0,62	4,6	0,04	-	→
Järvamaa	321	331	265	-19,9	0,61	0,66	0,58	0,30	-47,6	-0,25	--	→
Läänemaa	374	264	145	-45,1	0,92	0,94	0,97	0,38	-61,1	-0,42	--	→
Lääne-Virumaa	472	443	300	-32,3	0,59	1,02	0,63	0,37	-41,8	-0,26	-	→
Põlvamaa	424	329	229	-30,4	0,80	0,69					--	→
Pärnumaa	638	522	320	-38,7	1,29	0,40	0,56	0,14	-75,1	-0,36	--	→
Raplamaa	399	428	187	-56,3	0,68	0,52	0,51	0,48	-5,4	-0,08	--	→
Saaremaa	1179	1137	671	-41,0	1,11	1,07	1,60	0,82	-48,6	-0,39	--	→
Tartumaa	538	454	315	-30,6	0,98	0,81	0,91	0,62	-31,5	-0,18	--	→
Valgamaa	382	416	206	-50,5	0,58	0,38					--	→
Viljandimaa	603	532	417	-21,6	0,60	0,54	0,71	0,56	-20,4	-0,14	--	→
Võrumaa	444	362	272	-24,9	0,90	1,25					--	→
Kokku Total	7144	6474	4154	-35,8	0,79	0,72	0,73	0,47	-35,3	-0,20	--	→

Kõik jälgitavad näitajad, ruutloenduse jäljeindeks, jahimeeste hinnang arvukuse muutusele ja küttimismahut, näitavad rebase arvukuse jätkuvat olulist langust. Peamisteks põhjusteks saab siin pidada 2009/2010 ja 2010/2011 raskete talvede tagajärgi koos neil aastatel laialt levinud kärntõvega, mis arvukuse olulisel määral alla viis. Sellele järgnenud küllaltki tugev küttimissurve, ilvese poolne kisklussurve ning kärntõve jätkuv levik ei ole lasknud hoolimata suhteliselt soodsatest talvedest arvukusel veel tõusma hakata. Lisaks

sellele võib rebase arvukuse taastumise piduriks olla ka metskitse madal arvukus. Nimelt võivad metskitse talled saakloomadena olla poegade kasvatamise perioodil suureks abiks tugeva pesakonna üleskasvatamisel ning seda ei suuda täies ulatuses kompenseerida väiksemad saakloomad. Metskitse olulisust rebase suvises saagis näitab Rootsis tehtud uuring, kus metskitse tallede suremus esimese kahe elukuu jooksul oli 51-52 % ning sellest 88 % moodustas rebase kisklus. Sellisel puhul on rebane ilvesele tõsine toidukonkurent ning tema murdmine gildisese kiskluse mõistes igati põhjendatud.

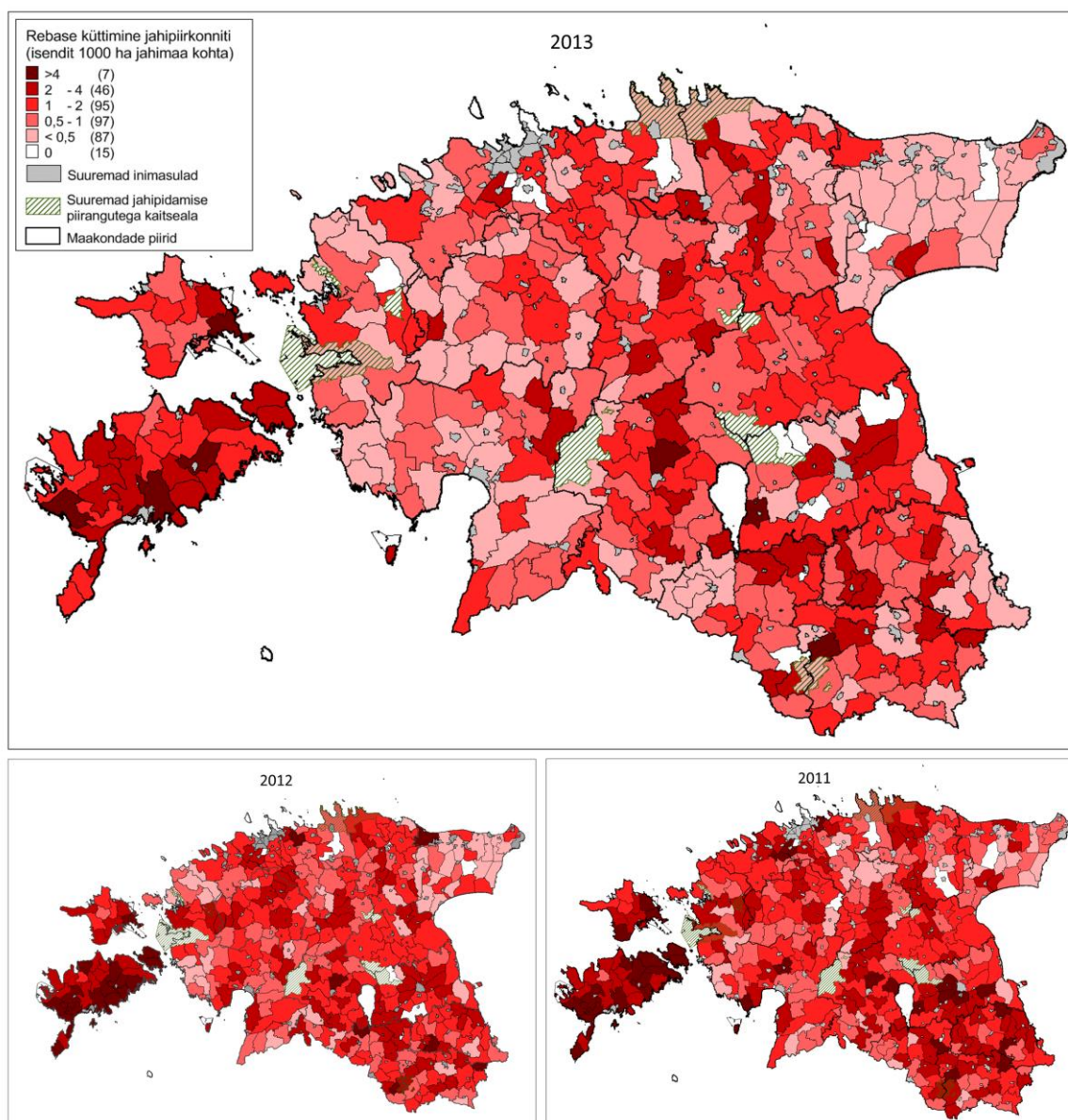
2012. a paranenud rebase juurdekasvunäitajad (Veterinaar- ja Toiduameti poolt marutaudivastase metsloomade suukaudse vaktsineerimise programmi raames kogutud isendite vanuse analüüsist saadud kutsikate osakaal valimis) olid 2013. a taas langenud pikema aegrea keskmisest allapoole. Peamist põhjusena võiks siin näha aastal 2012 mõnevõrra taandunud, kuid aastal 2013 taas laiemalt levinud kärntõbe. Rebane tundub olevat kärntõve suhtes hundist märgatavalt tundlikum, mistõttu avaldub tõve mõju juba sama aasta juurdekasvunäitajatele kutsikate suurenenud suremuse kaudu.

Kütitud rebaste vanuseline struktuur aastatel 2005 - 2013 (Andmed: Veterinaar- ja Toiduamet).

Age structure of hunted red fox in 2005 - 2013.

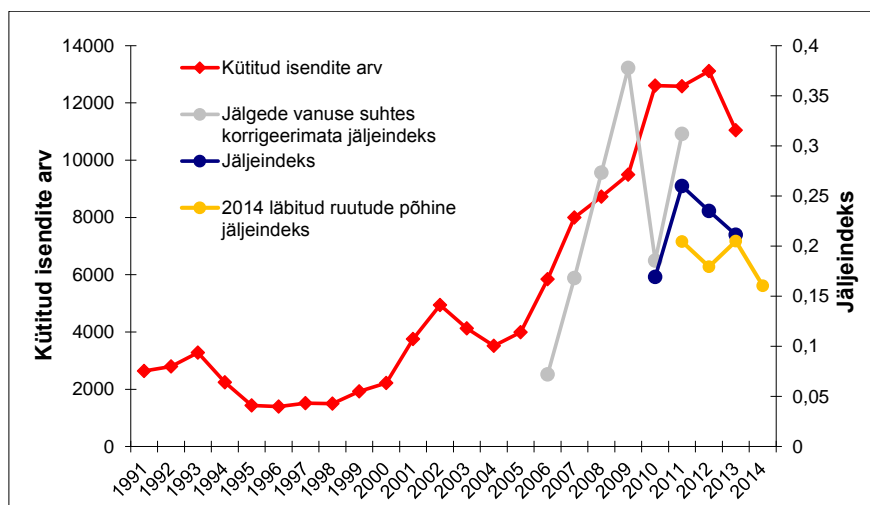
Olemasolevate andmete põhjal ei ole ette näha arvukuse arvestatavat tõusu veel ka tänavu. Siiski ei ole rebase asurkond veel seisundis, mis eeldaks mingite kaitsemeetmete rakendamist ning seetõttu võib kütimist jätkata eelmise aastaga samade põhimõtete alusel.

Hunting of red fox (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

KÄHRIKKOER (*Nyctereutes procyonoides*)

Kährikkoera küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

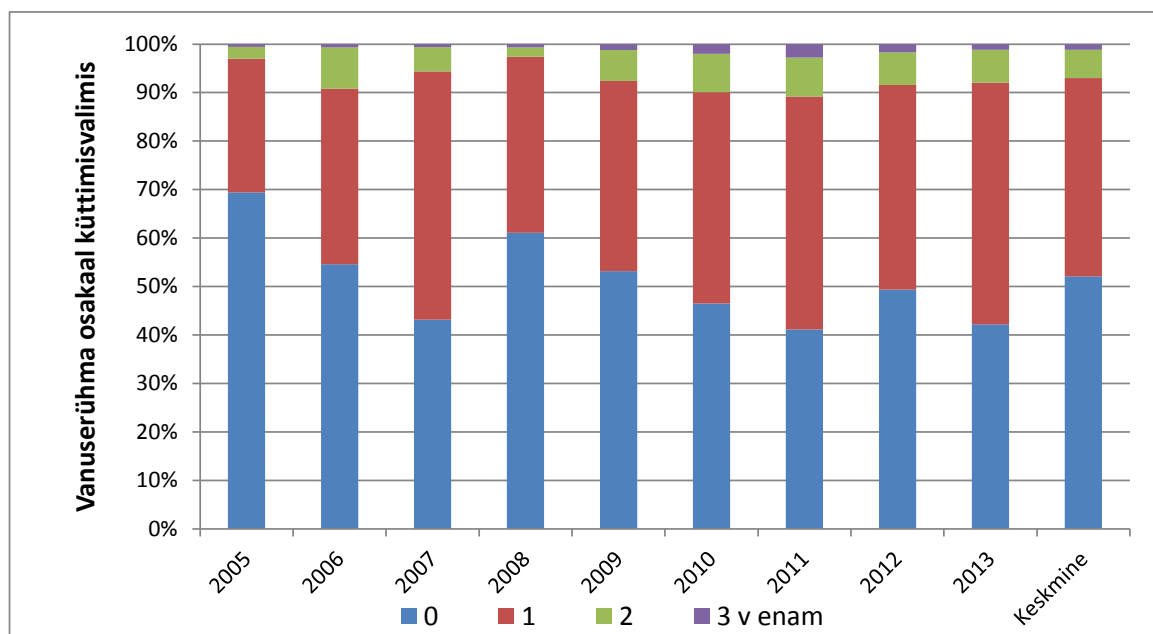
The number of raccoon dog hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Kährikkoera arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (R _t) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	809	1031	857	-16,9	0,14	0,13	0,09	0,16	83,9	0,12	+	↑
Hiiumaa	695	911	1011	11,0	0,15	0,16					+	↑
Ida-Virumaa	466	408	431	5,6	0,15	0,07	0,11	0,27	148,1	0,19	+	↑
Jõgevamaa	556	494	627	26,9	0,15	0,16	0,20	0,21	7,0	0,08	-	→↑
Järvamaa	1061	773	753	-2,6	0,59	0,26	0,23	0,13	-40,9	-0,11	--	→↑
Läänemaa	1695	1527	1007	-34,1	0,53	0,66	0,38	0,24	-37,1	-0,17	--	→↑
Lääne-Virumaa	817	881	823	-6,6	0,07	0,12	0,06	0,08	36,0	0,06	+	↑
Põlvamaa	244	283	264	-6,7	0,09	0,07					-	→↑
Pärnumaa	1705	1854	1407	-24,1	0,55	0,48	0,13	0,14	12,7	0,01	-	→↑
Raplamaa	945	1147	658	-42,6	0,32	0,23	0,21	0,15	-26,2	-0,06	-	→↑
Saaremaa	1387	1608	1149	-28,5	0,17	0,37	1,22	0,18	-85,5	-0,68	--	→↑
Tartumaa	559	443	487	9,9	0,10	0,14	0,18	0,05	-72,8	-0,23	-	→↑
Valgamaa	372	509	319	-37,3	0,05	0,04					=	↑
Viljandimaa	921	883	829	-6,1	0,24	0,14	0,25	0,22	-10,1	-0,14	-	→↑
Võrumaa	345	359	421	17,3	0,05	0,10					=	↑
Kokku Total	12577	13111	11043	-15,8	0,24	0,21	0,21	0,16	-20,6	-0,01	-	→↑

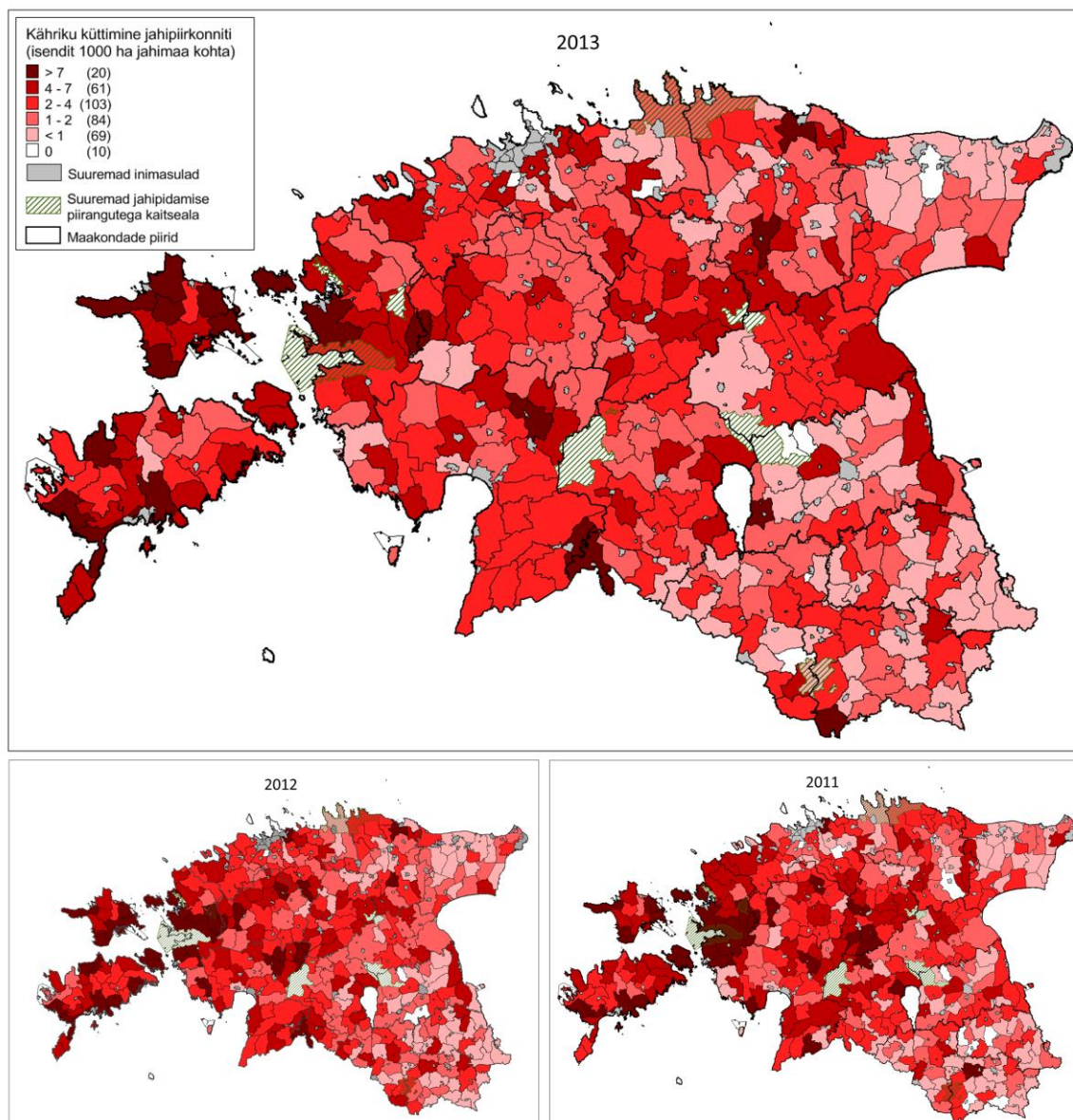
Kährikkoera arvukus tõusis pidevalt aastatel 2005 - 2011 ning on alates 2011. aastast jäänud püsima küllaltki kõrgele tasemele. Kergele langustrendile viitavad vaid möödunud hooaja andmed ning seda väljendavad nii kütitud isendite hulk, jahimeeste hinnangud kui ka ruutloenduse jäljeindeks. Viimast ei saa siiski kähriku puhul väga usaldusväärseks näitajaks pidada, kuna nende liikuvus sõltub suures ulatuses loenduse ajal valitsevast ilmastikust. Kähriku juurdekasvunäitajad (Veterinaar- ja Toiduameti poolt marutaudivastase metsloomade suukaudse vaktsineerimise programmi raames kogutud isendite vanuse analüüsist saadud kutsikate osakaal valimis) on peale 2012. a kerget tõusu

taas langenud. Ka siin võib, sarnaselt rebasega, näha seost kärntõve levikuga, mis samuti asurkonna juurdekasvule juba samal aastal kutsikate suurenenud suremuse kaudu mõju avaldab.

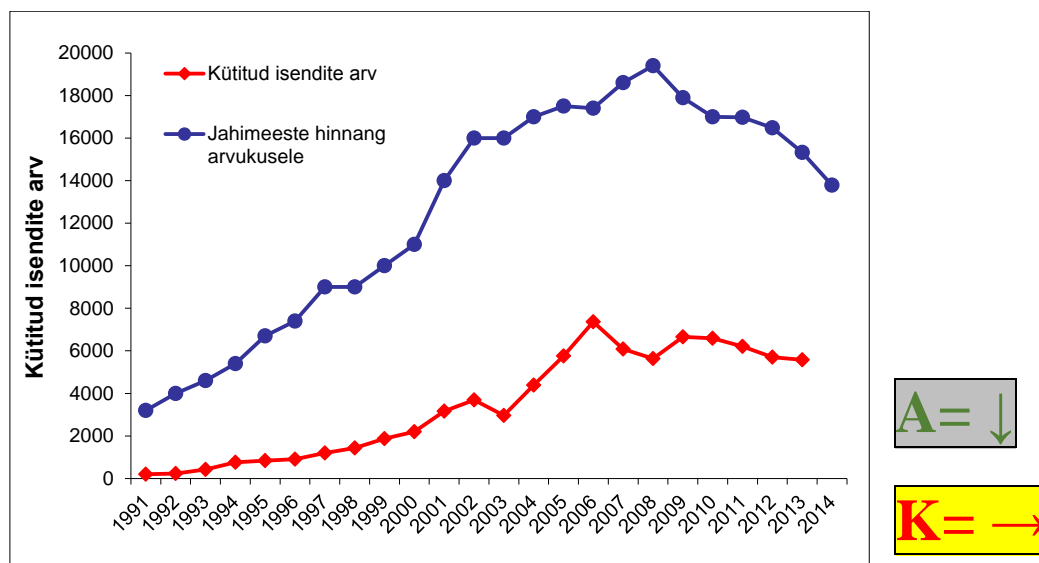
Kütitud kährikkoerte vanuseline struktuur aastatel 2005 - 2013 (Andmed: Veterinaar- ja Toiduamet). *Age structure of hunted raccoon dog in 2005-2013.*

Kähriku asurkonna arvukuse suurenemise pidurdumisele on lisaks kõrge asustustihedusega populatsioonis laialt levinud kärntõvele ka mõned pikaleveninud talved ning jätkuvalt intensiivne kütmine. Igal juhul tuleks 2013. aastal kähriku kütmist jätkata vähemalt sama intensiivselt kui eelmisel jahihooajal. Kastlõksudega on püük efektiivsem alates augustist, mil noorloomad on iseseisvunud, liiguvad intensiivselt uute elupaikade otsinguil (hajumisränne), toituvad aktiivselt ning on lõksude suhtes vähem pelglikud, kui vanemad loomad. Arvukuse vähendamiseks efektiivsem kütmissaeg on aga kevad-talvel, mil looduslik suremus on oma põhitöö juba teinud ja talve üle elanud isendid hakkavad peagi sigima. Kährik on Eestis ebasoovitav võõrliik, mistõttu olenemata asurkonna seisundist mingeid kaitsemeetmeid tema puhul rakendada ei hakata.

Hunting of raccoon dog (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

KOBRAS (*Castor fiber*)

Kopra küttimine aastatel 1991 – 2013 ning jahipiirkondade kasutajate hinnang arvukusele ajavahemikus 1991–2014.

The number of beavers hunted in 1991 – 2013 and number of beavers by hunters estimation 1991 - 2014.

Kopra küttimise ja loenduse andmed ning jahimeeste poolt antud 2013. aasta arvukuse muutus maakonniti võrreldes eelneva aastaga ning küttimissoovitus 2013. aasta jahihooajaks. Küttimismahu ja arvukuse muutus üldloenduse järgi on esitatud protsentides võrreldes eelneva aastaga.

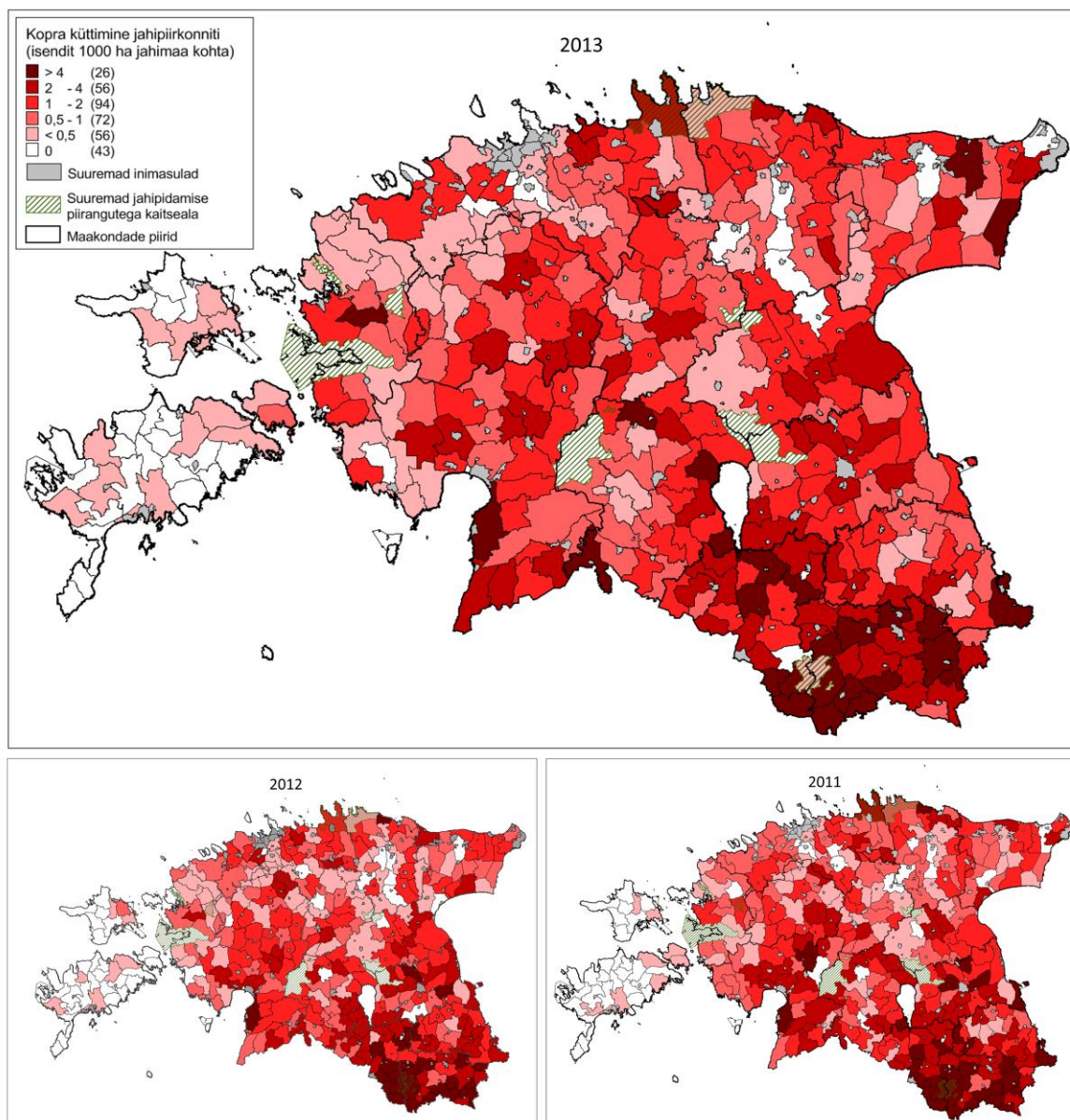
Maakond <i>County</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jahimeeste hinnang arvukusele <i>Hunters estimation (n)</i>			Arvukuse hinnangu muutus (%) <i>Change in hunters estimation (%)</i>	Küttimissoovitus <i>Suggestion for quota in 2014</i>
	2011	2012	2013		2012	2013	2014		
Harjumaa	344	327	320	-2,1	1230	1130	1176	4,1	→/↑
Hiiumaa	4	9	8	-11,1	20	16	16	0,0	→
Ida-Virumaa	291	290	389	34,1	1270	1180	1062	-10,0	→
Jõgevamaa	252	257	287	11,7	1170	1164	1037	-10,9	→
Järvamaa	221	198	276	39,4	690	667	485	-27,3	→
Läänemaa	117	115	164	42,6	750	740	691	-6,6	→
Lääne-Virumaa	332	267	285	6,7	1050	848	768	-9,4	→
Põlvamaa	432	452	332	-26,5	960	970	956	-1,4	→/↑
Pärnumaa	812	648	652	0,6	1840	1381	1174	-15,0	→
Raplamaa	321	273	360	31,9	1070	945	868	-8,1	→
Saaremaa	18	14	30	114,3	60	36	51	41,7	→
Tartumaa	633	493	441	-10,5	1380	1332	1223	-8,2	→
Valgamaa	942	1012	729	-28,0	1210	1172	1070	-8,7	→
Viljandimaa	424	399	494	23,8	1810	1655	1371	-17,2	→
Võrumaa	1067	946	805	-14,9	1970	2092	1841	-12,0	→
Kokku Total	6210	5700	5572	-2,2	16480	15328	13789	-10,0	→

Kobras on üks neist liikidest, kelle absoluutarvukust hindavad jahimehed suhteliselt täpselt, mis võimaldab selle liigi arvukushinnanguid otseselt kasutada asurkonna suuruse hindamisel. Kopra arvukuse hindamise suhteliselt väikest viga saab põhjendada sellega, et mitte ei üritata loendada isendeid, vaid tegevusjälgede järgi erinevaid kolooniaid (pesakondi) ning nende hulga kaudu tuletatakse siis üldarvukus. 2011. a tehtud kopra pesakondade kontrollloendus näitas jahimeeste hinnangute veaks keskmiselt 13,5 %, mis

ei ole sugugi suur. Üksikisendite kokku lugemise üritamine annaks kindlasti oluliselt ebatäpsema tulemuse.

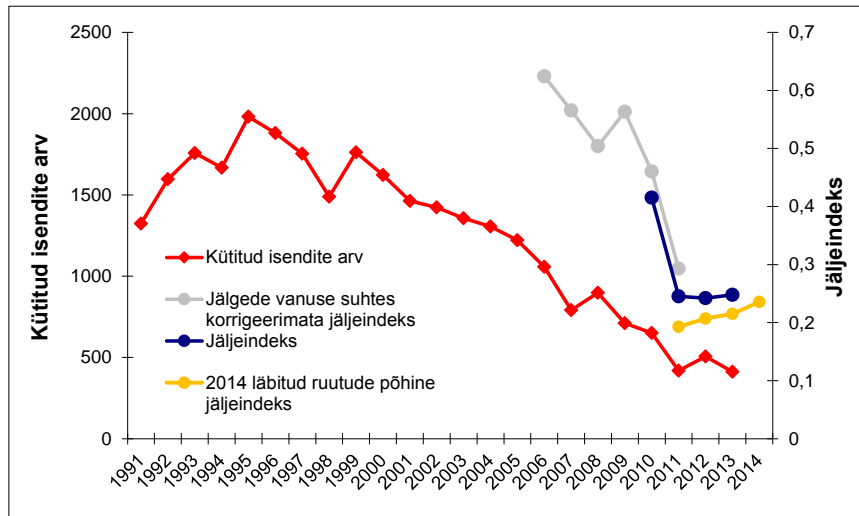
Pärast arvukuse kõrgseisu aastatel 2006 - 2008 on see olnud tagasihoidlikus, kuid pidevas langustrendis. Kerge langus on tõenäoliselt tingitud peamiselt varasematest rasketest talvedest, suhteliselt stabiilselt püsinud küttimissurve ja suurenenud kisklussurve nii hundi kui ka ilvese poolt.

Arvestades siiski jätkuvat kopra suhteliselt kõrget arvukust ning vähendamaks tema tekitatud kahjustusi, tuleks küttimist jätkata möödunud aastaga enam-vähem sama intensiivsusega. Küttimisel peaks aga veelgi enam keskenduma neile pesakondadele, kes elavad väiksemates vooluveekogudes, millele nad tamme ehitavad ning millega kaasneb metsa- või põllumaade üleujutus või takistus kalade kudemisrändele. Suuremates looduslikes veekogudes võiks neid aga pigem hoida või siis küttida mitte üle juurdekasvumäära.

Hunting of Eurasian beaver (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

HALLJÄNES (*Lepus europaeus*)

A = → / ↑

K = →

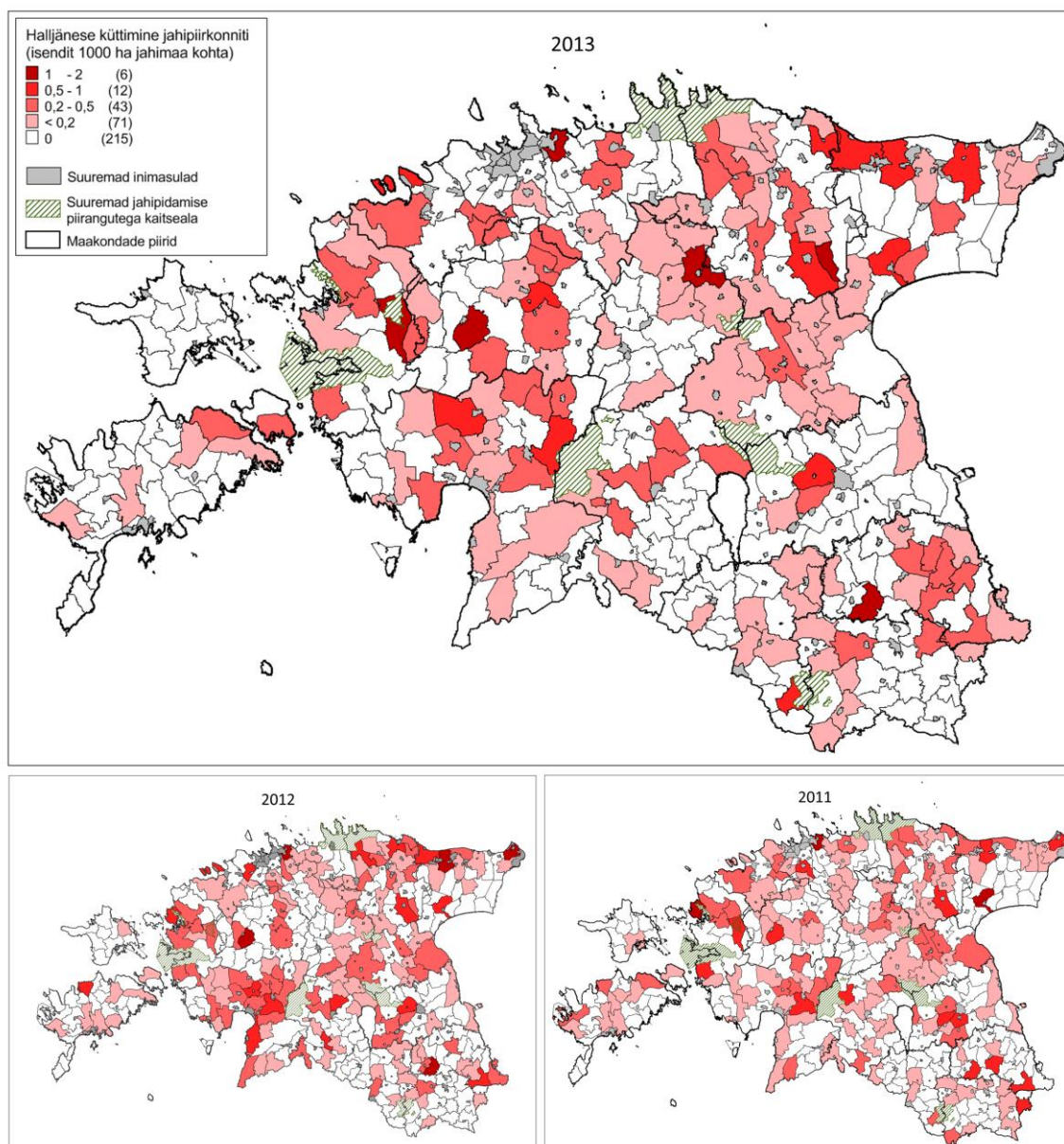
Halljänes küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of brown hare hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Halljänes arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (R _t) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	42	35	33	-5,7	0,19	0,27	0,21	0,29	37,5	0,09	+	→
Hiiumaa	1	1	0	-100,0	0,01	0,01					-	→
Ida-Virumaa	48	65	41	-36,9	0,10	0,09	0,17	0,11	-36,7	-0,11	+	→
Jõgevamaa	42	38	22	-42,1	0,27	0,41	0,06	0,09	67,4	0,13	=	→
Järvamaa	16	18	27	50,0	0,15	0,26	0,19	0,18	-7,8	-0,12	++	→
Läänemaa	37	36	32	-11,1	0,43	0,41	0,14	0,30	106,7	0,13	=	→
Lääne-Virumaa	46	63	52	-17,5	0,25	0,30	0,29	0,12	-58,1	-0,25	++	→
Põlvamaa	21	36	30	-16,7	0,31	0,41					++	→
Pänumaa	56	94	58	-38,3	0,36	0,11	0,16	0,68	338,4	0,60	+	→
Raplamaa	18	29	48	65,5	0,25	0,24	0,22	0,41	87,1	0,24	+	→
Saaremaa	18	16	10	-37,5	0,16	0,22	0,16	0,08	-47,8	-0,13	+	→
Tartumaa	27	25	13	-48,0	0,15	0,23	0,44	0,14	-68,6	-0,28	=	→
Valgamaa	6	6	12	100,0	0,14	0,09					+	→
Viljandimaa	22	34	21	-38,2	0,29	0,23	0,17	0,25	49,7	0,02	+	→
Võrumaa	19	10	13	30,0	0,43	0,46					+	→
Kokku Total	419	506	412	-18,6	0,24	0,25	0,21	0,24	11,4	0,00	+	→

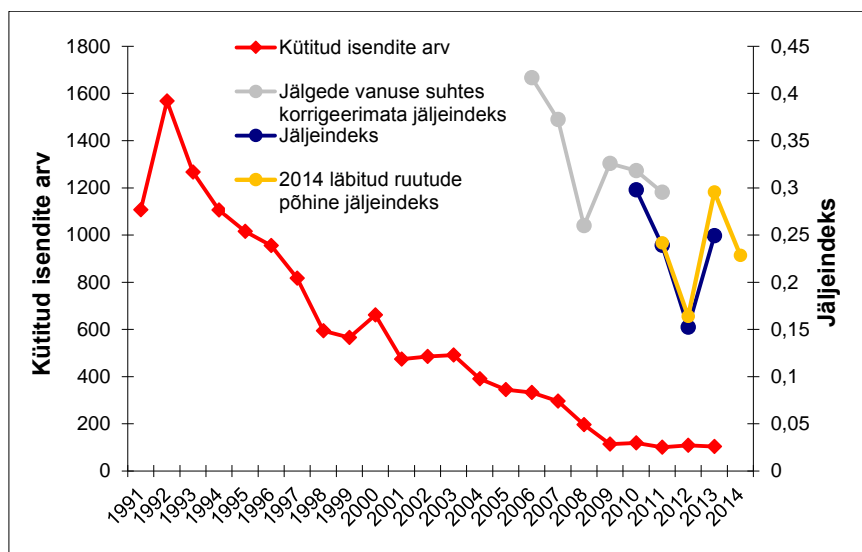
Nii ruutloenduse kui ka jahimeeste hinnangul on halljänes arvukuse pikaajaline langus 2011. aastast pidurdunud ning väljendab viimasel paaril aastal kerget tõusutendentsi. Pikemat aegrida jälgides on aga kõik seirenäitajad siiski jätkuvalt väga madalal tasemel. Seoses praeguse rebase asurkonna suhteliselt madala arvukusega võib lühemas perspektiivis prognoosida jänes juurdekasvu jätkuvat paranemist ja arvukuse suurenemist. Kuna halljänes küttimine omab tema suremuses marginaalset tähtsust, võib seda jätkata sarnaselt eelneva aastaga.

Hunting of brown hare (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

VALGEJÄNES (*Lepus timidus*)

Valgejänes küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

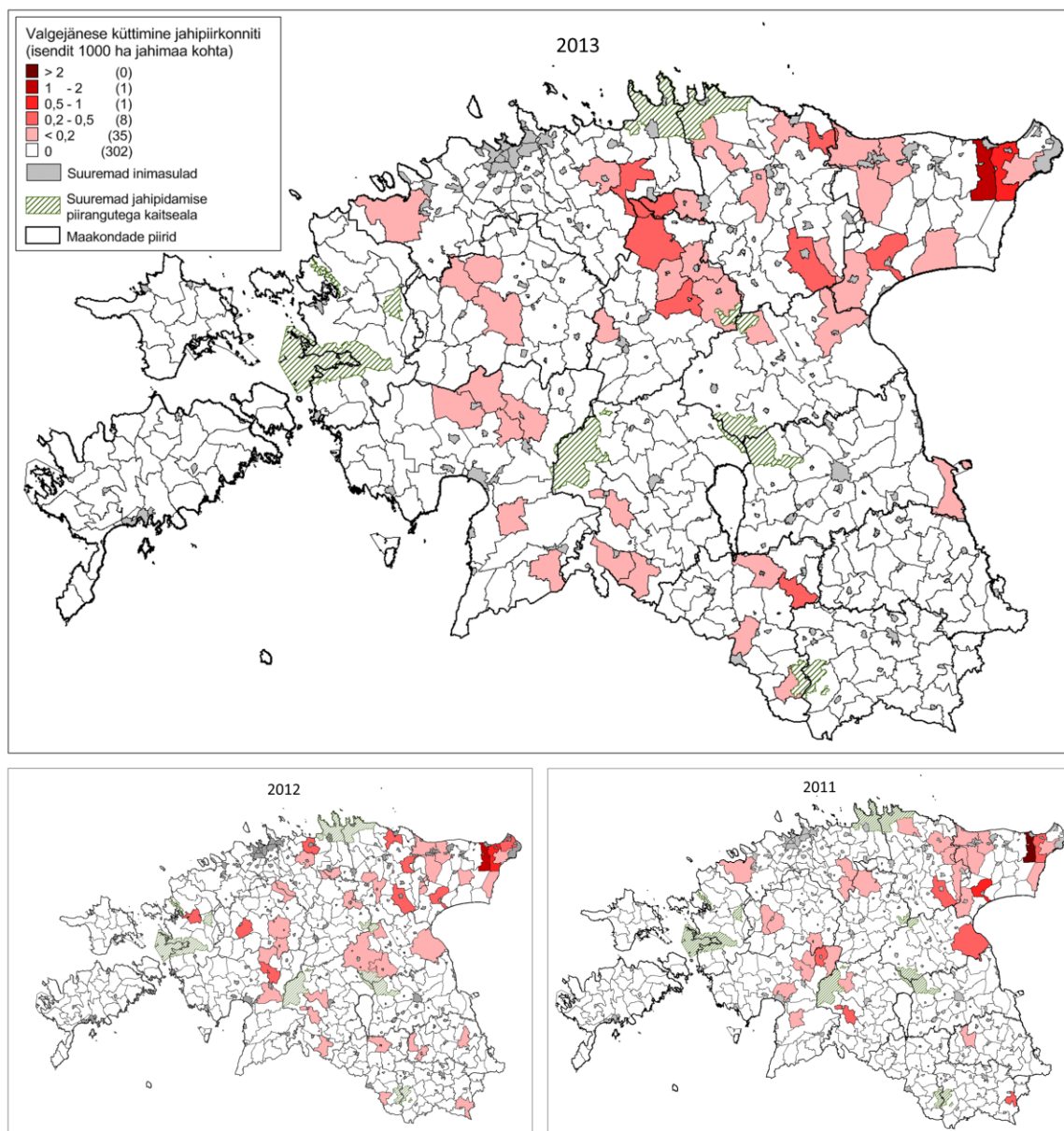
The number of mountain hare hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Valgejänes arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	4	6	5	-16,7	0,07	0,16	0,19	0,11	-42,7	-0,14	=	→
Hiumaa	0	0	0		0,04	0,05					-	→
Ida-Virumaa	49	52	43	-17,3	0,32	0,64	0,62	0,39	-36,9	-0,10	++	→
Jõgevamaa	18	8	2	-75,0	0,23	0,24	0,28	0,51	79,9	0,32	+	→
Järvamaa	2	2	19	850,0	0,18	0,31	0,29	0,25	-13,4	-0,06	=	→
Läänemaa	0	3	0	-100,0	0,06	0,10	0,15	0,00	-100,0	-0,29	=	→
Lääne-Virumaa	12	15	13	-13,3	0,24	0,50	0,50	0,30	-39,4	-0,31	+	→
Põlvamaa	1	3	0	-100,0	0,07	0,11					+	→
Pänumaa	8	6	8	33,3	0,21	0,22	0,14	0,32	133,7	0,23	+	→
Raplamaa	3	7	3	-57,1	0,22	0,22	0,22	0,19	-13,4	-0,07	+	→
Saaremaa	0	0	0		0,05	0,08	0,27	0,03	-89,9	-0,48	=	→
Tartumaa	0	0	2	+	0,06	0,29	0,07	0,06	-8,3	-0,04	=	→
Valgamaa	0	2	6	200,0	0,11	0,14					+	→
Viljandimaa	3	4	3	-25,0	0,19	0,20	0,32	0,53	64,6	0,43	=	→
Võrumaa	1	1	0	-100,0	0,14	0,32					=	→
Kokku Total	101	109	104	-4,6	0,15	0,25	0,30	0,23	-22,4	-0,10	+	→

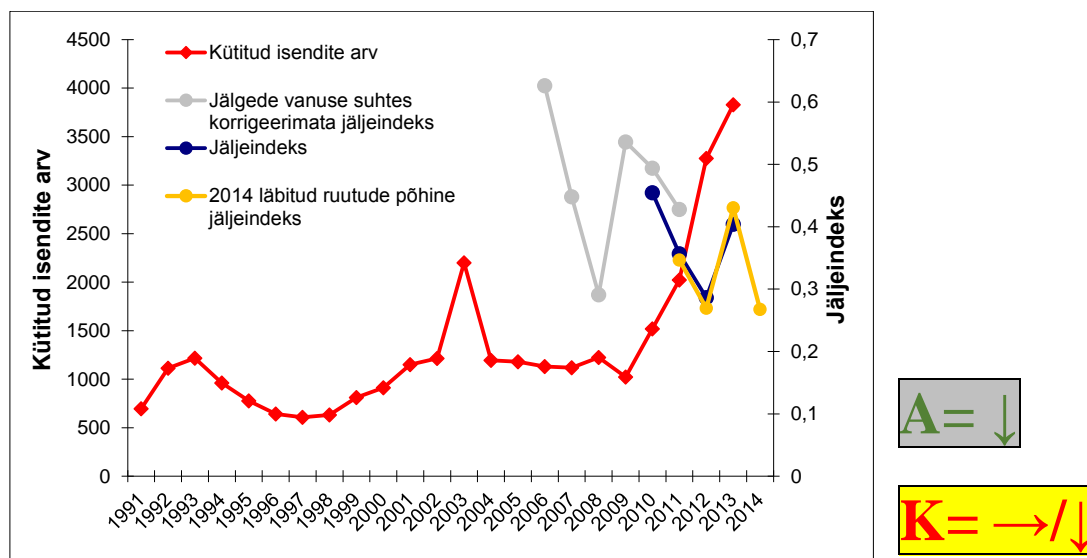
Valgejänes on üks vähestest liikidest, kelle ruutloenduse jäljeindeks ja jahimeeste hinnang arvukuse muutuse kohta annavad vastupidise tulemuse. Kui ruutloendus näitab arvukuse kergelt langust, siis jahimehed näevad seda olevat pigem tõusuteel. Küsimusele, kas selle vastuolu põhjuseks on läbitud ruutude väike arv või tõsiasi, et arvukuse muutusi märgataksegi pahatihti mõningase hilinemisega, annab loodetavasti vastuse järgmise aasta ulukiseire aruanne.

Arvestades jätkuvalt väga väikseid küttingismahte, võib küttingist tervikuna pidada selle liigi arvukusdünaamikat suunava faktorina väheoluliseks ning järgneval aastal võiks hoida liigi küttingist eelnevate aastatega sarnasel tagasihoidlikul tasemel.

Hunting of mountain hare (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

METSNUGIS (*Martes martes*)

Metsnugise küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

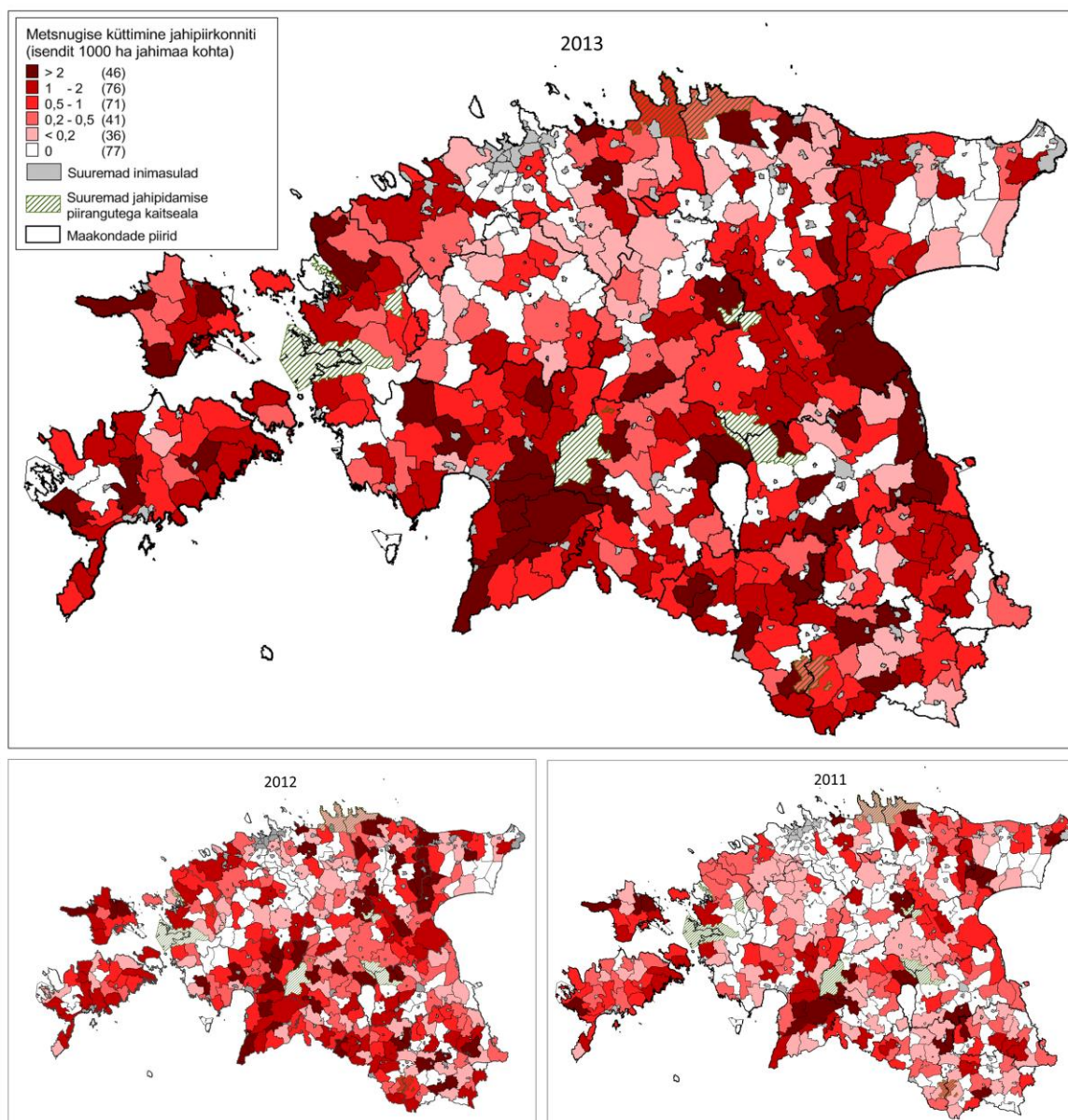
The number of pine marten hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Metsnugise arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	117	172	204	18,6	0,27	0,39	0,42	0,26	-38,3	-0,16	=	→
Hiiumaa	132	166	157	-5,4	0,25	0,25	0,49				--	→/↓
Ida-Virumaa	157	221	189	-14,5	0,35	0,43	0,47	0,15	-67,8	-0,42	-	→
Jõgevamaa	85	197	359	82,2	0,25	0,33	0,28	0,34	19,9	0,09	--	→/↓
Järvamaa	71	121	170	40,5	0,32	0,39	0,35	0,23	-34,6	-0,01	=	→
Läänemaa	84	138	200	44,9	0,40	0,72	0,56	0,22	-61,0	-0,31	=	→
Lääne-Virumaa	198	432	289	-33,1	0,25	0,46	0,33	0,23	-32,5	-0,16	=	→
Põlvamaa	85	134	148	10,4	0,18	0,18	0,26				=	→
Pärnumaa	448	657	757	15,2	0,40	0,29	0,24	0,51	107,4	0,25	-	→
Raplamaa	43	95	79	-16,8	0,30	0,37	0,33	0,30	-9,9	-0,02	=	→
Saaremaa	175	200	308	54,0	0,22	0,44	0,60	0,45	-25,7	-0,13	=	→
Tartumaa	90	133	283	112,8	0,23	0,50	1,08	0,13	-88,1	-0,74	-	→
Valgamaa	88	219	242	10,5	0,21	0,12					=	→
Viljandimaa	166	215	287	33,5	0,35	0,52	0,53	0,46	-11,6	0,03	+	→
Võrumaa	84	176	158	-10,2	0,18	0,40					-	→
Kokku Total	2023	3276	3830	16,9	0,29	0,40	0,43	0,27	-37,7	-0,14	-	→

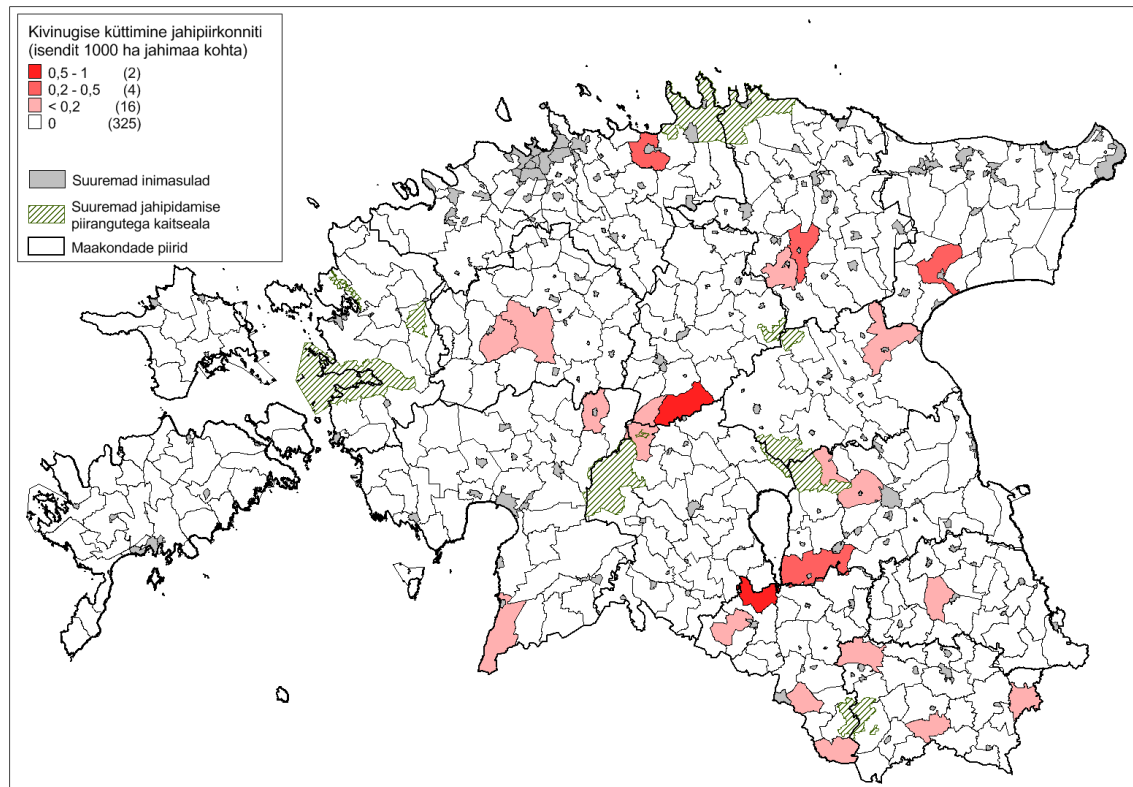
Metsnugise arvukus on ruutloenduse järgi viimasel aastal languses, sarnaselt väljendab seda trendi ka jahimeeste hinnang. Küttimismahut on aga viimasel kolmel aastal pidevalt suurenenud. On tõenäoline, et kõrge küttimisintensiivsusega aladel ongi arvukus langenud ning see mõjutab ka üleriigilisi näitajaid. Nugise küttimise suurendamine on olnud seotud nii paranenud olukorraga karusnahaturul kui ka üldise huvi suurendamisega selle liigi küttimise vastu. Metsnugise küttimine on jahipiirkonniti väga ebahütlane ning sõltub

peamiselt vastava huviga küti (küttide) olemasolust jahipiirkonnas. Praegu on nugise küttimine veel tasemel, mis tema arvukuse dünaamikat laiemalt ei mõjuta, küll aga võib mõju olla märgatav piirkondlikul tasemel. Eeloleval jahihooajal võiks metsnugise küttimist enamasti jätkata eelnevate aastatega samadel põhimõtetel, kõrge küttimisintensiivsusega aladel võiks aga küttimist vähe tagasi tõmmata.

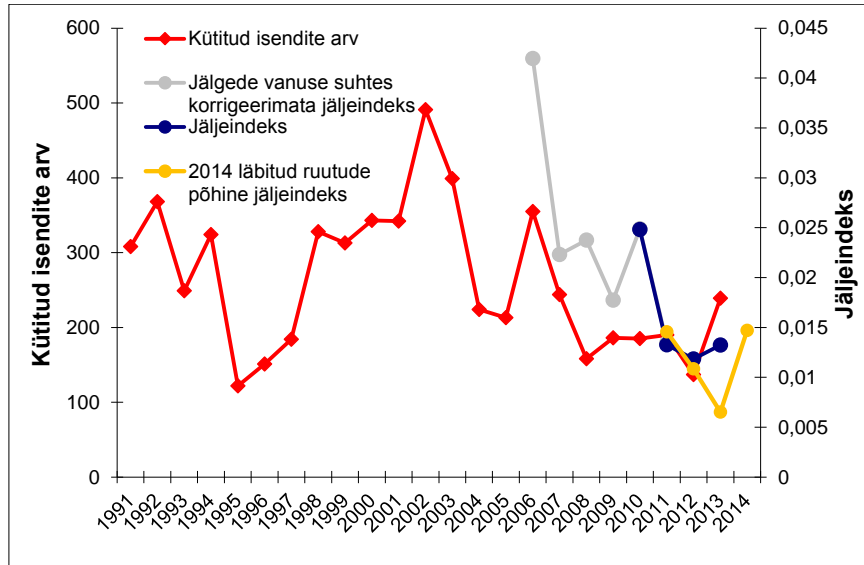
Hunting of pine marten (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

Kivinugise (*Martes foina*) leviku muutusi väljendab kõige paremini küttemisstatistika. Kui aastal 2011 kütiti teda vaid viies ja aastal 2012 kümnes, siis aastal 2013 juba 12-s maakonnas. Kivinugist ei kütitud möödunud aastal vaid Hiiumaa-, Lääne- ja Saaremaal. Möödunud hooajal kütiti kivinugiseid kokku 46, eelnevatel aastatel vastavalt 34, 16 ja 12. Vaadeldes kivi- ja metsnugise küttemismahtude suhet, siis on see viimasel kahel aastal pisut suurenenud, mis viitab selle liigi arvukuse tagasihoidlikule tõusule. Siiski on kivinugise osakaal kütitud nügistest praegu vaid suurusjärgus 1 %.

Hunting of beech marten (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013.

MINK (*Neovison vison*)

A = →

K = ↑

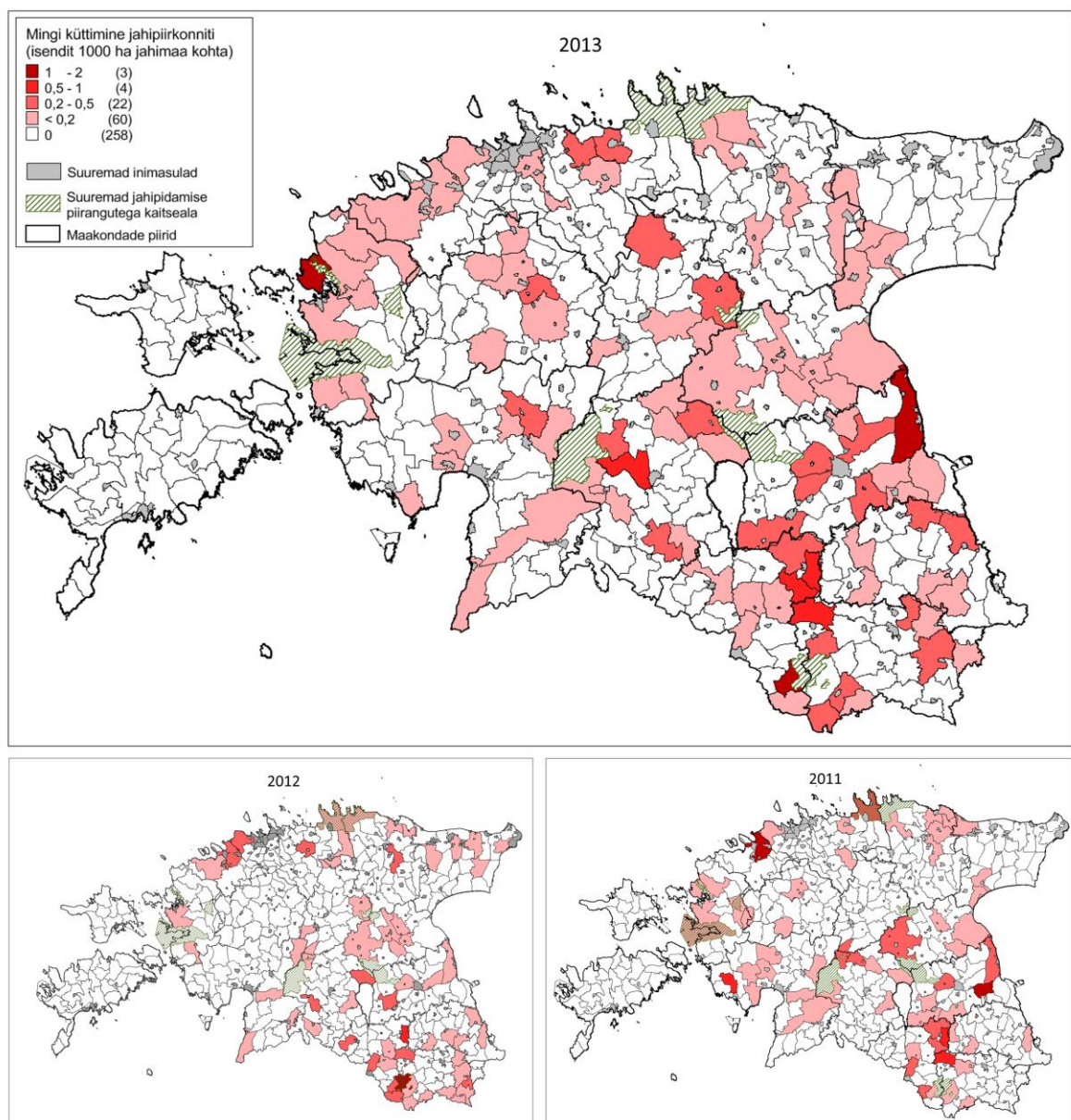
Mingi küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of American mink hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

Mingi arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

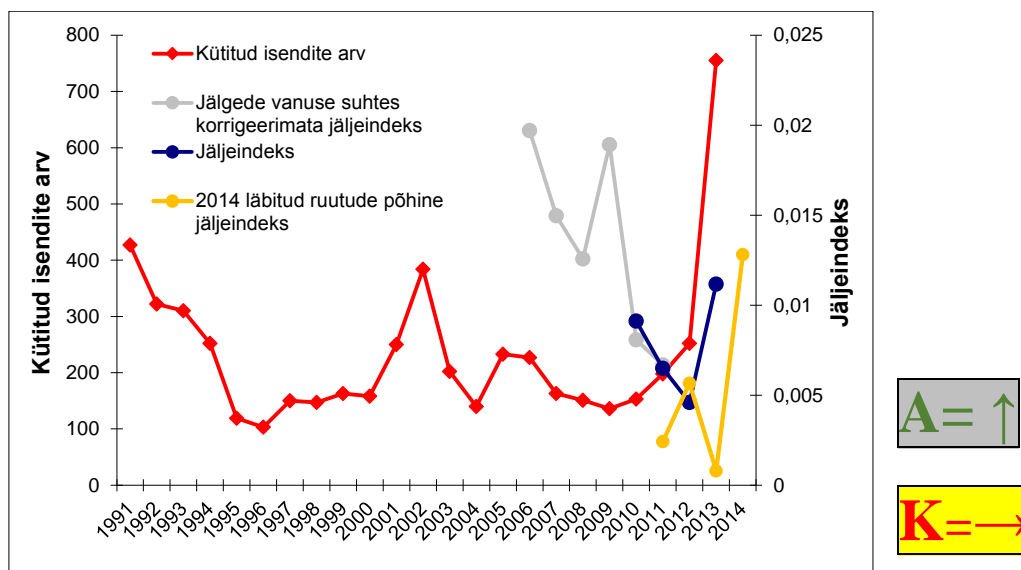
Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	30	19	15	-21,1	0,018	0,016	0,019	0,017	-9,1	-0,01	=	↑
Hiiumaa	0	0	0		0,000	0,000					=	↑
Ida-Virumaa	7	5	4	-20,0	0,008	0,006	0,000	0,015	+		=	↑
Jõgevamaa	31	6	9	50,0	0,028	0,000	0,000	0,000			-	↑
Järvamaa	0	4	14	250,0	0,008	0,007	0,000	0,014	+	0,18	=	↑
Läänemaa	10	4	22	450,0	0,007	0,068	0,049	0,027	-44,5	-0,04	=	↑
Lääne-Virumaa	7	6	6	0,0	0,004	0,021	0,000	0,000			-	↑
Põlvamaa	3	5	13	160,0	0,000	0,008					=	↑
Pänumaa	24	5	14	180,0	0,017	0,011	0,019	0,008	-60,0		-	↑
Raplamaa	3	0	12	+	0,017	0,008	0,000	0,049	+	0,21	-	↑
Saaremaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000	0,000			-	↑
Tartumaa	27	24	47	95,8	0,035	0,010	0,000	0,000			-	↑
Valgamaa	18	34	34	0,0	0,007	0,017					=	↑
Viljandimaa	10	10	25	150,0	0,010	0,007	0,000	0,000			-	↑
Võrumaa	20	15	24	60,0	0,007	0,015					=	↑
Kokku (Total)	190	137	239	74,5	0,012	0,013	0,007	0,015	123,8	0,08	=	↑

Küttimisstatistika ja ruutloendus näitavad mingi arvukuse kasvu ning jahimeeste hinnangul on arvukus pärast paar aastat kestnud langust nüüdseks stabiliseerunud. Mink on Eestis ebasoovitatav võõrliik ning tema püüki kastlõksudega (et soovi korral saaks püünisesse sattunud tuhkur lahti lasta) võiks laiendada. Võõrliigi staatuse tõttu ei hakata ka asurkonna seisundi halvenemise korral tema puhul mingeid kaitsemeetmeid rakendama. Huvi mingi küttimise vastu võiks igal juhul suurenda.

Hunting of American mink (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

TUHKUR (*Mustela putorius*)

Tuhkru küttimine aastatel 1991 – 2013 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused (vt lk 10 - 11).

The number of European polecat hunted in 1991 – 2013 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours and yellow – track index calculated based on the track data of the same transects as in 2014).

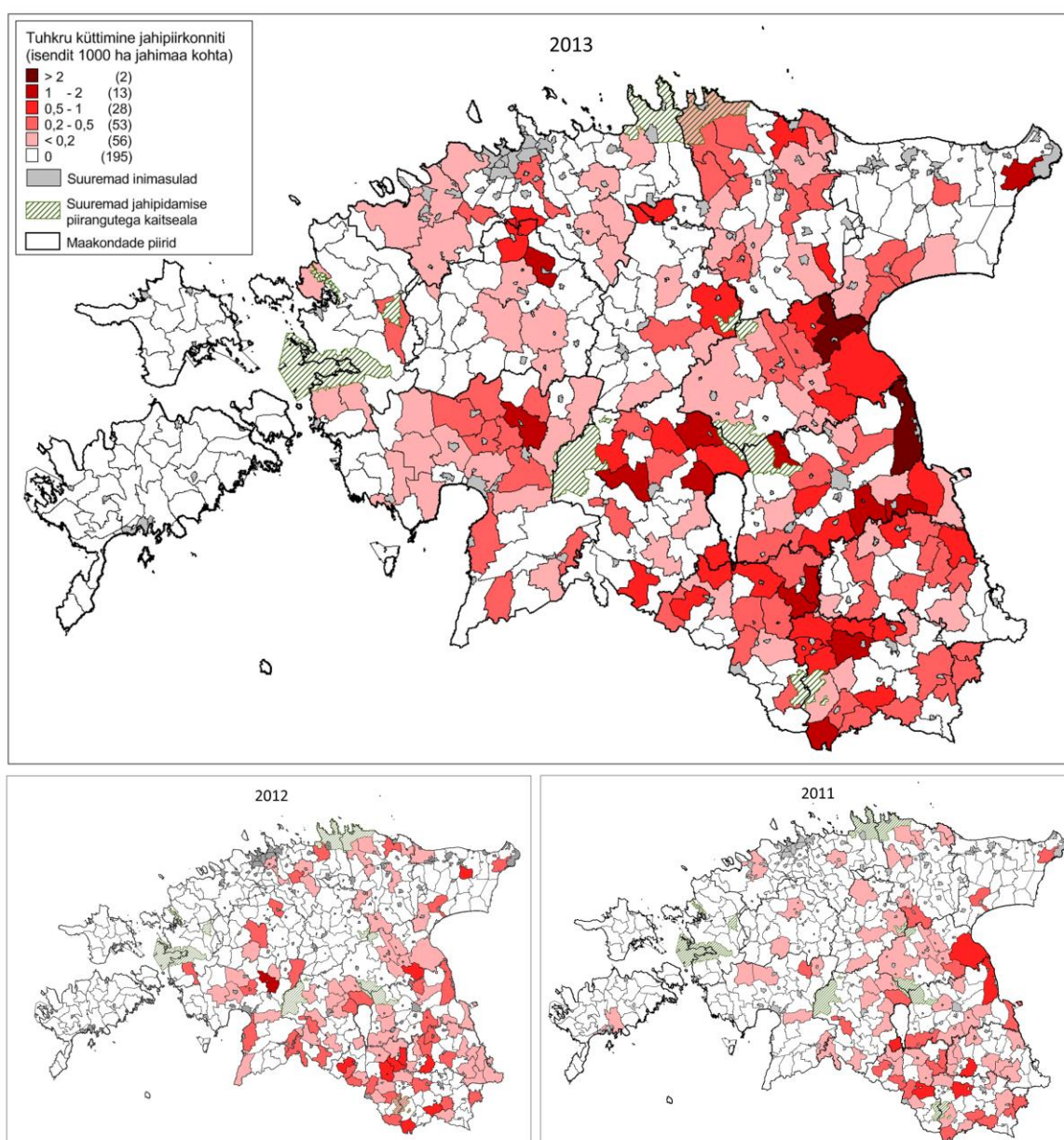
Tuhkru arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga. Soovitus küttimismahu muutuseks võrreldes eelneva jahihooajaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)				Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Jäljeindeksi kasv (Rt) Rate of track index change	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2014
	2011	2012	2013		2012	2013	2013R	2014				
Harjumaa	5	9	19	111,1	0,002	0,010	0,000	0,010	+	0,17	=	→
Hiiumaa	0	0	0	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000			=	→
Ida-Virumaa	8	15	33	120,0	0,000	0,003	0,008	0,008	0,0		+	→
Jõgevamaa	32	17	95	458,8	0,017	0,005	0,000	0,021	+		=	→
Järvamaa	5	0	30	+	0,000	0,000	0,000	0,010	+	0,13	=	→
Läänemaa	0	2	7	250,0	0,000	0,077	0,000	0,000			-	→
Lääne-Virumaa	13	12	43	258,3	0,000	0,000	0,000	0,000			+	→
Põlvamaa	13	28	42	50,0	0,004	0,004	0,000	0,000			=	→
Pänumaa	8	36	72	100,0	0,000	0,008	0,000	0,016	+		=	→
Raplamaa	5	8	20	150,0	0,006	0,005	0,000	0,006			=	→
Saaremaa	1	0	0	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000			=	→
Tartumaa	32	24	132	450,0	0,007	0,010	0,000	0,000			=	→
Valgamaa	25	44	71	61,4	0,011	0,017	0,000	0,000			=	→
Viljandimaa	20	35	98	180,0	0,023	0,003	0,000	0,099	+	0,32	+	→
Võrumaa	31	22	93	322,7	0,003	0,037	0,000	0,000			+	→
Kokku (Total)	198	252	755	199,6	0,005	0,011	0,001	0,013	1504,6	0,17	=	→

Küttimisstatistika ja ruutloendus viitavad tuhkru arvukuse jätkuvalle tõusule, mida võib viimasel aastal nimetada isegi hüppeliseks, jahimeeste hinnangud on siiski märgatavalt tasakaalukamad. Tuhkru püüki spetsiaalselt laialdaselt ei harrastata (va seal, kus ta kanasid murdmas käib), mistõttu tema küttimine sõltub pigem teiste liikide (peamiselt mingi, aga ka metsnugise) küttimise intensiivsusest. Tuhkru küttimismaht on teiste mainitud kärplaste omast palju enam suurenenud, mis viitab just tema arvukuse kasvule.

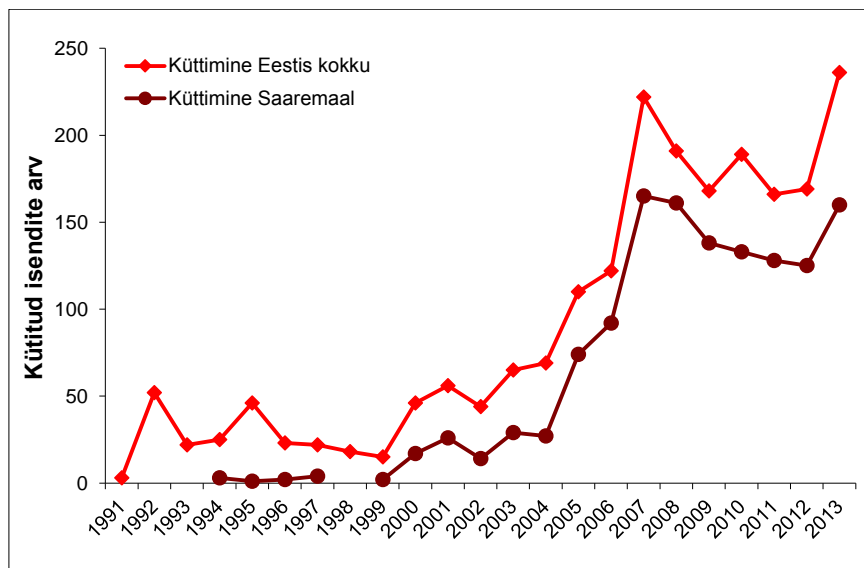

Võrreldes tuhkrude ja mingi suhet jahisaagis, on see viimase viie aasta jooksul aina enam kaldunud tuhkrude poole. Kui 2012. aastal kütitud minkide ja tuhkrute suhe oli 1:1,8 siis 2013. a juba 1:3,2. Tegemist on küllalt suures ulatuses konkureerivate liikidega, kellest üks on Eesti põliselanik, teine aga invasiivne võõrliik, mistõttu on selline trend kindlasti tervitatav. Kütmine praegusel tasemel on tema arvukusdünaamika mõjutajana veel madala tähtsusega, mistõttu võib seda jätkata eelmiste aastatega sarnaste põhimõtete järgi. Mingi püügil kastlõksuga ei oleks siiski jätkuvalt paha, kui lõksu sattunud tuhkur lahti lastakse.

Hunting of European polecat (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

MÄGER (*Meles meles*)

A = → / ↑

K = →

Mägra küttimine Eestis (sealhulgas Saaremaal) ja Saaremaal eraldi aastatel 1991 -2013.

The number of Eurasian badger huntid in Saaremaa (brown line) and in Estonia (total including Saaremaa – red line) in 1991 – 2013.

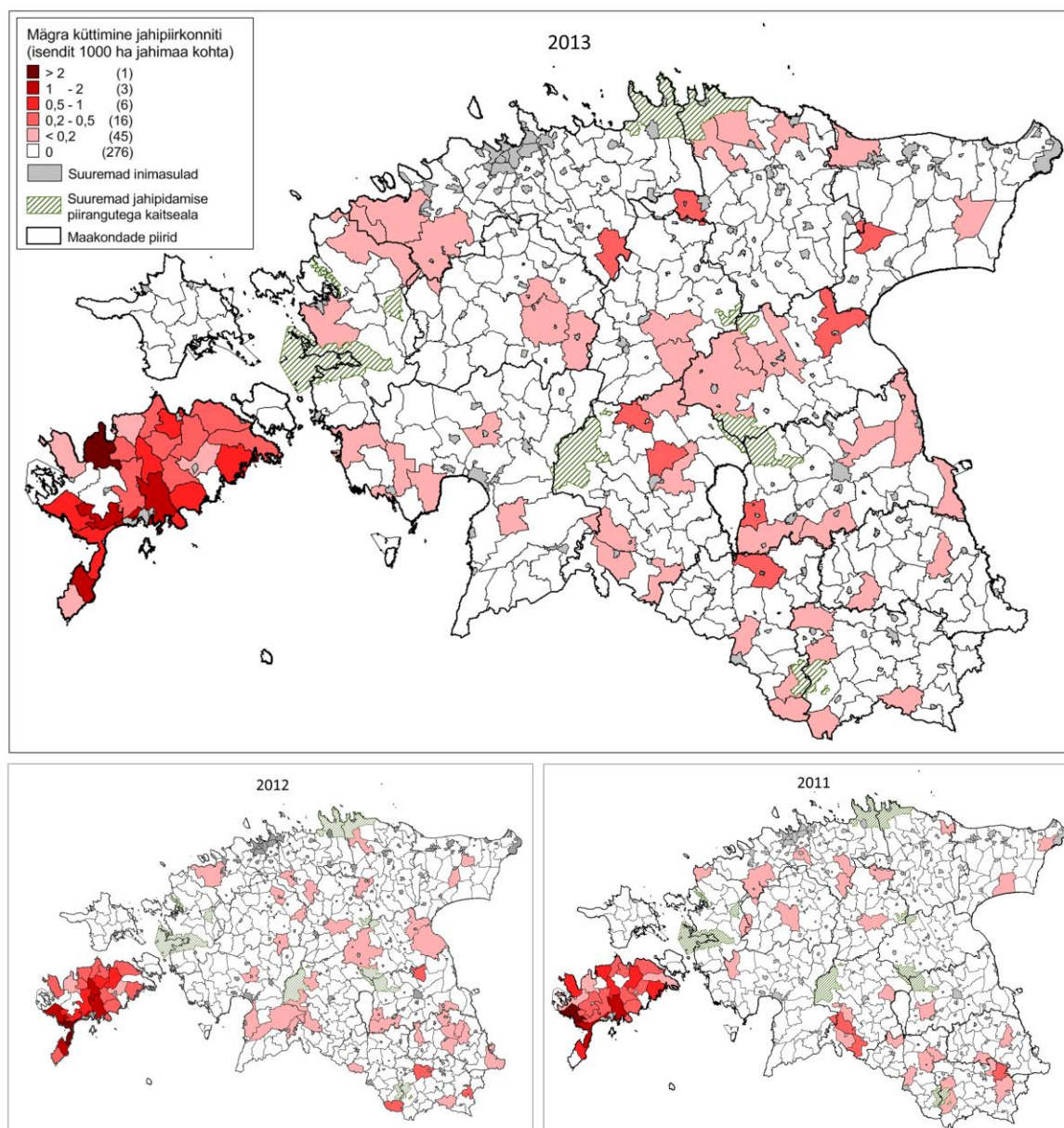
Mägra küttimise andmed, jahimeeste 2013. aasta kevadine hinnang arvukuse muutusele maakonniti võrreldes eelneva aastaga ning KTK poolne küttimissoovitus 2013. aasta jahihooajaks.

Maakond County	Küttimine			Küttimismahu muutus	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele	Küttimissoovitus
	2011	2012	2013	Change in hunting bag (%)	Change in abundance (hunters est)	Suggestion for quota in 2014
Harjumaa	4	4	7	75,0	+	→
Hiiumaa	0	0	0	=	=	→
Ida-Virumaa	3	2	5	150,0	+	→
Jõgevamaa	0	4	10	150,0	=	→
Järvamaa	2	1	4	300,0	+	→
Läänemaa	2	0	2	+	-	→
Lääne-Virumaa	1	2	4	100,0	+	→
Põlvamaa	2	7	2	-71,4	+	→
Pärnumaa	1	4	6	50,0	+	→
Raplamaa	1	3	3	0,0	=	→
Saaremaa	128	125	160	28,0	=	→
Tartumaa	1	5	9	80,0	+	→
Valgamaa	4	3	7	133,3	+	→
Viljandimaa	10	3	12	300,0	+	→
Võrumaa	7	6	5	-16,7	+	→
Kokku Total	166	169	236	39,6	+	→

Mäger asustab kogu mandri-Eestit ja Saaremaad, Hiiumaal mäger siiani puudub. Mäger on liik, kelle asurkonna seisundi muutuste kohta meil täpsem info puudub, kuna käigusolevad seiremeetodid tema kohta andmeid ei anna. Liigispetsiifilise seiremetoodika väljatöötamise ja rakendamise eelduseks oli üle-eestiline mägralinnakute inventuur, mis on praeguseks valmis saanud. Käesoleva aasta jooksul töötatakse välja metoodika ja

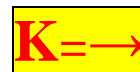
loodetavasti järgmisel aastal rakendatakse mägra spetsiifiline seire. Olgu siinkohal öeldud, et see ei saa tulevikus olema lisakoormuseks jahipiirkondade kasutajatele.

2013. a suurenes mägra küttimine nii Saaremaal, kus ta on arvukas nuhtlusliik, kui ka Mandri-Eestis. Kui Saaremaal püütakse küttimisega tema arvukust reguleerida, siis Mandri-Eestis on mägra küttimine pigem juhuslikku laadi, mistõttu küttimise suurenemine võiks siin olla tingitud peamiselt arvukuse tõusust. Ka jahimeeste hinnangul on mägra arvukus enamuses maakondades jätkuvalt suurenenas. Mägra küttimine on Mandri-Eestis siiski mõõdukalt tagasihoidlik ning puudub põhjus viimastel aastatel olnud küttimisintensiivsust ja –tingimusi muuta.

Hunting of Eurasian badger (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

HARILIK ŠAAKAL (*Canis aureus*)

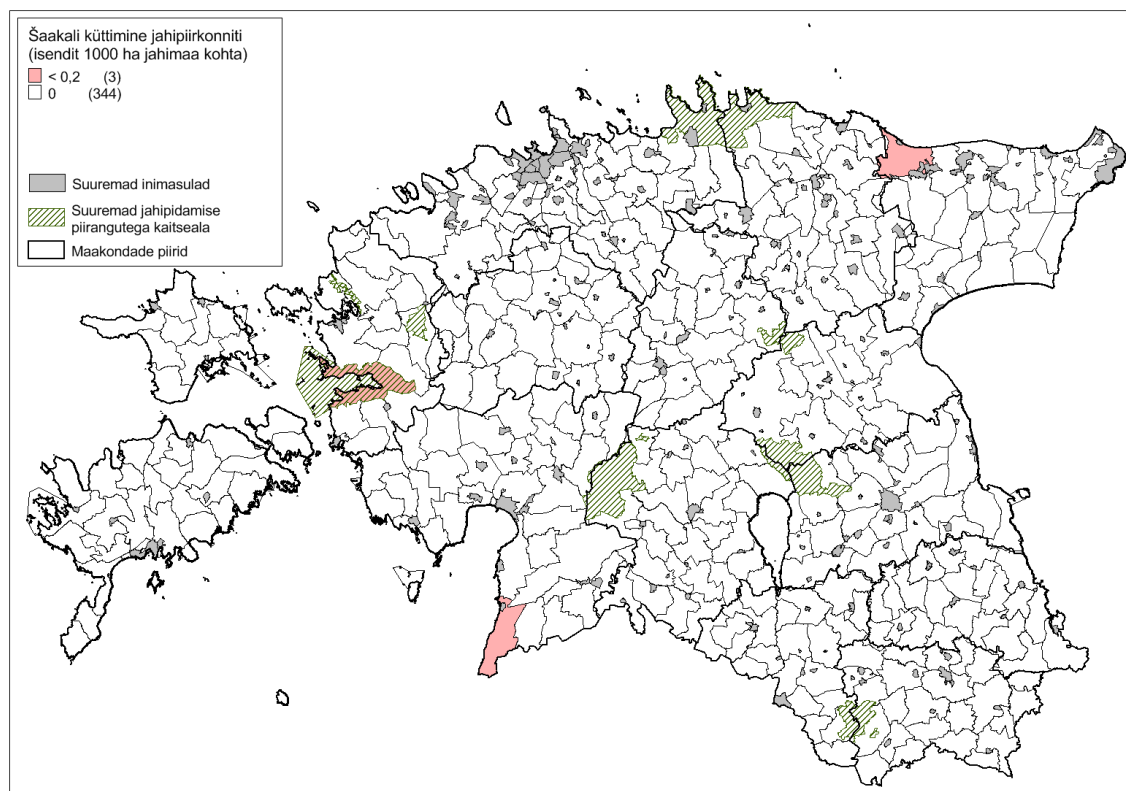

2013. a tõestati uue imetajaliigi šaakali olemasolu Eestis. Tõestust selle kohta on saadud nii erinevatest foto- ja videosalvestistest, kuulnud ulgumistest kui ka siiani kütitud neljast isendist. Kindlalt on teada kohalik juurdekasv (sigimine) 2012. ja 2013. a Läänemaal ning tõenäoliselt 2013. a Pärnumaal, kust kõik siiani kütitud isendid on olnud alla aasta vanused loomad. Ida-Virumaalt kütitud isend oli täiskasvanud isasloom.

2014. a kevadel Läänemaal tehtud ulgumiste kuulamisel ja kaardistamistel põhinev seire viitas kuni kolme erineva territoriaalse isendi, paari või grupi olemasolule, 2013. a kevadel tõestati samal meetodi järgi vaid üks territoriaalne paar. Sellega võib öelda, et šaakali arvukus Eestis väljendab tõusutrendi.

Kuna Lõuna-Lätist kütiti 2013. a samuti kuni 4 isendit, on varasem arvamus, et tegemist on inimese kaasabil Eestisse saabunud liigiga, asendunud arvamusega, et ta on siia levinud looduslikul teel. Sellisel juhul pole ta aga võõrliik ning võiks tulevikus olla pigem jahilukite nimekirjas. Šaakal ei ole Euroopas võõr- vaid kohalik liik ning ta on siin viimaste aastakümnete jooksul jõudsalt oma levikuala laiendanud nii lääne kui ka põhja suunas.

Šaakal ei ole meil jahiluk, kuid hetkel võõrliigi staatust omavana lubati möödunud hooajal talle jahti pidada keskkonnaameti korralduse alusel kõikjal üle Eesti ajavahemikus 1.10.2013 – 31.03.2014. Olemasolevate teadmiste juures ei ole praegu põhjust möödunud aasta jahipidamise põhimõtteid või selle intensiivsust oluliselt muuta, mistõttu lubatakse talle tõenäoliselt jahipidamist eelmise aastaga sarnastel tingimustel (sh jahiaja algusega 1. oktoober) ka tänavu.

Hunting of golden jackal (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013.

JAHILINNUD

Birds

Jahilindude küttimine Eesti erinevates maakondades 2013. a jahihooajal.
Hunting of game birds in different counties in Estonia in 2013.

Liik	Harjumaa	Hiiumaa	Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Läänemaa	Lääne-Virumaa	Põlvamaa	Pärimaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Valgamaa	Viljandimaa	Võrumaa	EESTI KOKKU
Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	0	0	0	1	2	3	1	2	3	1	0	4	2	3	6	28
Nurmkana (<i>Perdix perdix</i>)	14	0	0	15	3	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	46
Faasan (<i>Phasianus colochicus</i>)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Metskurvits (<i>Scolopax rusticola</i>)	4	259	27	0	35	97	16	1	325	5	45	0	0	3	0	817
Tikutaja (<i>Gallinago gallinago</i>)	2	0	0	0	0	0	0	1	12	0	9	8	0	0	0	32
Kaelustuvi (<i>Columba palumbus</i>)	55	5	11	36	19	221	13	1	125	64	56	31	62	28	38	765
Kodutuvi (<i>Columba livia f. domestica</i>)	0	0	7	6	0	73	147	10	81	39	13	15	1	233	11	636
Hallvares (<i>Corvus corone</i>)	189	183	119	14	15	189	106	12	110	52	666	101	41	151	12	1960
Künnivares (<i>Corvus frugilegus</i>)	4	0	0	1	0	0	6	0	1	0	4	0	1	24	0	41
Ronk (<i>Corvus corax</i>)	21	0	0	0	15	9	7	3	5	15	46	2	1	26	4	154
Hallrästas (<i>Turdus pilaris</i>)	0	0	0	0	0	70	12	0	5	0	4	0	0	143	1	235
Höbekajakas (<i>Larus argentatus</i>)	1	0	8	0	0	0	0	0	0	0	16	0	0	0	0	25
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	5	0	0	0	0	2	17	0	1	0	20	0	0	0	0	45
Naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	6	0	0	0	0	7
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	18	0	0	0	0	20
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	0	0	8	0	0	0	0	3	1	0	7	17	0	2	0	38
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	67	1	0	0	0	2	20	0	150	0	165	5	0	0	3	413
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	2	16	0	0	0	3	7	4	20	2	5	4	1	0	9	73
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	50	1	124	37	49	33	124	24	81	45	6	56	8	47	12	697
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	17	0	43	9	14	4	42	1	16	2	0	14	0	9	0	171
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	49	2	38	11	58	124	98	0	26	7	90	12	4	35	1	555
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	19	5	128	0	0	1006	28	0	41	7	466	0	0	10	0	1710
Kanada lagle (<i>Branta canadensis</i>)	4	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	0	0	0	7
Haned kokku	139	8	333	57	121	1167	293	25	164	62	564	82	12	101	13	3141
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	592	20	41	0	0	140	1	0	36	0	126	8	0	1	2	967
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	27	2	23	0	0	2	0	0	5	0	14	0	0	2	0	75
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	724	144	17	0	0	369	29	0	150	13	353	50	7	14	13	1883
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	602	215	376	154	82	513	215	191	646	138	773	941	167	269	332	5614
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	193	3	1	0	1	23	9	0	50	0	85	4	0	3	0	372
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	3	7	11	0	0	4	7	0	7	0	125	1	0	3	0	168
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>)	16	2	20	0	0	35	3	0	43	0	236	4	0	0	1	360
Punapea-var (<i>Anas ferina</i>)	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	0	0	8	0	0	0	0	0	2	0	1	0	0	0	0	11
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	0	0	0	0	18
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	25	0	20	0	0	0	0	5	7	2	20	18	2	3	5	107
Pardid kokku	2188	393	518	154	83	1086	264	196	946	153	1745	1026	176	295	353	9576

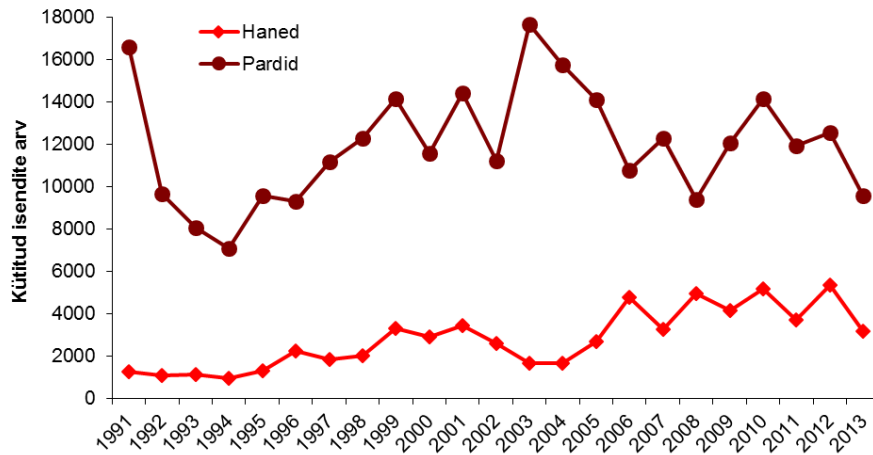
Haneliste küttimine sõltub suurel määral rändeagest ilmastikust, mistõttu võivad erinevate aastate küttimismahud olla kordades erinevad, ega väljenda arvukuse trende. Möödunud sügis oli hanede küttimiseks ebasobiv, suur osa hanedest ei jäänud meile pikemalt peatuma ega toituma, vaid lendasid soodsaid tuuli ära kasutades Eestist ühe jutiga üle. Võrreldes 2012. aastaga kütiti hanedest enam vaid valgepõsk-laglesid, kelle arvukus paistab üha suurenevat. Jätakuvalt paistab probleeme olevat haneliikide määramisega – näiteks Järvamaalt kütiti hanedest enim hallhanesid, mis ei ole sugugi

usutav. Hallhaned rändavad reeglina piki rannikut, teised haned aga ka üle sisemaa ning arvatavasti olid vähemalt suur enamus Järvamaal kütitud hallhanedest tegelikult suur-laukhaned või rabahaned hoolimata sellest, et ka nende põhivärvus on hall. Partide, aga ka hanede küttemismahu kahanemise üks põhjustest oli arvatavasti ka rakendunud pliihaavlite kasutamise keeld veelinnujahil. Võrreldes möödunud aastaga kütitati vähem ronkasid ja seda peamiselt Pärnumaa (RMK jahialade) arvelt. Ei olnudki kuigi mõistlik kohustada jahimehi küttida ronka, kes on meie metsade üks olulisemaid looduse sanitarid.

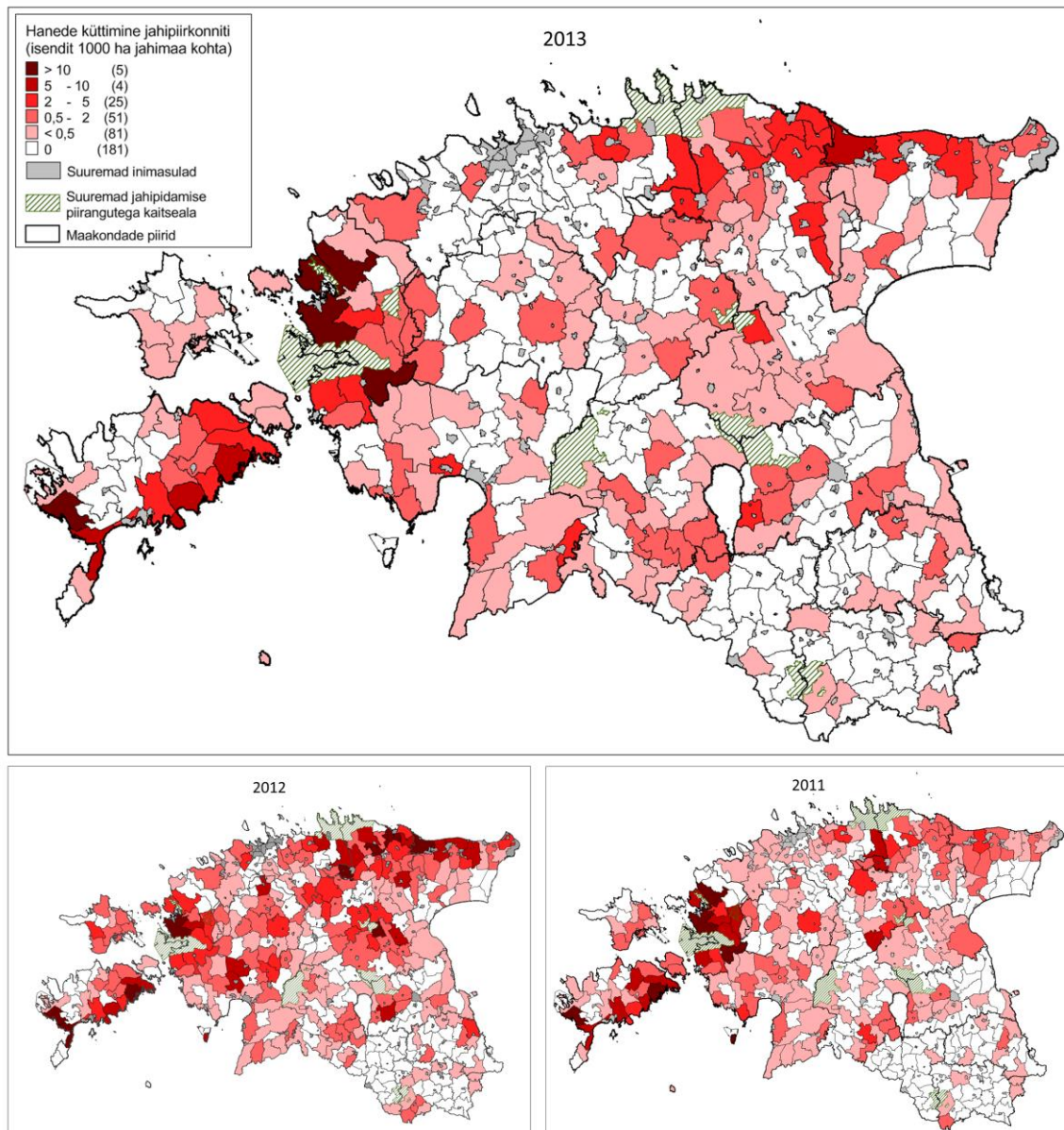
Jahilindude kütmine Eestis aastatel 2003 – 2013.
Hunting of game birds in Estonia during 2003 - 2013.

Linnuliik	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	411	484	726	1419	1400	1481	1487	1104	760	2360	697
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	77	90	155	448	453	846	559	288	225	683	171
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	750	762	837	1529	922	1239	1005	977	705	1162	555
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	280	292	952	919	462	1324	1085	2778	2005	1112	1710
Kanada lagle (<i>Branta canadensis</i>)	2	2	14	84	15	9	17	23	21	2	7
Määramata hani (<i>unspecified geese</i>)	138	25	4	39	0	0	0	0	0	0	0
HANED KOKKU Total n of hunted geese	1658	1655	2688	4438	3252	4929	4153	5170	3716	5319	3141
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	844	1726	1466	1027	1078	761	1255	1454	1066	1179	967
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	165	341	345	158	164	55	106	161	92	64	75
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	4570	2556	2166	2055	3118	1426	2341	3688	2963	2453	1883
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	6321	8964	7931	4813	6204	6024	7125	7492	6577	7515	5614
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	334	769	754	145	364	494	558	678	490	606	372
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	1625	312	311	300	299	151	161	161	198	156	168
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>)	325	458	457	100	226	275	288	270	263	382	360
Punapea-varr (<i>Anas ferina</i>)	35	34	19	11	6	8	45	41	9	25	1
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	4	7	31	10	43	21	33	25	44	25	11
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	40	56	45	0	0						
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0	0
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	223	205	173	3	7	11	70	10	20	15	18
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	10	68	1	2	1	49	3	1	12	6	0
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	102	88	43	91	92	94	54	177	171	139	107
Määramata part (<i>unspecified duck</i>)	3063	171	400	399	0	0	0	0	0	0	0
PARDID KOKKU Total n of hunted ducks	17667	15755	14145	9114	12291	9369	12042	14158	11905	12565	9576
Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	176	55	170	70	84	57	20	37	63	49	28
Nurmkana (<i>Perdix perdix</i>)	96	23	111	32	41	46	13	45	6	12	46
Faasan (<i>Phasianus colochicus</i>)	1366	1942	651	642	140	56	127	112	54	14	1
Metskurvits (<i>Scolopax rusticola</i>)	1034	659	750	291	1192	979	976	1475	990	827	817
Tikutaja (<i>Gallinago gallinago</i>)	88	49	29	59	7	31	20	107	12	22	32
Kaelustuvi (<i>Columba palumbus</i>)	276	398	374	373	300	317	426	802	824	812	765
Kodutuvi (<i>Columba livia f. domestica</i>)	793	246	543	117	413	336	606	1075	825	625	636
Hallvares (<i>Corvus corone</i>)	2069	2383	1964	1740	1743	1870	2599	2438	2663	2304	1960
Künnivares (<i>Corvus frugilegus</i>)	0	5	8	38	25	28	22	61	53	32	41
Ronk (<i>Corvus corax</i>)	2	11	22	244	209	175	243	193	398	217	154
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	97	17	73	47	30	84	50	93	76	33	38
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	158	127	101	290	345	407	707	594	498	508	413
Hallrastas (<i>Turdus pilaris</i>)	34	73	70	51	43	114	91	66	80	137	235
Kajakas (<i>Larus sp</i>)	83	74	162	173	120	233	348	274	295	168	97
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	23	45	39	38	25	55	88	76	148	94	73

Enamusi jahilinde kütitakse meil suhteliselt väikestes kogustes võrreldes nende asurkondade suurusega, mistõttu sinne kütmine nende arvukuse dünaamikale märkimisväärselt mõju ei avalda.

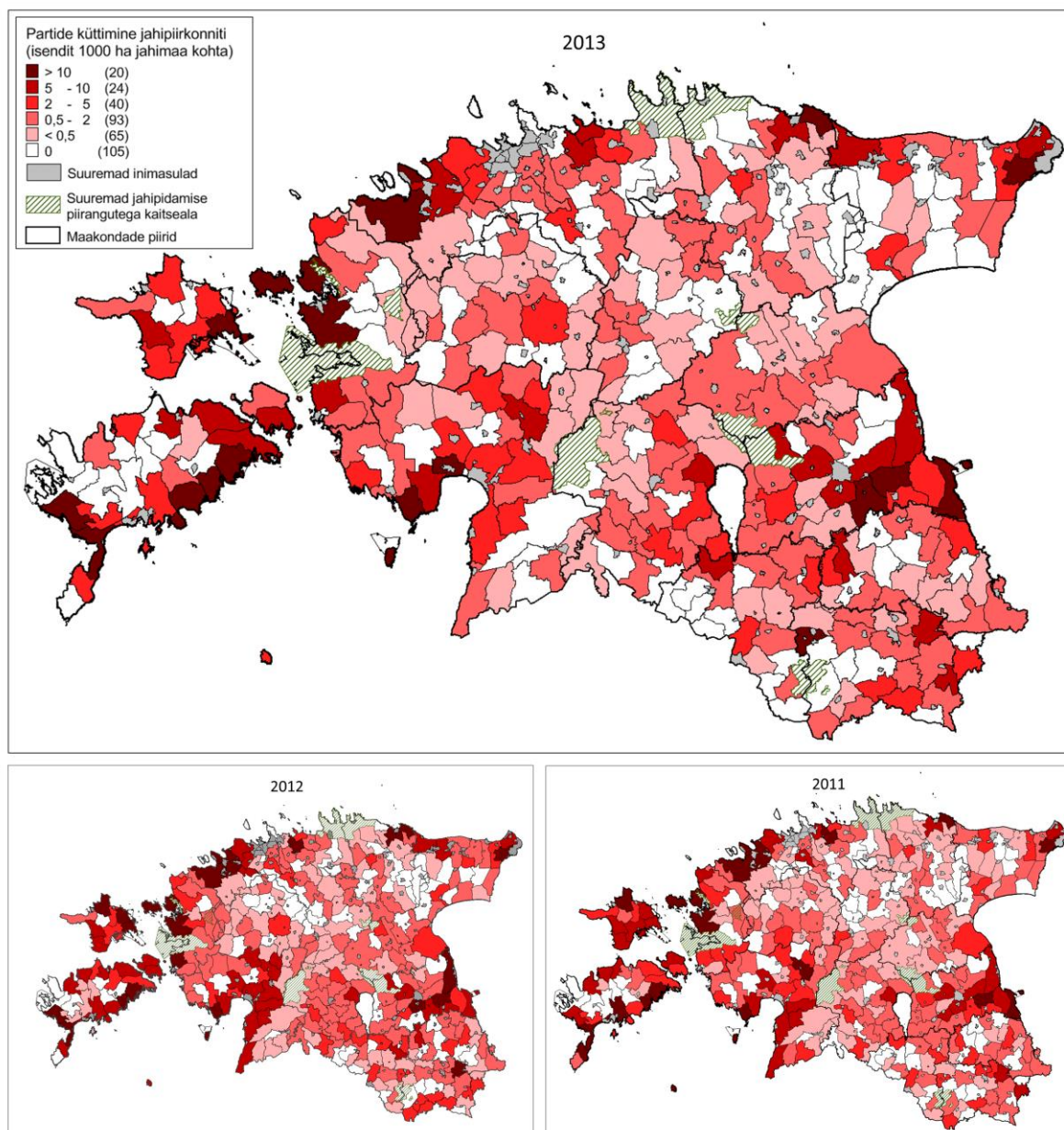

Partide ja hanede küttimine Eestis aastatel 1991 - 2013.
The number of ducks (red line) and geese (brown line) hunted in Estonia in 1991 – 2013.

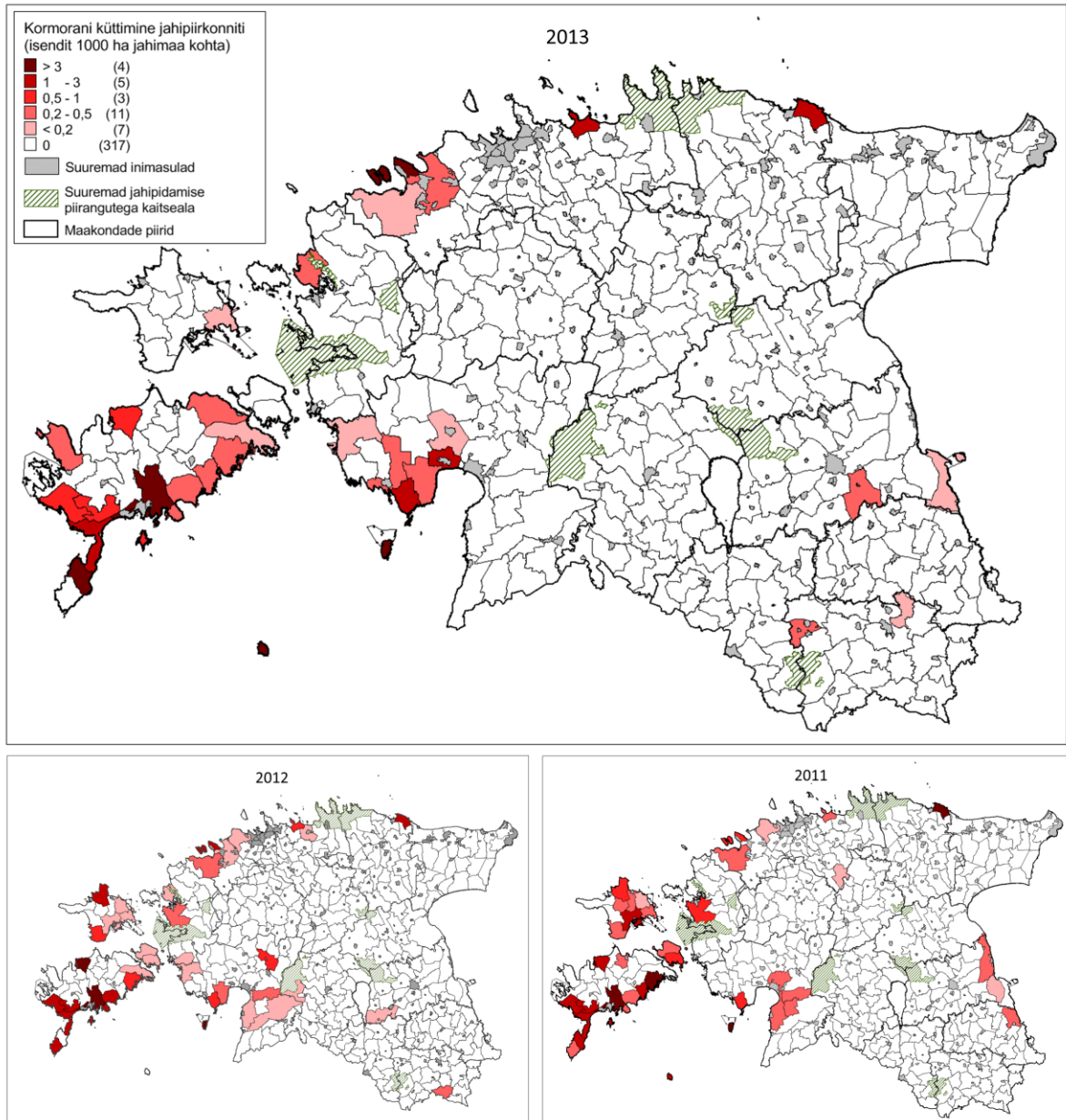

Hunting of geese (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

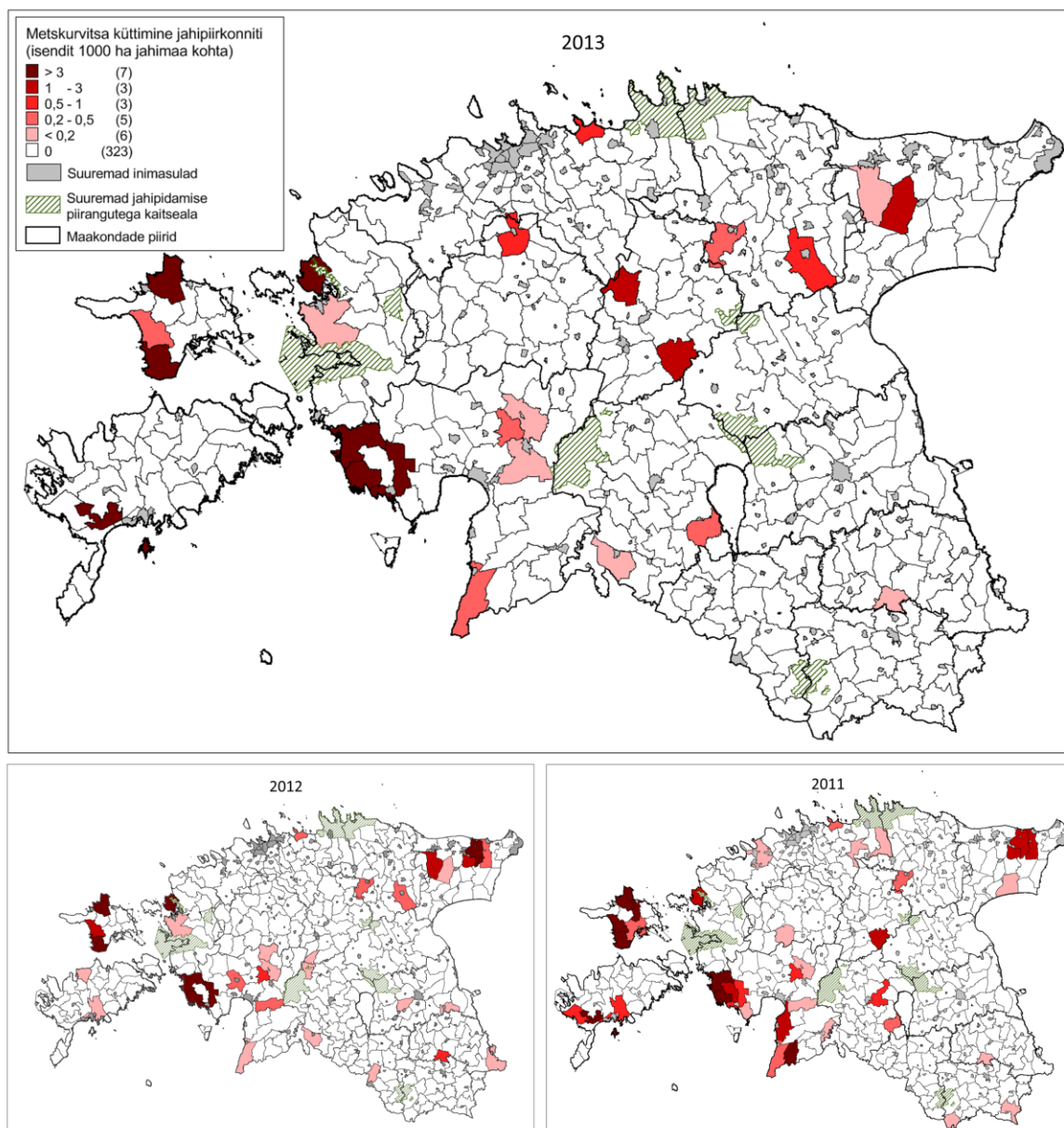

Hunting of ducks (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

Hunting of cormorant (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

Hunting of Eurasian woodcock (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013 and in previous hunting seasons.

KOKKUVÕTE

Arvukus on jätkuvalt kõrge metsseal ja kährikul ning soovitud languses põdral ja saari asustaval punahirvel. 2009/2010 ja 2010/2011 a. lumerohketel talvedel tugevasti kannatada saanud metskitseasurkond on hakanud kosuma. Karu ja hundi arvukus on kerges, ilvese arvukus aga tugevas langustrendis. Metsnugise ja kopra arvukus on pisut, rebasel oluliselt langenud ning tuhkru, mägra, hall- ja valgejänese ja arvukus tõusnud. Uue ulukiliigina on Eestis leitud šaakal.

Ühiskonna soov on nii põdra kui ka saari asustava punahirve asurkonna asustustihedust jätkuvalt langetada, kuid vähendada tuleb selle kiirust. 2014. a jahihooajal sama tempoga jätkates võib ohtu sattuda asurkondade jätkusuutlikkus. Juurdekasvumäära ületava küttemahju juures tuleb erilise tähelepanuga jälgida soovitatud küttemisstruktuuri ning liialdada ei tasu kummagi soorühma küttemisega. Põdra puhul tuleb dominantsete (hea sarvekasvuga) isendite küttemisest asurkonna hea käekäigu huvides senisest märksa enam hoiduda. Mandri-Eestis on vajalik hirve minimaalset küttemisemahtu ja -struktuuri rakendada vaid hirvega tihedamalt asustatud piirkondades jättes teistes jahipiirkondades nende küttemahju ja -struktuuri täielikult jahipiirkonna kasutaja otsustada.

Metssigade küttemise intensiivsust võib kohati pisut tagasi tõmmata, kuid eesmärk peaks jääma arvukust jätkuvalt vähendada ning selle kiiruse üle peaks otsustama kohapeal. Kuna üksikute täiskasvanud kultide osakaal asurkonnas on jätkuvalt madal, peaks ka 2014. a kütitavatest kesikutest ja täiskasvanud loomadest ~50% moodustama emised. Üksikuid täiskasvanud kulte ning karjades olevaid tugevamaid kesikkulte võiks metsseajahil jätkuvalt säästa.

Kerget tõusutrendi näidanud metskitse küttemisemaht on soovitav hoida enamuses maakondades tagasihoidlikul tasemel. Vaid Kagu-Eestis ja Saaremaal võiks küttemisemahte suurendada pidurdamaks arvukuse tõusu kiirust. Jahipiirkonnad, kes metskitse madala arvukuse tõttu ei taha jahti pidada emasloomadele ja talledele, peaksid loobuma ka sokujahist. Metskitseasurkonna taastumise huvides võiks sokkude küttemisega alustada augusti keskpaigas või septembri alguses ehk siis pärast metskitsede jooksupäeva. Samuti tuleks hoiduda lähiaastatel dominantsete isendite küttemisest.

Suurkiskjatest on ilvese populatsiooni suurus alla soovitavat miinimumtaset, kuid prognoositav trend on madala küttemisemäära tõttu nõrgalt positiivne. Ilvest võiks

eeloleval hooajal üldse mitte küttida või siis küttida vaid eelmise aastaga sarnases väga väikeses mahus. Hundi arvukus oli 2013. a madalam, kui aasta varem, pesakondade arv võiks lähiaastatel jääda 20 piirimaile. Karu arvukus näib jätkavat kerget langustrendi, mistõttu peaks küttima eelmise aastaga sarnases tagasihoidlikus mahus. Lõunasuunalise leviku soodustamiseks on tehtud ettepanek regionaalseteks lisapiiranguteks.

Kõik jahipiirkonnad peaksid üritama küttida kõiki ulukeid sellises soolis-vanuselises vahekorras, mis säilitaks asurkonna struktuuri võimalikult lähedasena looduslikule. Samas võib see ühe jahipiirkonna jaoks osutuda liiga keeruliseks. Seetõttu oleks mõistlik moodustada elupaiku ja jahimeeste sotsiaalseid suhteid arvestades jahipiirkondade grupid, mida võiks edaspidi vaadelda kui ohjamispiirkondi. Küttimismaht ja –struktuur peaksid tulevikus olema järgitavad mitte niivõrd jahipiirkonna, vaid ohjamispiirkonna tasemel. See ettepanek puudutab esmalt põtra, kuid on rakendatav ka teiste liikide puhul.

Autorid tänavad veelkord kõiki seirematerjali kogujaid ning soovivad kõigile jahimeestele edu käimasoleval jahihooajal.

SUMMARY

Current report gives an overview of statuses and trends of all game species and recommendations for next hunting season.

The evaluation of population statuses and trends are mainly based on analyzed data collected using following methods:

1. Bag statistics where hunters are obliged to report the numbers of all hunted games by hunting districts including sex and age group for big games (ungulates and large carnivores).
2. Snow-track counts on permanent transects all over Estonia giving a track index (tracks per 1 km) as a result. Due to absence of permanent snow cover during most of the winter, it was possible to carry out counts only in 108 permanent transects with total length of ~ 1300 km in 2014, that comprises only 30% of all transects observed in yearly bases. Therefore, the results of winter track counts of 2014 may be significantly less representative compared to previous years.
3. Mapping of sight and track observations of large carnivores all over Estonia giving a number, location and size of reproductive units as a result.
4. Observations of ungulates made by hunters all over Estonia giving an age and sex structure of populations as a result.
5. Aging and estimating the reproductive status of hunted large carnivores, moose and red deer based on samples collected from the hunted individuals.
6. Hunter's estimations of population numbers or trends.
7. Field expertise of livestock and bee farming damage cases made by large carnivores and estimation the level of forest damage made by cervids in sample plots of pine plantations and mid-aged spruce stands.

As a result of extensive hunting in previous season, moose numbers have decreased to the more tolerable level. Population sizes of red deer have decreased in islands, while the numbers as well as the range has increased in the mainland. During the years of harsh and snow rich winters in 2009/2010 and 2010/2011 dramatically decline roe deer numbers have started to increase, while lynx whose main prey is roe deer has continued to decrease and the number of reproductive females have reached alarmingly low level.

Population size of wild boar, wolf, brown bear, beaver and pine marten indicate modest decrease, brown hare and European polecat indicate increase.

Due unsuitable winter conditions, widely spread of sarcoptic mange in the population and intensive hunting the population size of red fox has rapidly decreased during recent years, while raccoon dog have remained more or less stable.

In 2013 new species for Estonia golden jackal was identified. Since then four specimens have been hunted in different parts of Estonia. Special monitoring indicates that the jackal number is increasing.

To avoiding the probable negative impacts of selective harvest on wild animal populations in future, we recommend hunters to not overexploit any sex or age-groups and suggest harvesting games more or less at the same natural age and sex structure as in the population. To maintain the populations genetically diverse and natural selection effective authors recommend rather to avoid hunting of the dominant individuals of all species.